

Labar Jigan γεν Isa al-Masi γεν Luk

Kupm μετν taar taadjeki doobm γεν dooy Labar Jigan γεν Isa al-Masi γεν Luk

Luk ken raan Labar Jigan ese se, naan bo debm ken raan kitapm γεν Naabm jee kaan naabm Isage se kici. Maakn kitap ken deet deet ken naan raanjo se, naan raan medin Teopil ki do ute doobm Teopil se naan taad jeege tun jee al-Masige tun Yaudge eyo do naade taad taar Grek. Naan taad tookden metn taar nakgen naade jeel ok metin eyo ute king Yaudge. Bin bo jeegen Yaudge ey goto baa se paac se 'jeele Isa se naan bo Mel Kaajde. Maakn raanin ki se, nakn ken naan onin jiga cir paac se, metn taar ken Isa dooy jeege ute kingina naan do: Raa olo goonin Isa al-Masi se taa kaajin jeegen ken tookin taarina. Jee ken jeege aalde maak ki ey se, Isa okden onno aan gwo: jee kusinge, gaan seemge, jee daayge, jee koonge do mertge. Jee al-Masigen Luk raanden taar ara ese se, jee metinge jee maalge. Taa naan se bo naan raande metn taarge dena ken Isa taad taa maala, aan gwo metn taar ken j'onin maakn kon 12.16-21 do kon 16. Taa naan se bo, Luk taad jee al-Masige tu do maalde se k'tedn naabm Raa do k'noogn jeege. Maakn kitapin ki se Luk taad do: Isa se naan bo Mele.

*Metn Taar Jigan γεν Isa *al-Masi ken Luk raano
(Mk 1.1; NJKN 1.1-3)*

¹ Teopil, jeege dena raanoga metn taar nakgen deel daanjege tu se. ² Jeegen baado taadjeki metn taar nakgen deel ese se do naade se bo jee saadgen metn-jiki aako ute kaamde, borse naade se bo ken tedga jee lee wook taar

*Raa se. ³ Taa naan se bo, Jaamus, gōtn nakḡ se jaay uuno metin̄ sum se, maam m'tuuro metin̄ tak tak jaay bo maakin̄ tōolumi ḡ m'je m'aisin̄ raan̄ te doobina. ⁴ Bin bo do nakge tun k'taadio metin̄ se, naai 'jeele keḡe bo taar met ki.

*Kōdn̄ Raa baado taad taar koojn̄ Jan-Batist

⁵ Kaad ken *Erod̄ inḡo gaar taa naan̄ Jude se, gaaba kalan̄, *debm̄ tēdn̄ serke Raa ki k'dan̄jn̄ Zakari. Naan̄ se metn̄ jee Abiage ḡ mēdin̄ se roṅa Elizabet; naan̄ kic metjil̄ gen̄ *Aarunge. ⁶ Naaden̄ di se paac jee beḡ naan̄ Raa ki, naade inḡ do *Ko Taar ken̄ Raa edo *Musa ki ḡ nakgen ken̄ Raa ḡ k'ted̄ se, naade paac tēdin̄ te doobina. ⁷ Gaṅ naade se ḡk gaange eyo, taa mēdin̄ Elizabet se mēndkarta ḡ naade di se le paac gōlga.

⁸ Bii kalan̄ se, aan kaabm̄ Zakari ki ute jeenge gen̄ baa tēdn̄ *serke maakḡ *Bee Raa ki. ⁹ Aan gōḡ jee tēdn̄ serkgen naan̄ Raage tu ken̄ lee tēd̄ do dōkin̄ se, ken̄ kaadin̄ jaay aanga num, naade beḡ ḡd̄ deb kalan̄ te salatia gen̄ baa kēnd beḡ Mēljege tu Raa ki ḡ taa 'baa tōōcn̄ nakḡ oot nijim naan̄jn̄ ki. ¹⁰ Kaad ken̄ jaay Zakari end̄ maakḡ 'Bee Raa ki gen̄ tōōcn̄ nakḡ oot nijim se, jee den̄ se inḡ naatn̄ eem keem Raa. ¹¹ Gōtn̄ se, kōdn̄ Mēljege Raa teec naan̄ Zakari ki ḡ naan̄ daar do ji daam ki gōtn̄ ken̄ k'lee k'tōōcn̄ nakḡ oot nijim se. ¹² Ken̄ Zakari jaay aakin̄ se, nirlin̄ teece ḡ beere ḡkina. ¹³ Gaṅ kōdn̄ Raa deekin̄ ḡ: «Ḳḡte 'beere Zakari! Taa Raa se naan̄ booyiga keemi. Mēndi Elizabet se utu ai koojn̄ goon gaaba ḡ naai aṅ kōnd̄ roṅ Jan. ¹⁴ Goon se ai tēdi naai maaki ute raapm̄ den̄ aak eyo ḡ bii koojin̄ ki se, jeege dena maakde utu 'raapm̄ kici. ¹⁵ Taa naan̄ se utu 'tēdn̄ debm̄ magala naan̄ Mēljege tu. Tōtn̄ koojn̄ bin̄ ute tōtn̄ te ḡōmin̄ se, naan̄ 'kaay eyo. Num ken̄ naan̄ utu maakḡ koṅ ki sum bo, Raa utu aṅ doocin̄ te *Nirl̄ Salal. ¹⁶ Naan̄ an̄ tōōdn̄ baa ute gaan̄ *Israelge dena naan̄ Mēlde Raa ki. ¹⁷ Ḳḡ naan̄ utu

'lee naan Raa ki ute tɔɔŋɔ *Eli ɔɔ ute Nirl Raa ken booyo don ki se, taa naan 'teɔn bubge ute gaange se 'kɔkɔ taasa ute naapa, ɔɔ jeegen ken baate tookɔ taar Raa se le, naan aden terl maakde 'teɔn jee ken teɔ nakge ute doobiŋa. Bin jaay bo, naan 'teɔn jeege se 'daap rode gen booy Melde.»

¹⁸ Zakari deek kɔɔn Raa ki ɔɔ: «Naan se maam m'an m'jeeliŋ m'ɔɔ dio? Taa maam le m'gɔɔlga ɔɔ mendum kic le gɔɔlga gɔɔlo.» ¹⁹ Gɔn se kɔɔn Raa terliŋ ɔɔ: «Maam bo m'Gabriel ken m'daar naan Raa ki gen teɔn naabiŋa. Naan bo ɔlumo taa m'taadn te naai ɔɔ m'ai taadn labar jigan ese se. ²⁰ 'Booyo! Aan gɔɔ naai uun te taarum ey se, naan ki se, naai 'booyo, nabo 'kɔŋ taadn taar eyo bini, taar maam taadi se 'kaan doobiŋ ki.»

²¹ Kaad ken se jee den se ing aak kaamiŋa ɔɔ nakɔ se deel doɔde ken Zakari end maakɔ 'Bee Raa ki jaay teeco yɔkɔɔ ey se. ²² Ken naan teeco sum se, naan ɔŋ taad taar eyo. Naan ken se, jee den se saap jeelga ɔɔ Zakari aakoga ne diŋ maakɔ 'Bee Raa ki. Ken naan jaay teeco se, naan taad te jiŋa, ɔŋ taadga ute taariŋ ey sum. ²³ Ken bii teɔn naabiŋ jaay aas se, Zakari ɔk terl ba a been ki.

²⁴ Ken nakgen se jaay deel se, mendiŋ Elizabet teɔ mendkaama. Ken Elizabet jaay uun maaka sum se, maakɔ laap ken mii se, naan ɔy roŋ maak ki ɔɔ taad te maakiŋ ɔɔ: ²⁵ «Kese bo beɛ ken Melum teɔdum maam ki ɔɔ sɔkɔŋum se, naan ɔɔdumsiŋga naatn naan jeege tu.»

*Kɔɔn Raa taad metn taar koojɔ Isa

(Mt 1.18-23)

²⁶ Ken Elizabet jaay uun maaka ɔɔ ɔk laapa meɛɛ se, ter Raa ɔlo kɔɔn Gabriel daala taa naan Galile ki, maakɔ geger ken k'dariŋ Nazaret, ²⁷ gɔn goon mend ki. ɔɔ goon mend se jeel te gaab eyo. Naan se roŋ Mari, gaabm keesiŋ se roŋ Yusup ɔɔ Yusup se, naan metjil *Daud. ²⁸ *Kɔɔn Raa

end ɔɲɪŋ beɛŋ ki ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Tɔɔse Mari, naai se ɔɲ maaki raapm sakan. Taa Mɛljege Raa se naaŋ tɛdɪga bɛɛ ɔɔ naaŋ utu te naai.» ²⁹ Kɛn Mari jaay booy taar ese se, taar se deel doŋa ɔɔ naaŋ taad te maakiŋ ɔɔ: «Kɛse bo tɛdɪn tɔɔsn ɔɔ dio bini?» ³⁰ Kɔdɪn Raa tɛrlɪŋ ɔɔ: «Mari, ɔɲte gen beere, taa naai se ɔɲga bɛɛ naan Raa ki! ³¹ 'Booyo. Naai utu 'tɛdɪn mɛndkaama utu 'koojɲ goon gaaba ɔɔ goon se aɲ kɔnd roŋ Isa. ³² Naaŋ utu 'tɛdɪn magala naan Raa ki ɔɔ j'aɲ daɲɪŋ Goon Raa Taaro. Mɛljege Raa utu aɲ kɛdɪn gaar buɲɪŋ Daud. ³³ Naaŋ 'kɔsn gaara gen daayum do gaan *Israelge tu ɔɔ gaar naaŋ se 'kɔɲ naɲ eyo.» ³⁴ Mari tɔnd mɛtn kɔdɪn Raa ɔɔ: «Nakɲ se tap bo 'tɛdɪn ɔɔ dio? Maam lɛ m'jeel te gaab ey bɔrtɔ.» ³⁵ Kɔdɪn Raa tɛrlɪŋ ɔɔ: «*Nirl Salal utu adɛ bɔɔy doi ki, ɔɔ tɔɔɲ Raa Taaro se utu ai deebm ute Nirlɪŋ bat. Taa naaŋ se bo, goon naai aɲ kooj se 'tɛdɪn goon *salal ɔɔ naaŋ se j'aɲ daɲɪŋ Goon Raa. ³⁶ 'Booyo: taasi Elizabet kɛn mɛndkarta se kic bo do gɔɔlɪŋ ki se, tɛdɪga mɛndkaama bɔrse ɔkga laapa mɛɛɛ. ³⁷ Bɛrɛ, ne dɪm jaay ɔɲ Raa ki se, gɔtɔ.» ³⁸ Gɔtn se Mari deek ɔɔ: «Maam se m'bul gen Raa. Maam m'tooko do taari ki. ɔɲ 'tɛdɪn aan gɔɔ kɛn naai 'taadum ro ki se.»

ɔɔ gɔtn se kɔdɪn Raa iɪŋ ɔɲɪŋa.

Mari baa kaakɲ Elizabet

(1Sam 2.1-10; KKR 113)

³⁹ Naaŋ kɛn se, Mari naar ook baa maakɲ koge tun taa naaɲ Jude ki maakɲ gɛgɛr ki kalaɲ bini. ⁴⁰ Naaŋ baa end beɛ Zakari ki ɔɔ tɛd tɔɔse mɛndɪŋ Elizabet ki. ⁴¹ Kɛn Elizabet jaay booy tɛdɪn tɔɔsn Mari se, goon maakiŋ ki kic bo baag tɔɔbm roŋa ɔɔ *Nirl Salal se dooc maakɲ koŋ Elizabet. ⁴² Gɔtn se naaŋ ɔɔd ɔɔy makɔŋɔ ɔɔ deek Mari ki ɔɔ:

«Maakɲ mɛndge tu se,
naai sum bo kɛn Raa tɛdɪga bɛɛ cir paac

᠔᠔ goon ken maaki ki se kic ᠖᠐, Raa tɛdɪŋga bɛɛŋa!

⁴³ Maam ara ᠖᠐ m'nana kaca jaay ᠖᠐

ko Meluma baado baa gɔtum ki taa am kaak se!

⁴⁴ «'Booyo: ken jaay maam booy tɛdɪn tɔɔsn naai sum se, goon maakum ki kic ᠖᠐ maakin baa raapo ᠔᠔ baag tɔɔbm maakum ki. ⁴⁵ Naai se 'maaki raapo taa naai 'tookga taar ken Mɛljege taadi se, taa nakɲ naan taadi se utu 'kaan doobiɲ ki.»

Mari tɔɔm Raa ute kaa

⁴⁶ Gɔtn se Mari deek ᠔᠔:

«Maam se *m'nook Melum Raa ute maakum paac.

⁴⁷ Maakum dooc te maak-raapo do Raa ki; naan se Mɛl Kaajuma.

⁴⁸ Maam m'buliɲ ken jeege aalum maak ey se, naan saapga dom ki.

Deere, naan ki se, kengen j'utu j'adega tooj paac se, utu am daɲum mɛnd maak-raapo.

⁴⁹ Taa Raa Sidburku se tɛdumga nakgen bɛɛ dɛn aak eyo ᠔᠔ ro naan se, ro ken *salal.

⁵⁰ Daayum naan tɛd bɛɛŋa do jeege tun beeriɲ.

⁵¹ Raa se taadga tɔɔgiɲa

᠔᠔ jee ken magal rode se, naan wɔɔkdenga.

⁵² Gaaringen tɔɔgɲ k'jeel jeel gɔtde se,

naan tuurdege naatn maakɲ gaardege tu.

Num gan jee ᠔᠔p rode baat se, naan uundega rode raan.

⁵³ Jee ᠖᠐ tɔɔlde se, naan ɛddenga kɔsɔ ute maraadde

᠔᠔ jee maalg se le, naan tuurdega te jide sik.

⁵⁴ Raa se naan dirig te gen tɛdɪn bɛɛɲ jeenge tu eyo

«᠔᠔ naan baadoga noogɲ jee tɛdɪn naabiŋgen gaan *Israelge.

⁵⁵ Kese ᠖᠐ nakɲ ken naan taado bubjege tu

᠔᠔ utu 'tɛdɪn *Abraam ki ute mɛtjiliɲ ki gen daayum daayum se.»

⁵⁶ Ter gōtn se, Mari ting te Elizabet se baa baa nakŋ laapa mōto jaay, ək terl baa beēŋ ki.

Bii koojŋ Jan-Batist

⁵⁷ Bii ken Elizabet an kooj jaay aan se, naaŋ ooj goon gaaba. ⁵⁸ Ken jee do daambooginge ute taasinge jaay booy beē ken Raa tēdiŋ se, naade tēd maak-raapo ute naaŋa.

⁵⁹ Ken ooj jaay ək bii marta se, naade uun baano ute goono taa j'an *kōjŋ pōndō. Gōtn se jeege ɔ goono se j'an daŋiŋ ute ro bubinŋ Zakari. ⁶⁰ Gōtn se koŋa eep taariŋa ɔ taaddēn ɔ: «Bin eyo! Goono se j'an daŋiŋ Jan.» ⁶¹ Naade terliŋ ɔ: «Taa beese ki se nam roŋa bin se, bεε, gōtō.» ⁶² ɔ naade tōnd mētn bubinŋa ute jide, taa ŋ'aden taada goono se tap bo naaŋ je j'an daŋiŋ naŋa? ⁶³ Bubinŋ taaddēn ute jiŋa ɔ k'baano ute kaaga paak paaka*. Naaŋ raaj ro ki ɔ: goono se roŋ Jan. Jeegen paacŋ iŋg gōtn ese jaay aak nakŋ se tap bo əkden taad eyo. ⁶⁴ Gaŋ gōtn se sum bo, Zakari, Raa epiŋ taariŋa baag taadŋ taara ɔ naaŋ tōm Raa. ⁶⁵ Jee do daamboogdege jaay booy se, beere baa əkde ɔ jeegen iŋg maakŋ koge tun ken taa naaj Jude ki paac se, naade lee ɔs maana do nakge tun deel se. ⁶⁶ Jeegen paacŋ booy mētn taar nakgen ese se, taar se naade əkŋ maakde ki ɔ naade taad ute naapa ɔ: «Goon se tap bo 'tēdŋ goon ɔ di?» Anum goon se, deere, Raa utu te naaŋa.

Zakari tōm Raa

⁶⁷ Gōtn se, Zakari bubm Jan se, maakiŋ dooc ute *Nirl Salal ɔ Nirl Salal se ɔliŋ taad ɔ:

⁶⁸ «K'tōmki Mēljege, naaŋ bo Raa gen gaan *Israēlge, taa naaŋ baadoga kaakŋ jeenge ɔ dugdenga dode.

⁶⁹ Maakŋ beē gen buliŋ Gaar *Daud se, naaŋ edjekiga Debm Kaajŋ tōgō.

* 1:63 Kaagŋ paak paaka se nakŋ raaj ro ki aan gōd gen paakarmajige.

70 Kεse bo taar ken jeegen *salal ken taad taar teeco taar
Raa ki
taado do dakin̄ jeege tu se.

71 Naan̄ taadjekiga ḡ
naan̄ utu ajeki kḡdn̄ dojege maakḡ ji jee taamooyeje tu
ḡ ji jeege tun paacḡ jejeke eyo.

72 Taa naan̄ tēdga bεε do bubjege tu
ḡ naan̄ se saapga do *dḡk ken salal ken naan̄ dḡko ute
naade se,

73 aan gḡ ken naan̄ naamo taarin̄a bubjege tu *Abraam ki.

74 Ken naan̄ jaay ḡdjekiga dojege ji jee taamooyeje tu se,
naan̄ utu ajeki tēdn̄ bεε ḡ naajege j'an̄ki keem kic bo j'an̄ki
beer eyo,

75 ḡ daayum naan̄in̄ ki se j'aki tēdn̄ jee salal,
j'aki kḡkḡ taarin̄ ḡn̄ḡ ḡ j'aki tēdn̄ nakge ute dḡobin̄a.

76 Anum, naai goonum se,
j'utu jaay dan̄i debm ken taad taar teeco taar Raa ken
Taaro.

Taa naai se utu 'lee naan̄ Meli Raa ki taa an̄ daapm
dḡobin̄a,

77 ḡ naai 'tēdn̄ jeen̄ge 'jeele, Raa se debm tḡl *kusiḡde
ḡ naan̄ bo debm aden̄ kēdn̄ kaaja.

78 Taa Raa naajege se, naan̄ debm bεε den̄ aak eyo.
Taa bεε naan̄ se bo, naan̄ utu ajekiro kḡl gḡtn̄ wḡḡḡ
taa ajeki wḡḡ gḡtḡ aan gḡḡ bḡḡr kaadn̄ utu ooko kook se.

79 Naan̄ utu wḡḡr jeegen̄ in̄g maakḡ gḡt ken ḡḡḡ
ḡ jee ken̄ in̄g taa yo ki,
taa naan̄ ajeki tḡḡdn̄ te dḡobm ken̄ j'an̄ki kḡḡ lapia.»

[Gḡtn̄ se Zakari taad nan̄ taarin̄ bini†.]

80 Goono se teepe ḡ metek̄ baa te naan̄in̄a. Naan̄ baa
in̄g do kḡḡf-baar ki ḡ tinḡ bini aan̄ bii ken̄ naan̄ baag tēdn̄
naabin̄ naan̄ gaan̄ *Israelge tu.

† 1:79 Taargen ara se maakḡ Kitap ki eyo.

2

Kaadn koojn Isa

(Mt 1.18-25; Mis 5.1-2; Eza 7.14, 9.5)

¹ Kaad ken se, Gaar magal ing *Röm ki ken k'danjn Sezar Ogust se, ɔlo ɔɔ jee taa naanjn ki paac se j'aden 'baa mede.

² Medn deet deet bin se baag kaad ken Kirinius bo magal jee taa naan Siri ki. ³ Jeege paac, naja naja kic bo iin baa maakn naanjn ki taa j'an baa mede. ⁴ Taa naan se bo Yusup iino maakn geger ken Nazaret ken taa naan Galile ki, naan kic ook baa maakn geger ken Betleem ken taa naan Jude ki. Betleem se, gotn j'oojn Gaar *Daud. Ken ɔlin Yusup jaay baa naane se, taa naan kic iino metjil Daud ki ɔɔ teeco kaagj bee naan ki. ⁵ Naan baa ute mend keesin Mari mendkaama maakin magalga magala taa j'an baa mede.

⁶ Ken naade aan Betleem ki se, kaad ken naade ting naane se bo, bii ken Mari an kooj se, aasa. ⁷ Gotn se Mari ooj goon paragin gaaba. Naan teelin ute kala ɔɔ uun aalin maakn kolay ki taa naade ɔɔ te got eyo maakn bee toodn mertge tu se.

**Kodn Raage baado ɔɔ jee gaam baatge*

⁸ Maakn taa naan gotn ese se naatn ces ki ces ki se, jee gaam baatge ting lee gaam baatdege noor. ⁹ Gotn se sum bo kodn Raa naar teec naande ki, ɔɔ Meljege *Raa tedden goto woor kelɛɛ ɔɔ naade nirlde teee. ¹⁰ Num kodn Raa se deekden ɔɔ: «Dnten 'beerki! 'Booyki: maam baanseno ute Labar Jiga ken utu 'raapm maakn jeege paac den bee eyo.

¹¹ Taa noor jaaki ara se, j'oojsega Debm Kaaja maakn geger gen Gaar *Daud ki. Naan bo *al-Masi ken Raa taado metn taarin do dakiɲa. Naan se bo, Meljege. ¹² Ken naase jaay baa aankiga se, naase aki kɔɔ goon k'taace se k'teelinga teel ute kala ɔɔ j'aalinga tood tood maakn kolay ki. Kese bo nakn ken naase anki kaakn jeel ro ki.» ¹³ Got ken se sum bo

kodn Raagen kuuy doolo naar baado oŋ debde se o baag toom Raa tele ute kaa o:

¹⁴ «*K'nookki Raa ken inŋ raan maakŋ raa ki.

Naan bo debm ed toose jeege tun do naan ki ken naan jede.»

¹⁵ Ken kodn Raage jaay iin onde o ok terl baa maakŋ raa ki se, gotn se jee gaam baatge baag taadn ute naapa o: «K'baaki borse Betleem ki j'aki baa kaakŋ nakŋ ken ted jaay Meljege taadjekiro metin se.» ¹⁶ Gotn se naade naar iin baa. Ken naade aan se oŋ Mari, Yusup o goon k'taace tood tood maakŋ kolay ki. ¹⁷ Ken naade jaay aakin se, naade baag koon maanin jeege tu taar ken kodn Raa taaddeno ro goon ki se. ¹⁸ O jee paacŋ ken booy maan jee gaam baatge paac se, naade booy taar se okden taad eyo. ¹⁹ Gan Mari se, taargen deel paac se, naan okin maakin ki tak o ting saap do ki. ²⁰ Gotn se jee gaam baatge ok terl uun doobm baatdege. Ken naade baa baa se, nook Raa o toomin ute kaa taa nakgen naade aako o booyo se, taa nakgen se paac, naade baa onin te doobina aan goo ken kodn Raa taaddeno se.

²¹ Ken goono k'j'oojin jaay ok bii marta se, kese bo bii ken j'ojin pond. Goono se j'onidin ron Isa, ro se bo ken kodn Raa taaddesin kaad ken konu utu aam te ey borto.

*Isa j'uun k'baansin maakŋ *Bee Raa ki*

²² Ken nakgen se jaay deel paac se, kaadin aas se naade baado maakŋ geger ken Jeruzalem ki end maakŋ Bee Raa ki gen tugŋ daapm rode. Naade tedin aan goo *Ko Taar ken Raa edo Musa ki taadno. O kaad ken se bo naade uun baano ute goono baado taadin naan Meljege tu Raa ki kici. ²³ Taa maakŋ Ko Taar ken Raa edo Musa ki se k'raanga raan j'oo: *Gaan paragen gaabge paac se, j'edin Meljege tu Raa ki.**

* 2:23 Aak Ekz 13.2.

²⁴ Taa naan se ter Ko Taar ken Raa edo Musa ki se taad doo gen tedn *serke Raa ki se j'ano baa ute: deerge dio ey le napar gaan deergen kuuy dio.†

Simeon toom Raa taa Isa

²⁵ Anum maakj Jeruzalem ki se, gaaba kalan ron Simeon. Naan se debm daan ki do ak doobm Raa do. Naan ing aak kaam debm ken utu 'kaajn gaan *Israelge do *Nirl Salal utu te naana. ²⁶ Nirl Salal taadinoga taada do: «Naai se 'kooy eyo 'ting bini utu 'kaakj ute kaami *al-Masi ken Meljege Raa utu ano kol se jaayo.» ²⁷ Nirl Salal ol Simeon iin baa maakj *Bee Raa ki do kaad ken se bo bubm Isa ute kona baansino naan Raa ki gen tedn nakj ken *Ko Taar ken Raa edo Musa ki do k'ted se. ²⁸ Gotn se Simeon uun Isa jin ki do toom Raa deek do:

²⁹ «Borse Meluma, taar naai 'taadum se aanga doobin ki, on buli se 'kooy baa ute lapia.

³⁰ Taa kaamum se aakga Debm-kaajn ken naai olin se.

³¹ Kese bo Debm-kaajn ken naai olo jeege tu paac.

³² Naan bo debm ken utu woor goto

do tedn jeegen Yaudge eyo 'jeel Raa

do ute ro naan se, gaan Israelge rode utu 'kookj raan.»

³³ Taar ken Simeon taad ro goon ki, jaay bubin ute kon booy se, taar se tap bo akden taad eyo. ³⁴ Gotn se Simeon dodden booro do deek Mari kon ki do: «'Jeele, ute goon ese se gaan Israelgen den metinge se, utu 'kiigi do jee metinge se utu 'kaaja. Taa naan bo 'tedn debm ken jeege an jeel Raa, nabo jeegen metinge se 'took eyo. ³⁵ Ute naan se maak-saapm naade se, Raa utu an 'tedin 'toodn tal do naai, Mari kon se, utu 'dabara aan god debm k'j'ossin ute god-jerle.»

Ann on Isa maakj *Bee Raa ki

† 2:24 Aak Lb 12.8.

³⁶ Gōtn se mend gəələ kalarj se, ron Ann. Naan se, goon Panuel, metjil gen Aserge. Naan se mend taad taar teeco taar Raa ki. Ute gaabin se, naade tingo baara cili sum. ³⁷ Gōtn gaabin ooy sum se, naan ɔp mend-daaye ɔ kaad ken se naan baarin sik-marta-kaar-ɔɔ naan lee maakj Bee Raa ki daayum gen tēdn naabm Raa. ɔ nɔɔɔ katara naan eem Raa ɔ iinga num lee uun *siam. ³⁸ Num kaad ken jaay k'baano ute goon Isa naan Raa ki se, naan baag tɔɔm Raa ɔ taad metn taar goon se jeege tun paacn ken ing aak kaak kaam debm ken utu 'kɔɔdn do jee ken Jeruzalem ki.

Yusupge ɔk terl baaz Nazaret ki

³⁹ Ken naade jaay tēd aas nakj ken *Ko Taar ken Məljege Raa ɛdɔ *Musa ki jaay aas se, naade ɔk terl baaz taa naan Galile ki, maakj gegerde ken Nazaret ki. ⁴⁰ Goono se teep baaz ute naanina ɔ naan meteke ɔ jeel-taara dena ɔ daayum Raa se tēdn beɛna.

Isa aas goon baara sik-kaar-dio

⁴¹ Aanga baara tak bo, ko Isa ute gaabin se lee baado Jeruzalem ki gen tēdn *laa Paak gen Yaudge. ⁴² Ken Isa jaay baarin aas sik-kaar-di se, naade ɔk baansin Jeruzalem ki gen tēdn Laaden ken naade lee tēd se. ⁴³ Ken bii Laa Paak jaay nan sum se, naade ɔk terl baaz Nazaret ki. Num goonde Isa se ɔp ing Jeruzalem ki, naɔo kon ute bubin se, gōtn goonde ɔp se, naade jeel te eyo. ⁴⁴ Gen kon te bubin ki num ɔ kaadn naane, naan utu baado ute jeedegen k'baado baaz kalarj se. Ken naade lee lek tēc se jaay bo naade baaz saap don ki ɔ gōtn se, naade baagin je gōtn jee jeeldege tu ɔ gōtn taasdege tu. ⁴⁵ Ken naade jaay je bini ɔjin ey se, naade ɔk terl baaz je Jeruzalem ki.

⁴⁶ Naade jen bii mɔɔ jaay bo baaz ɔjin maakj *Bee Raa ki ing king daan jee jeel tɔkj metn Ko Taar Raage.

Naan̄ ing booy booy taarde ɔ do taardege tu se naan̄ tond̄ metde. ⁴⁷ Jeegen paac̄n̄ ing ud bi do taar ken naan̄ terlden se, naade booy jeelin̄ se deel dode ɔ ɔkden taad̄ eyo. ⁴⁸ Ken konge jaay ɔn̄in̄ se, naade aakin̄ se tap ɔ, ɔkden taad̄ eyo. Ɔ ɔ gɔtn se kon̄ deekin̄ ɔ: «Goonuma, kese naai 'ted̄jen nak̄n̄-kɔɔbm̄ di bini? 'Booyo, maam ute bubi se, nirlje teecga k'lee k'jei jea.» ⁴⁹ Num gɔtn se Isa terlden ɔ: «Naase 'jemki gen̄ d̄i? Naase 'jeelki ey la ken maam m'baado tap ɔ gen̄ maak̄n̄ ɔee Bubum se?» ⁵⁰ Gaŋ taar ken naan̄ taadden se, naade ɔn̄ booy ɔk te metin̄ eyo. ⁵¹ Gɔtn se naan̄ iin̄ ɔɔy ɔaa ute naade Nazaret ki ɔ daayum naan̄ lee took taarde. Anum nakgen deel paac̄n̄ ese se, kon̄ se ɔkin̄ maakin̄ ki.

⁵² Ɔ Isa se teepe ɔ jeel-taara ɔaa te naan̄ina. Ken Raa aakin̄ se, tɔolin̄ ɔ tɔɔl jeege tu kici.

3

Jan-Batist daap doobm Meljege
(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jn 1.6-8,19-28)

¹ Kaad̄ ken Tiber Sezar, Gaar magal inḡ *Rɔm ki, jaay ɔk ɔaara sik-kaar-mii maak̄n̄ gaarin̄ ki se ɔ naan̄ ken se Pons Pilat ɔ magal gen̄ taa naan̄ Jude ɔ *Erod se gaar gen̄ taa naan̄ Galile ɔ gennaan̄ Pilip se gaar gen̄ taa naan̄ Iture ute taa naan̄ Trakonitis ɔ Lisanias se gaar gen̄ taa naan̄ Abilen. ² Kaad̄ ken se Annan ute Kayip ɔ *magal jee ted̄n̄ serke Raage tu. Naan̄ ken se ɔ *Raa ɔaado taad̄ Jan goon Zakari ken inḡ do kɔd̄-ɔaar ki se. ³ Ɔ Jan se ɔaa lee taa naan̄ ool magal ken Jordan ki se paac̄ ɔ naan̄ taad̄ jeege tu ɔ: «'Terlki maakse ɔ ɔn̄ j'asen̄ *batizi ɔ Raa asen̄ tɔɔl *kusin̄sege. ⁴ Aan̄ gɔɔ ken Ezayi debm̄ taad̄ taar teeco taar Raa ki raajo do dɔkin̄a maak̄n̄ Kitapin̄ ki ken ɔ: *K'booy mind̄ deba taad̄ makɔn̄ do kɔd̄-ɔaar ki ɔ: 'Daapki doobm Meljege ɔ 'ted̄insin̄ki jiga 'tood̄n̄ tal.*

⁵ Gōogen daan koge tu se, k'tuurumde naata
 ɔɔ koge ute kəsge se k'tōokde naatn.
 ɔɔ doobgen dug dug se k'tedde 'tōōjn 'toodn tal
 ɔɔ doobm ken ək koge kərcəm kərcəm se kic le k'daapde
 'toodn kōlōn.

⁶ *Bin jaay jeege paac utu kaakj debm* ken Raa utu adeno kōlō
 jaay aden kaaj se.* »

⁷ Gōtn se jee dengen baado tedn *batem gōtn Jan ki se,
 naan deekden ɔɔ: «Aakumki tu wōōjgen ara! Nanja jaay
 ɔɔ dejseno taa aki kaan kōtn maak-taar gen Raa ken utu
 ɔɔoy do jeege tu se? ⁸ Naan ki se, 'tedki nakgen jiga ken
 'taadn jeege tu ɔɔ naase se 'terlkiga maakse do Raa ki ɔɔ
 ɔnte 'taadki ɔki: naaje se le k'gaan *Abraamge. 'Booyki
 m'asen deeke: kogen ese se ken Raa je kic ɔɔ an delin 'tedn
 gaange Abraam ki. ⁹ Berε, alpasa se le k'daaringa metn ko
 kaag ki. Ko kaaggen paacn jaay ooj jig ey se, j'aden tōgn
 tund naatn ɔɔ j'aden tōōcn poodn.»

¹⁰ Gōtn se jee denge baado tōnd metn Jan ɔɔ: «Naaje tap
 ɔɔ k'tedn roje ɔɔ dio?» ¹¹ Jan terlden ɔɔ: «Maakse ki se,
 debm ək kal di se uun ed kalaŋ se deb ken ək eyo ɔɔ debm
 ək nakj kōsɔ kic ɔɔ nigin ute debm ken ək eyo.» ¹² Gōtn
 se, jee tedn miirge kic baado taa j'aden batizi ɔɔ naade
 tōnd metin ɔɔ: «Debm dooy jeege, naaje tap ɔɔ k'tedn roje
 ɔɔ dio?» ¹³ Naan terlden ɔɔ: «Miir ken k'taadsen j'ɔɔ aki
 kōkŋ gōtn jeege tu se, ɔnte 'ziidinki dim do ki.» ¹⁴ Asgarge
 baado tōnd metin ɔɔ: «Naaje kic ɔɔ k'tedn roje j'ɔɔ dio?»
 Jan terlden ɔɔ: «ɔnte 'kuunki gursn nam ute taa tōōgɔ ɔɔ
 ɔnte 'tōlki taara do nam ki. Num ingki do gursn laapse ki
 sūm.»

Jan taad taa debm ken utu baado metin ki

* 3:6 Aak Eza 40.3-5.

¹⁵ Aan gɔɔ kaaf kɛn se jeege injg aak kaak kaam nakɔj utu 'tɛd se ɔɔ kɛn naade jaay aak Jan se, gɔtn se naade saap-maakde ki ɔɔ: «Kɛse bo 'tɛdn *al-Masi lɛ daam?»
¹⁶ Jan tɛrlɛn naade ki paac ɔɔ: «Maam se, m'asen *batizn ute maane, num ganj debm kɛn utu baado metum ki se, naan magal ciruma. Maam se kɔl saan kic bo m'aas gen no tuutin eyo. Debm ese se bo utu asen *batizn ute Nirl Salal ɔɔ ute poodo. ¹⁷ Ute gert magalin se naan utu tuuy teenina ɔɔ kɛn naan jaay tuuy aasga num kaam teenin se, naan utu an tɔsn kɔmb maakɔj giijin ki, num tɛsin se, naan utu an kɔmb maakɔj pood kɛn ooy eyo.»

¹⁸ Do taarge tun naan taadden se tɛr Jan dejdenga ute taargen kuuy kic dena. Gɔtn ese se naan taadden Labar Jiga se jeege tu.

**Erɔd ɔk Jan-Batist dangay ki*

¹⁹ Num kɛn Gaar Erɔd jaay ɔk Erɔdiad mɛnd genaana ɔɔ do kɛn se tɛr tɛdn nakgen kuuy kusin kici, gɔtn se Jan taadinsin tal. ²⁰ Nabo do *kusin kɛn naan lee tɛd se, tɛr do kɛn se naan iij-ɔk ɔl Jan dangay ki daala.

**Batɛm gen Isa*

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11; Jn 1.32-34)

²¹ Kɛn jeege paac jaay k'batizde aas se, Isa kic bo k'batizina. Kɛn naan eem keem Raa se, gɔtn se maakɔj raa ɔɔf wan. ²² Gɔtn se, *Nirl Salal se tec aan gɔɔ dɛɛɛ baado booy do Isa ki. Gɔtn se k'booy mind deba taad maakɔj raa ki ɔɔ: «Naai se 'Goonuma. Maam bo m'bɛɛr m'ɔɔdio ute maak-raapuma.»

Metjil gen Isa

²³ Kaaf kɛn Isa baagɔj naabin se, naan ɔk baara baa baa si-mɔtɔ. Jeege se saap ɔɔ naan goon Yusup, Yusup se goon Eli, ²⁴ Eli se goon Matat, Matat se goon Lebi, Lebi se goon Melki,

Məlki se goon Yanay, Yanay se goon Yusup,
²⁵ Yusup se goon Matatias, Matatias se goon Amos,
 Amos se goon Naum, Naum se goon Əsli,
 Əsli se goon Nagay, ²⁶ Nagay se goon Maat,
 Maat se goon Matatias, Matatias se goon Semeyin,
 Semeyin se goon Yəsek, Yəsek se goon Yəda,
²⁷ Yəda se goon Yənanan, Yənanan se goon Rəsa,
 Rəsa se goon Zorobabel, Zorobabel se goon Salatiel,
 Salatiel se goon Neri, ²⁸ Neri se goon Məlki,
 Məlki se goon Addi, Addi se goon Kəsam,
 Kəsam se goon Elmadam, Elmadam se goon Ər,
²⁹ Ər se goon Jəzu, Jəzu se goon Eliəzer,
 Eliəzer se goon Yərim, Yərim se goon Matat,
 Matat se goon Lebi, ³⁰ Lebi se goon Simeon,
 Simeon se goon Juda, Juda se goon Yusup,
 Yusup se goon Yənam, Yənam se goon Eliakim,
³¹ Eliakim se goon Mələa, Mələa se goon Menna,
 Menna se goon Matata, Matata se goon Natan,
 Natan se goon *Daud, ³² Daud se goon Jəse,
 Jəse se goon Obed, Obed se goon Booz,
 Booz se goon Sala, Sala se goon Naason,
³³ Naason se goon Aminadab, Aminadab se goon Admin,
 Admin se goon Arni, Arni se goon Əzrəm,
 Əzrəm se goon Pərez, Pərez se goon Juda,
³⁴ Juda se goon *Yakub, Yakub se goon Isak,
 Isak se goon *Abraam, Abraam se goon Tera,
 Tera se goon Naor, ³⁵ Naor se goon Seruk,
 Seruk se goon Ragau, Ragau se goon Pələg,
 Pələg se goon Əber, Əber se goon Sala,
³⁶ Sala se goon Kaynam, Kaynam se goon Arpakzad,
 Arpakzad se goon Sem, Sem se goon Noe,
 Noe se goon Lemək, ³⁷ Lemək se goon Matuzala,
 Matuzala se goon Enək, Enək se goon Yered,

Yerəd se goon Maalaləəl, Maalaləəl se goon Kaynam,
³⁸ Kaynam se goon Enəs, Enəs se goon Set,
 Set se goon Adum, Adum se goon Raa.

4

**Bubm sitange naam Isa*
(Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)

¹ Gətn se Isa dooc te *Nirl Salal se, iino taa ool magal Jordan ki əw Nirl Salal se təwɔd əlin do kəɔd-baar ki. ² Maakɔ biige tun si-səw se, Bubm sitange baado naamina. Nəwəw katara se Isa əs te dim eyo əw kən biigen si-səw jaay aas se, naan bo təwlinə. ³ Gətn ese se, Bubm sitange deekin əw: «Kən naai 'Goon *Raa deer num, 'taad ko ki se ai dəl nakɔ kəsə.» ⁴ Əw Isa tərliɔ əw: «Taa se Kitap taadga taada əw: Kən təd debkilimi iŋg se kəsə kaliɔ ki sum eyo.*»

⁵ Tər Bubm sitange təwɔd əlin gətn raan. Gətn ese sum bo naan naar taadin taa naar gaaringen do naar ki paac se. ⁶ Əw Bubm sitange deekin əw: «Maam m'ai kəɔn təwɔgə paac ute nakgen aak bəe kən do naar ki kaam jii, taa nakgen se j'edumsinga kəɔd maam ki əw maam m'an kəɔn deb kən maakum jəna. ⁷ Əw kən naai jaay 'baado ergga naanum ki əw 'daanumga num, nakgen se paac maam m'aisin kəɔda.»

⁸ Isa tərliɔ əw: «Taa Kitap taadga taad əw: Məli Raa kalaɔ tak se bo naai 'kərgɔ naanin ki əw an 'təɔn naabina.†» ⁹ Tər Bubm sitange təwɔd baansin maakɔ gəger kən Jeruzalem ki əw baa uun əlin do *Bee Raa ki raan ləɔ ləɔ əw deekin əw: «Kən naai 'Goon Raa deer num, do bəe ki ara se iin aal naar ki. ¹⁰ Taa Kitap se taadga taad əw:

Raa 'kund 'kulu kəɔdɔŋe tu ai bəwəw

¹¹ əw naade ai caapm kəɔkɔ jidege tu

taa jəige se 'kəɔ rəwɔkɔ ro ko kən gam eyo.‡»

* 4:4 Aak Dt 8.3. † 4:8 Aak Dt 6.13-14. ‡ 4:11 Aak KKR 91.11-12.

¹² Isa tərliŋ ɔ: «Kitap taadga taad ɔ: Bεε, naai se 'kəŋ 'naam Məli Raa eyo. §» ¹³ Kən Bubm sitange naamiŋ kaam ara kaam ara jaay aas se, naaŋ iin ɔŋiŋa ɔ booy bini aan kaad kən Raa mala ɔndiŋ se jaayo.

Isa aan taa naaŋ Galile ɔ baag tɛdn naabiŋa

¹⁴ Gətn se Isa dooc te tɔɔŋ *Nirl Salal, ɔk tərլ ɔaa taa naaŋ Galile ki ɔ nookiŋ eem dood taa naaŋ gətn ese paac. ¹⁵ Naaŋ lee dooyde maakŋ *ɔeege tun kən Yaudge lee tus maak ki ɔ jeege paac tɔomiŋa.

Jee Nazaret ki baate Isa

¹⁶ Isa tərլ maakŋ geger kən Nazaret gətn naaŋ teepmno ro ki. Kən *ɔii sebit jaay aanga num, aan gɔɔ daayum naaŋ lee ɔaa maakŋ *ɔee kən Yaudge lee tusn maak ki gen keem Raa dey se, naaŋ end maak ki ɔ ɔii kən se ɔo, naaŋ iin daara gen dooy Kitap naan jeege tu. ¹⁷ Gətn se j'uun j'ɛdiŋ Kitapm gen debm taad taar teeco taar Raa ki kən k'danŋ Ezayi. Naaŋ wərgiŋa, ɔ ɔŋ gətn kən k'raaŋiŋ j'ɔ:

¹⁸ *Nirl* gen Məljege se, utu maakum ki, taa naaŋ bεε ɔdumo gen taadn Labar Jiga se jee daayge tu.

Naaŋ ɔlumo taa m'taadn bulge tu se j'utu j'aden kɔɔdn dode

ɔ jee kaam-tɔkge se utu 'kaaka

ɔ jee kən j'ɔddde yεεbde cεε se, j'utu j'aden kɔɔdn dode,

¹⁹ ɔ maam m'baado se m'asen taadn ɔaar kən Raa tɛdn bεεŋ jeege tu kici.*

²⁰ Kən naaŋ jaay dooy Kitap aas se, naaŋ teeliŋa†, ɔ ɛdiŋ gaab kən tɛdn naaba gətn ese se ɔ naaŋ tərլ iŋg gətiŋ ki ɔ jee iŋg maakŋ ɔee kən gətn ese paac ɔndiŋ kaama.

§ 4:12 Aak Dt 6.16. * 4:19 Eza 61.1-2. † 4:20 Kitap do dɔkiŋ se k'teeliŋ teele aan gɔɔ raaga.

²¹ Gōtn se naan̄ baagden taada ɔɔ: «'Booyki, taar Kitapm ken naase 'booyiŋki jaaki se, aanga ɔoobiŋ ki.»

²² Gōtn se jeegen paacŋ iŋg booy taariŋ se taad taargen jiga roŋ ki ɔɔ taariŋ nijim ken naan̄ taaddēn se, ɔkden taad eyo. Naade deek ɔɔ: «Kese tap ɓo goon Yusup ey la?»

²³ Gōtn se Isa deekden ɔɔ: «Deere, kaan̄ kaa taar ken jeege lee taad se utu amsiŋki tēdn̄ dom ki ken taad ɔɔ: «Ken naai jaay daptor num, aaj roi mala.» Bin se naase kic utu amki taadn̄ ɔɔ: nakŋ naaje k'booy ken naai 'tēdo maakŋ geger ken Kaparnayum ki se, ɓorse naai 'tēdiŋ maakŋ naari ki ara kici.»

²⁴ Ter naan̄ taaddēn ɔɔ: «Deere, 'booyki m'asen taada: bii kalan̄ debm taad taar teeco taar Raa ki gam j'okiŋ te ɔoŋ maakŋ naariŋ ki eyo. ²⁵ 'Booyki bēe m'asen taada: do dōkiŋ do *Eli ki se, *Israel ɔk mēnd-daayge dena ɔɔ kaad ken se ɓaara mōto ute laapa mēce se, maane baate keede ɔɔ ɓo tōl tēd daama maakŋ naari ki. ²⁶ Num gar Eli se, Raa ɔliŋ te gōtn mēnd-daay ken gam ken maakŋ taa naari Israel ki se eyo; num ɔliŋ gōtn mēnd-daay ken iŋg maakŋ geger ken k'dariŋ Sarepta ken taa naari Sidon̄ ki.

²⁷ Do dōkiŋ do Elize ki ken debm taad taar teeco taar Raa ki se kic ɓo, Israelge se ɔk jee bikidge dena. Naɓo maakde ki paac se, deb kalan̄ kic ɓo Elize eɔiŋ te lapi eyo; num gar eɔ lapi ɓo gaab ki kalan̄ ken k'dariŋ Naaman ken kōf Siri.»

²⁸ Ken jee maakŋ bee ken Yaudge lee tusn̄ maak ki jaay booy taar ken naan̄ taaddēn se, naade maakde taarde don̄ ki piriŋ. ²⁹ Aan̄ gōɔ geger se lē do ko ki se, naade iin̄ iij-okiŋ teecŋsiŋ naatn̄ ɔɔ ɓaansiŋ taa an̄ 'kōtn̄ kōl ziri ki. ³⁰ Num gōtn se naan̄ iik uj jide ki ɔɔ but aal daande ki se ɔɔ uun̄ ɔoobiŋ ɓaa.

Isa taad tōogina

³¹ Gōtn se Isa ɓōoy ɓaa maakŋ geger ken Kaparnayum ken taa naari Galile ki. *Bii sebit jaay aan se, naan̄ ɓaa

dooy jeege. ³² Jeegen booy taar ken naan dooyde se okden taad eyo, taa naan dooyden ute tōogin mala.

³³ Jee ing maakη *bee ken Yaudge lee tusn maak ki gōtn ese se, gaaba kalaη se ok kōon sitan. Ken naan aak Isa se dōd dōy makōn dō: ³⁴ «Waay! Naai Isan Nazaret. Naai tap bo naaje j'ōη dī ute naai? Naai se 'baado gen kutje! Maam se m'jeeli, naai se Debm *Salal ken Raa bo olio.» ³⁵ Gaη Isa aaciη kaama dō: «'Doa! 'Teec naatn ro gaab ken se!» Gōtn se gaabm se ooc daan jeege tu dō sitan se teec naatn roη ki dō tedin te dim eyo. ³⁶ Jee paacη aak nakη se, beer okde dō lee taad ute naapa dō: «Kese taar dō dī bo bini! Gaabm se ute tōogin se, naan taad sitange tu dō naade teec aana.» ³⁷ Gōtn se nookiη eem dōd taa naan gōtn ese paac.

Isa ed lapia jee kōonge tu

³⁸ Ken Isa jaay teeco maakη *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, naan baa bee Simon ki dō oη moomiη menda se roη oηg kedek kedek. Gōtn ese naade tōnd metn Isa dō η'saapm dōη ki. ³⁹ Isa baado no dōη ki aac kaama kōon ki dō roη oηg kedek se terec urlu. Gōtn ese sum bo menda se naar iin daara dō baagden tedn kōo.

⁴⁰ Kaad ken jaay kaada baa baa kooco se, jeege dena baano ute jee kōonge napar napar gōtn Isa ki dō naja naja kic bo naan ondin jin dōη ki, dō jee kōongen se paac oη lapia. ⁴¹ Gōtn ese kic sitange dena teec naatn ro jeege tu dō ken naade teec teec se tōd tōy makōn dō: «Naai se, 'Goon Raa.» Gaη Isa aacden kaama dō j'ōnte taada, taa naade se jeeliη naan bo *al-Masi.

Isa baa taad Labar Jiga taa naan Jude ki

⁴² Tanōriη-nōriη se, Isa iin teec baa do kōd-baar ki gōto kaam kalaη. Gōtn se jee denge se iin taa jena dō ken naade jaay oηin se, jee se je naan ade kōnō eyo, num 'kōōpm kiηg ute naade. ⁴³ Gaη Isa terlden dō: «Bēeki se,

m'ḅaa taadn Labar Jigan gen Gaar Raa se, maakn̄ gegerge tun kuuy kici. Taa naan̄ se ḅo Raa ḅlumo.»

⁴⁴ Isa lee taad̄ taar Raa maakn̄ *ḅeege tun ken Yaudge lee tusn̄ maak ki ken taa naan̄ Jude ki se paac.

5

*Jee sḅḅ deet deet ken took gen tēdn̄ jee metn̄ Isa ki
(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)*

¹ Bii kalan̄, Isa daar̄ daar̄ taa baar ken k'dan̄jn̄ Genezaret se ḅḅ gḅtn̄ se jee denge ḅaado deeb̄jn̄ bat gen booy taar *Raa. ² Gḅtn̄ se Isa aak markabge diḅḅ daar̄ daar̄ taa baar ki ḅḅ jee toocn̄ ken̄jn̄gen ḅḅḅyo maak ki se daar̄ tug tug genddege. ³ Gḅtn̄ se Isa ook maakn̄ markab ken kalan̄ ḅḅ markabm̄ ese se gen Simon. Naan̄ taad̄ Simon ki ḅḅ: «Iik 'ḅaa naan̄ ki cḅkḅ.» Gḅtn̄ se Isa inj̄g maakn̄ markab ki ḅḅ baag dooy jee denge.

⁴ Ken naan̄ jaay taad̄ nan̄j taarijn̄ se, naan̄ deek Simon ki ḅḅ: «Iik 'ḅaa gḅtn̄ ken maan̄jn̄ j̄erle, ute jeeige se, 'tuunki gendsege maan̄ gen toocn̄ ken̄jn̄ge.» ⁵ Simon terlin̄ ḅḅ: «Debm̄ dooy jeege, daan̄ nḅḅr ki ute magalin̄ se, naaje k'dabarga dena nabḅ j'ḅḅ te d̄im̄ eyo. Num gan̄ do taari ki se, gendge se maam m'aden̄ tuun maan̄.» ⁶ Ken naade jaay tuun genddege maan̄ se, naade uuno ken̄jn̄ge dena; bini genddege kic ḅḅ baa baa n̄eḅḅ! ⁷ Naade dan̄ meddegen maakn̄ markab ken kuuy se te jide taa ade baa num, aden̄ noogo. Meddege jaay ḅaado ḅḅḅde se, markabdegen di se paac naade d̄oocin̄ tal tal ute ken̄jn̄ge, bini baa baa duubm̄ maan̄.

⁸ Ken Simon Pier jaay aak nakn̄ ese se, naan̄ ḅaado ooc metn̄ j̄e Isa ki deekin̄ ḅḅ: «Meluma, iik naatn̄ c̄eem̄ ki; taa maam se m'debm̄ *kusina.» ⁹ Taa ken̄jn̄gen den̄ ken naade uuno se, Pier ute medinge se ḅeeere baa ḅkde. ¹⁰ Medingen̄ Jak ute Jan ken̄ gaan Zebedege se aak se, ḅeeere ḅkde kici.

Gōtn se Isa deek Simon ki ɔ: «Ŋnte ɓeere! Naan ki se, naai 'ɓaa je jikilimge ɓo andeno ɓaa doobm Raa ki.»
 11 Markabdege se naade tiik ɓaano taa jey ki ɔ gōtn ese sum ɓo, naade resn te nakdege paac ɔ daaniɓa.

Isa ɛɗ lapia debm bikid ki

(Mt 8.2-4; Mk 1.40-45)

12 Bii kalaɗ Isa iin ɓaa maakɗ geger ken kalaɗ ɔ gōtn se debm bikidi ɓaado ɔɗɗa. Gaabm se roɗ paac taal aace. Ken naan aak Isa se, naan ooc metn jey ki ɔ tōnd metin ɔ: «Mɛlje, ken naai 'je num, ɛdum lapia taa rom se ɗaapm 'toodn kōlōn kōlōn.» 13 Isa ɔl jin utiɓa ɔ deekin ɔ: «Υεε, maam m'jea, ɔɗ roi ɗaapm 'toodn kōlōn kōlōn!» Gōtn se sum ɓo, gaabm se kōɗɗin ɔɗɗa. 14 Gōtn se Isa deekin ɔ: «Ŋnte ɓaa 'taadn nam ki. Taa naai ɔɗga lapi se 'ɓaa 'taad roi *debm tɛɗn serke Raa ki se ɔ 'ɓaa ɛɗ *serke Raa ki aan gōɔ ken *Musa taadiɗo maakɗ Kitap ki, taa naai se roi ɗaapga toodga kōlōn kōlōn se. Bin ɓo, jeege paac 'jeele, naai se ɔɗga lapia.» 15 Gōtn se jeege baag kōɗsn maaniɗ gōtɔ ɓaa se paac ɔ jeege ɗena lee tusu gen booy taariɓa ɔ jee kōɗɗe se ɓe ɓaado se gen je lapia rode. 16 Gaɗ Isa se teec ɓaa do kōɗ-ɓaar ki kalin ki gen tōnd metn Raa.

Isa ɛɗ lapia debm k'runɗuy ki

(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

17 Bii kalaɗ Isa dooy dooy jeege ɔ maakɗ jeege tun naan dooyde dooy se ɔk *Parizige ute jee jeel taadn tōɗkɗ metn Ko Taar Raage. Naade se iino maakɗ naanɗe tun taa naan Galile ki ute kengen taa naan Jude ki ɔ ute kengen iino maakɗ geger ken Jeruzalem ki. Gōtn se Isa ute tōɗɗɗ Mɛljege se, ɛɗ lapi jee kōɗɗe tu. 18 Gōtn ese sum ɓo jeege uuno debm k'runɗuyu do nakɗ toodin ki. Ken naade aan se, naade je doobm an kend kōɗ Isa. 19 Nabo taa jeege ɗen ɗen se naade ɔɗ te doobm an kend kōɗ Isa eyo. Taa naan

se bo naade uun ookɔsiɲ do bee ki raan ɔɔ ɔɔd taa bɔlɔ ɔɔ naade bɔɔyiɲo do nakɲ toodiɲ ki naan Isa ki daan jeege tu. ²⁰ Ken Isa jaay aak naade aal maakde don ki se, deek ɔɔ: «Gaaba, *kusiɲige se, maam m'tɔɔlisiɲga naatn.»

²¹ Ken jee jeel taadn tɔɔkɲ metn Ko Taar Raage ute Parizige jaay booy se, naade baag naajɲ te naapa ute mind naan ki ɔɔ: «Naan se tap bo nanɲa jaay naaj Raa bin se? Ken 'kɔɲ tɔɔl kusiɲ deba se, Raa kaliɲ ki sum ey la?» ²² Aan gɔɔ Isa jeel maak-saapde se, naan tɛrlɔden ɔɔ: «Taa di jaay naase 'taadki ute maakse bin se? ²³ Gen naase ki num, ken gay bo ɔɔɲ ciri, ken m'deekɲ m'ɔɔ: «Kusiɲige se, maam m'tɔɔlisiɲga naatn» lɔbu m'deekɲ m'ɔɔ: «Iini ɔɔ 'lee» se ɛ? ²⁴ Bin num, naase aki 'jeele maam *m'Goon Deba se m'ɔk tɔɔgɔ gen tɔɔl kusiɲ jeege.» Gɔtn se, Isa deek debm k'runɲguy ki ɔɔ: «M'deeki m'ɔɔ: iini, uun nakɲ toodi se ɔɔ 'baa bei ki.»

²⁵ Gɔtn ese se sum bo, gaabm se, iinɲ daara naan jeege tu, uun nakɲ toodiɲa ɔɔ baa beenɲ ki. Ken naan baa baa se naan tɔɔm Raa. ²⁶ Jee gɔtn ese paac nakɲ se deel dode ɔɔ naade tɔɔm Raa kici. Gɔtn se naade beere ɔkde se, taad ute naapa ɔɔ: «Nakage, jaaki se, j'aakkiga nakgen ken deel do aak eyol!»

Isa danɲ Lebi

(Mt 9.9-17; Mk 2.13-22)

²⁷ Ken nakgen se jaay deel se, Isa teec teec se aak *debm tɔkɲ miiri ronɲ Lebi iɲg king gɔtn tɛdn naabiɲ ki. Naan deekiɲ ɔɔ: «Iini 'daanuma!» ²⁸ Gɔtn se sum bo Lebi iini, ɔɲ nakiɲge paac ɔɔ daan Isa.

²⁹ Gɔtn se Lebi tɛd kɔsɔ dɛna ɔɔ danɲ Isa beenɲ ki gen baa kɔsɔ. ɔɔ jeege dɛna iɲg ɔs te naade ɔɔ maakde ki se *jee tɔkɲ miirge ɔɔ jee kuuy se kici ute te naade. ³⁰ Gɔtn se, *Parizige ute jee jeel taadn tɔɔkɲ metn Ko Taar Raage se jaay aakde se mooy naan ki dir dir ɔɔ taad jeege tun metn

Isa ki se ɔɔ: «Gen di jaay naase ɔski ɔɔ aayki ute jee təkŋ miirge ɔɔ jee *kusinge se?»³¹ Isa tərlden ɔɔ: «Jee rode kiji se, naade je daptor eyo, num ken je daptor se, jee kɔŋge.³² Maam m'baado se gen dan jee ken saap ɔɔ naade aak bɛɛ naan Raa ki se eyo, num maam m'baado se gen jee jeel rode ki naade jee kusinge, taa 'tərɫ maakde do Raa ki.»

Mɛtn taar *siam

³³ Naan ken se jeege baado taad Isa ki ɔɔ: «Jee mɛtn Jan-Batist ki ute jee mɛtn *Parizige se tɛdga num lee tuun siam ɔɔ tɔnd mɛtn Raa. Num jee mɛtn naai ki se ɔɔ ɔɔ aaye.»³⁴ Isa tərlden ɔɔ: «Jeege baado kəkŋ menda jaay gaabm menda utu te naade se, kaad ken se naade 'kɔŋ kuun siam la? Mɛt ki eyo.³⁵ Num gan bii kalan kaadŋ utu kaana gaabm menda se j'utu j'an kɔɔdn naata ɔɔ naan ken se jaay ɔɔ, mɛdŋge se lee tuun siam gen tɔnd mɛtn Raa.»

³⁶ Isa taadden ute kaal naagŋ taara daala ɔɔ: «Nam ɔk kala koono nɛɛpga nɛɛp se, adɛ kɔŋ nɛɛpm taar kal kiji jaay an kal do ki eyo; ey num taa kal kijin ken k'nɛɛpo se cɛɛ sum, ɔɔ ken j'aalinga kic num, naade se kɔŋ tum eyo.³⁷ ɔɔ tɔtn koojŋ biŋ utu iin kiin se, j'ombiŋ maakŋ k-lɛɛterge tun koono eyo; ey num tɔtn koojŋ biŋ se, an dɔɔbm ute k-lɛɛterge se naatn. ɔɔ tɔtn koojŋ biŋ se lɛ 'kɔɔy naan ki cɛɛ ɔɔ k-lɛɛterge se lɛ, dɔɔbm tujŋ kici*.³⁸ Num gan bɛeki num, tɔtn kaam ki se j'an kɔmb maakŋ k-lɛɛterge tun kiji kici.³⁹ ɔɔ debm aayga kaay tɔtn† coodi tɔɔlum se lɛ, tɔtn kaam ki se, ɔɔn tɔɔlin ey sum. Taa naan deek ɔɔ: ken nijim cir paac se tɔtn ken coodi tɔɔlum se.»

* 5:37 Yaudge se tɔmb tɔtdegen gen koojŋ biŋ se maakŋ k-lɛɛterge tu. † 5:39 Tɔtn Yaudge se daayum taad ute tɔtn koojŋ biŋ se sum.

6

Isa se naan ɓo mɛl *ɓii sebit
(Mt 12.1-14; Mk 2.23-28, 3.1-6)

¹ Bii kalaɗ ɓii sebit ki se, Isa ute jee metiɗ ki deel maakɗ gɔtn gem ki. Gɔtn se jee metiɗ ki terec do gemge ɔɔ ɔɔd kaamiɗ maakɗ jide ki ɔɔ taane. ² Num *Parizigen kandum gɔtn ese taadden ɔɔ: «Gen di jaay naase 'tedki nakɗ ken j'und te kulu eyo gen ted bii sebit ki se?» ³ Isa terlden ɔɔ: «Naase 'dooyiɗki te ey la, nakɗ ken *Daud ted ute jeenge kaad ken naade ɓo tɔalde se?» ⁴ Naan endo maakɗ *kɔrɔr gen *Raa ki, ɔɔ tɔs mappan j'ediɗga keɗ *serke Raa ki, ɔso ɔɔ edo jeenge tun metiɗ ki kici. Ey num, ken ɔk doobm 'kɔsn se jee tedn serkge Raa ki kalde ki sum.»

⁵ Ɔɔ ter Isa deekden ɔɔ: «*Goon Deba se le, naan ɓo Mel gen bii sebit.»

⁶ Ken aan bii sebit ken kuuy se, Isa ɓaa end maakɗ *ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki se ɔɔ dooy jeege. Gɔtn ese, naan ɔɗ gaaba kalaɗ ji daamiɗ ooyga kooyo. ⁷ Jee jeel taadn tɔokɗ metn Ko Taar Raage ute Parizige se ɔnd kaama Isa ki tak taa naade je an kaaka ken n'kɛdn lapia gaab ken se bii sebit ki num, bin se naade an kɔkɗ mindina. ⁸ Aan gɔɔ Isa jeel saapm-maakde ki se, naan deek gaab ken jin ooyga kooy se ɔɔ: «Iini 'daar naan jeege tu.» Ɔɔ gaabm se iin daara. ⁹ Gɔtn se Isa taadden ɔɔ: «Maam m'je tɔnd metse: bii sebit ki se, j'undsenga kulu gen tedn beɛ lɔbu gen tedn *kusiɗ le? Ɔɔ ɔɗ deba jaay dim an don ki num, an kaaj lɔbu an kɔniɗ naan 'kut le?» ¹⁰ Gɔtn se Isa uun kaamiɗ aak doɔdde paac ɔɔ deek gaabm ken jin ooyga kooy se ɔɔ: «'Seɛj jii!» Ɔɔ gaabm se seɛj jina ɔɔ gɔtn ese sum ɓo jin ɔɗ lapia. ¹¹ Ken Parizige ute jee jeel taadn tɔokɗ metn Ko Taar Raage jaay aak nakɗ se, maakde taarde don ki pirin ɔɔ taad ute naapa do nak ken naade utu 'tedn do Isa ki.

Isa bɛɛr tɔɔf jee kaan̄ naabinḡen sik-kaar-dio
(Mk 3.13-19; Mt 10.1-15; NJKN 1.13)

¹² Kaad̄ ken se sum ɓo, ɓii kalaŋ Isa ɓaa ook do ko ki gen keem Raa ɔɔ maakŋ nɔɔr ken te magaliŋ se, naan̄ eem Raa. ¹³ Ken gɔtɔ jaay iip se, naan̄ dan̄ jee metiŋ ki ɔɔ maakde ki se, naan̄ bɛɛr tɔɔf jeege sik-kaar-dio ken naan̄ dan̄de jee kaan̄ naabinḡe. Kese ɓo ro jee se: ¹⁴ Simon se, naan̄ dan̄iŋ te ro Pier, Andre se genaana, Jak, Jan, Pilip, Bartelemi, ¹⁵ Matiye, Tɔma, Jak goon Alpe, Simon debm je kujŋ naan̄iŋa, ¹⁶ Jud goon Jak ɔɔ Judas Iskariot, naan̄ ɓo debm utu kutn Isa se.

Isa dooy jeege ɔɔ ed̄ lapija jee kɔɔŋge tu
(Mt 5.2-12)

¹⁷ Ken Isa jaay ɓɔɔy do ko ki ute jee metiŋ ken sik-kaar-di se naan̄ ɔŋ gɔtn tood tal jaay naan̄ daara ɔɔ gɔtn se naan̄ ɔŋ jee den̄ metiŋ ki ute jeege dɔɔɓɓ dena iino taa naan̄ Jude ki, kengen iino maakŋ geger ken Jeruzalem ki, ɔɔ kengen kuuy se iino taa naan̄ Tir ute gen Sidɔŋ ki ken inḡ maakŋ gegerge tun taa baar ki. ¹⁸ Naade ɓaado se gen booy taariŋa ɔɔ gen je lapi rode, ɔɔ jee ɔk kɔɔŋ sitangen ken lee dabarde se kic ɓo ɔŋ lapija. ¹⁹ Jee den̄gen tus paac se nana nana kic ɓo je kutn ro Isa taa debm utga roŋ num, tɔɔg Isan 'teec roŋ ki se, ed̄den lapija.

Jee maak-raapge ute jee ken aden kaan̄ nakŋ ɔɔŋɔ

²⁰ Gɔtn se Isa uun kaamiŋa aak jee metiŋ ki ɔɔ taad̄den ɔɔ: «Maak-raapo naase jee daayge tu, taa *maakŋ Gaar Raa se naase ki.

²¹ Maak-raapo naase jee ɓo tɔɔlsen ɓorse se, taa naase utu aki kɔsn dɛrɛŋ te maraad se!
Maak-raapo naase ken ɓorse maakŋ kaa-maan ki, taa naase se utu aki kooy koogo.

²² Maak-raapo naase ken jeege jese eyo, ɔɔd̄ undse naatn,

naajse ɔ tɔlsen taar jig eyo dose ki,
taa naase aalki maakse do *Goon Deb ki*.

²³ «Ken nakgen se jaay aanga dose ki num, bii ken se ɔŋki maakse 'raap sakan ɔ 'daamki te maak-raapo! Taa maakŋ raa ki se, Raa utu asen kɔŋŋ beɗse den aak eyo. Bin bo bugdegen do dɔkiŋ se lee dabaro jee taad taar teeco taar Raa ki se bin kici.

²⁴ «Num gaŋ asen kɔŋŋ naasen jee nak denge taa boɗse naase ɔŋkiga dose.

²⁵ Asen kɔŋŋ naasen ken boɗse dim daaysen ey se, taa naase bo utu asen tɔɔɔ.
Asen kɔŋŋ naasen jee iŋg 'tooyki koogo boɗse,
taa naase se maakse utu 'tuju ɔ utu aki keeme.

²⁶ Asen kɔŋŋ naasen ken jeege paac taad taargen nijim rose ki sum se,
bin bo bugdegen do dɔkiŋ se tɛdo ute jeegen tɛd rode aan ɔɔ jee taad taar teeco taar Raa ki bin kici.»

'Jeki jee taamooysege

(Mt 5.38-48; Rm 12.17-21)

²⁷ «Gaŋ maam m'taadsen naase ken iŋg booyki taarum se, m'ɔɔ: 'jeki jee taamooysege, 'tɛdki bɛɛ jeege tun jese eyo. ²⁸ ɔɔdki booro do jeege tun naamse ɔ eemki Raa taa jeegen ken dabarse se. ²⁹ Ken nam jaay ɔndiga metn bi ki num, 'terliŋ ken do ji kuuy se kici. Ken nam jaay uunga kali magal se, kali baatn maak ki se kic num, ɔŋte 'kɔɔgiŋ. ³⁰ Debm ken jaay tɔnd metn dim gɔti ki num, ɛdiŋ ɔ nam jaay uunga dimi num, ɔŋte 'baa baayiŋa. ³¹ Bɛɛ ken naase 'jeki jeege asen tɛɗse, naase kic num, 'tɛdki jeege tu bin kici.

³² «Ken naase jaay 'jeki jeegen jese sum num, bin se nakŋ jaay j'asen tɔɔm ro ki tap bo gɔtɔ. Taa jee *kusinge

* 6:22 Goon Deba je taad te Isa *al-Masi.

kic le je naapa bin kici! ³³ Ðo ken naase jaay 'tedki beε jeege tun 'tedsen beε naase ki sum num, bin se nakɲ jaay j'asen tɔom ro ki se tap bo gɔto. Taa jee kusinge kic le lee ted beε ute naapa kici! ³⁴ Ken naase jaay edki seε bo jeege tun utu asesin̄ terl̄ kɔgɲ gɔtin̄ ki sum num, bin se nakɲ jaay j'asen tɔom ro ki se tap bo gɔto. Taa jee kusinge kic bo lee ed̄ ked̄ seε ute naapa, taa naade jeele j'adesin̄ kɔgɲ gɔtin̄ ki! ³⁵ Num gaɲ naase se, 'jeki jee taamooysege; 'tedki beε jeege tu ð ken edkiga seε jeege tu num, ɔnte 'saapki ɔki j'asesin̄ kɔgɔ. Bin bo Raa utu asen tedn̄ beεn̄ den aak eyo ð naase se j'utu j'asen dan̄ gaan Raagen Taaro. Taa Raa se naan̄ debm jiga ð naan̄ ted̄ beεna do jeege tun k'tedden beε kic bo naade jeel eyo ð ted̄ beε jee kusinge tu kici. ³⁶ 'Kercelki aan gɔɔ Bubsen maakɲ raa ki, kercel se.»

*ɔnte 'kɔjki bɔɔrɔ do jeege tu
(Mt 7.1-5,15-20, 12.33-37)*

³⁷ «ɔnten 'kɔjki bɔɔrɔ do jeege tu, ð naase kic bo j'asen kɔjn̄ bɔɔrɔ dose ki eyo. ɔnten 'kendki tel nam gen kutina, bin se naase kic j'asen kɔɲ kut eyo. Ken naase jaay 'lee ɔkki naagɲ naapa num, Raa kici asen tɔol kusinge. ³⁸ Edki naka jeege tu taa j'utu j'asen kedn̄ naase ki kici: ute gɔrn ken naase 'lee 'dɔɔjn̄ki jeege tu se, Raa utu asesin̄ dɔɔjn̄, doocn̄ kɔnd gazagaza ð asesin̄ dɔɔjn̄ cir cir. Bin bo ute nakɲ ken naase 'lee 'dɔɔjn̄ki nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesin̄ dɔɔjn̄ bin kici.

³⁹ «Ter Isa taadden ute kaal naagɲ taara kuuy daala ɔ: debm kaam-tɔɔkɔ 'kɔɲ tɔɔdn̄ naapin̄ debm kaam-tɔɔkɔ la? Naaden di paac se 'si maakɲ gɔɔ ki ey ne? ⁴⁰ Debm lee metn̄ deb ken dooyin̄ se 'kɔɲ cir debm dooyin̄ eyo. Num gaɲ debm metn̄ deb ki jaay melin̄ dooy ɔkinga se, naan̄ utu 'tedn̄ aan gɔɔ melina.

⁴¹ «Mu cəkən ken kaam genaai ki bo naai əj aakiṇa. Num gen dī jaay naai əj aak gudum kaagj kaami ki ey se? ⁴² Ute naaṇ se bo, naai 'kəj deekj genaai ki ə: Genaama, 'baado m'ai kəədn mu kaami ki. Nakj naai 'tediṇ se, met ki eyo! Ey num naai ək met-gudum kaagj kaami ki se kici! Bəeki num, əd met-gudum kaagj kaami ki se ram, jaay bo kaami 'kəədn kaakj jiga bin jaay 'kəədn mu cəkən ken kaam genaai ki se!»

Kaaga ute koojiṇa

⁴³ «Kaagj jiga se koojiṇ aak kus eyo əd kaagj kəəṇə lə əj ooj koojiṇ jig ey kici. ⁴⁴ Taa kaagge se j'aak k'jeelde ute koojdege: taa naaṇ se bo j'kəj tuugj koojṇ məṇgə do kaag ken ute kəəndiṇ eyo əd kəj tuugj koojṇ k-yooko se do k-lili ki ey kici. ⁴⁵ Debm bəe se, bəeṇ se iṇo maakiṇ ki, əd debm *kusiṇ se, kusiṇiṇ se kic bo iṇo maakiṇ ki. Taa taar ken jikilimge lee taad paac se iṇo maakde ki.»

Beegen dio

(Mt 7.21-29; 2Pr 1.5-10)

⁴⁶ «Naase iṅg 'daṇum ki: Meluma, Meluma. Num gen dī jaay bo naase 'baateki gen tedn nakj ken maam m'taadsen m'əə aki ted se? ⁴⁷ Debm baado gətum ki, booy taaruma əd iṅg do ki se, 'booyki m'asen taadn nakj ken naaṇ teciṇ tece. ⁴⁸ Naaṇ se tec aan gəə debm baa kəbm bəeṇa: naaṇ ud gəə jerle bini aan do ko ki jaay bo əndo metn bəeṇa. Ken naaṇ jaay iṇiṇ aas sum se, maane eed dēna əd oolge kic bo dooco əd əy makəṇə baado deeb bəe se bat nabo, əj tediṇ te dim eyo, taa bəe se k'j'iṇiṅga jiga. ⁴⁹ Num gaṇ debm booy taaruma əd iṅg do ki ey se, naaṇ se tec aan gəə debm ken ud te gəə ey sum bo iṇ bəeṇa. Ken oolge dooco jaay əyə makəṇə əd baado deebiṇ bat se, bəe se ru naṇ tak.»

7

*Isa ute bubm asgarge**(Mt 8.5-13)*

¹ Ken Isa jaay taad naŋ taariŋ naan jeege tu aas se, naan ɓaa end maakŋ gegeer ken Kaparnayum ki. ² Gɔtn se bubm asgarge se ɔk bulu kalaŋ bin se naan jen den aak eyo. Nabo buliŋ se ooc kɔɔŋɔ kaam yoa. ³ Ken gaabm se jaay booy j'ɔɔs maan Isa se, gɔtn se naan iin ɔl magal Yaudge kandum taa ɓaa sel metn Isa num, ade ɓaa utu kedn lapia buliŋ ki se. ⁴ Ken magal Yaudge jaay aan gɔtn Isa ki se, naade eemiŋ nɔɔ ɔɔ: «Bɛeki num, gen tɛdn bɛe se, 'tɛdn gaab ken se. ⁵ Taa naaje Yaudge se, gaabm se jejeki dena ɔɔ naan mala ɓo iinjeki bee ken k'lee k'tusn maak ki se.»

⁶ Gɔtn se Isa ɓaa ute naade. Num ken naan aan te cɛɛ bee magal asgarge tu ey sum ɓo, bubm asgar *Romege ɔlo medinge taa an taadn ɔɔ: «Mɛluma, ɔnte dabar roi gen ɓaado beem ki, taa maam se m'aas dim naani ki eyo.

⁷ Taa naan se ɓo, maam m'ɔŋ m'ɓaa te gɔti ki ey se. Num gɔtn daari ki se, naai 'taad ute taari sum ɓo, debm tɛdn naabum se 'kɔŋ lapia. ⁸ Taa maam se, kic m'kaam ji deb kuuy, nabo m'ɔk asgarge kaam ji maam kici. Ken m'ingga num m'deek deb kalaŋ ki m'ɔɔ: 'Baa se, naan iin 'ɓaa. ɔɔ m'deek deb kuuy ki m'ɔɔ: 'Baado se, naan iin ɓaado. ɔɔ bulum ki se jaay, m'deekiŋ m'ɔɔ: 'Tɛdn nakŋ ese se, naan iin tɛdina.» ⁹ Ken Isa jaay booy taar ese se, taara se ɔkiŋ taad eyo. Gɔtn se naan terl aak jee dengon ɓaado metiŋ ki se ɔɔ naan deekden ɔɔ: «'Booyki m'asen taada: maakŋ gaan *Israelge tun ute dende kic ɓo maam m'ɔŋ te nam jaay aal maakiŋ do *Raa ki aan gɔɔ gaabm ara se eyo.»

¹⁰ Kor jee naan ɔldeno naaba jaay aan been se, naade ɔŋ bul se ɔŋga lapia.

Isa dur goon mɛnd-daay daan yoge tu

¹¹ Naan̄ ken se jaay, Isa iin̄ baa maakɾj geger ken k'darjɿn̄ Nayn. Jee metiɿn̄ ki ute jeege d̄ena baa ute naana. ¹² Ken̄ Isa ute jeege jaay aan taa doob ken j'an̄ k̄end̄ maakɾj geger ki se, naade aak jeege uuno yoa ɔ̄ ken̄ ooy se goon mend-daaye ɔ̄ naan̄ kaliɿn̄ ki sum bo maakɾj koɿn̄ ki. Ḡotn̄ se jeege d̄ena daan̄ mend̄ se. ¹³ Ken̄ M̄eljege jaay aak ko goono se, naan̄ ɛɛjɿn̄ doɿn̄ ki ɔ̄ deekiɿn̄ ɔ̄: «D̄nte 't̄ɔ̄yɔ.» ¹⁴ Ḡotn̄ se Isa iiko c̄ɛɛ jeege tun uuno yo se, ɔ̄nd̄ jɿn̄ do barangal ki ɔ̄ ḡotn̄ se, jee baan̄ baa ute yo se daara ɔ̄ Isa deek goon k̄ɔd̄ ki se ɔ̄: «M'deeki m'ɔ̄ɔ, iin̄i!» ¹⁵ Ḡotn̄ se goon k̄ɔd̄n̄ ooyga kooy se duru iin̄ iɿɿḡ ute metiɿna ɔ̄ baag taadn̄ taara. ɔ̄ Isa ɔk̄ ɛdiɿn̄ koɿn̄ ki. ¹⁶ Ken̄ jeege jaay aak nakɾj se, beere baa ɔk̄de paac ɔ̄ naade *nook Raa ɔ̄: «Debm̄ taad̄ taar teeco taar Raa ki magal se, b̄ere, baadoga daanjege tu. K̄ese Raa mala bo baadoga kaakɾj jeunge!» ¹⁷ Taa naan̄ se bo jee taa naaɿ Jude ki ute jee ken̄ taa naanjege tun c̄ɛɛs ki se, paac se iɿɿḡ bo gen̄ k̄ɔ̄sn̄ maana do nakge tun ken̄ Isa t̄ɛdo se.

*Jan-Batist ute Isa
(Mt 11.2-19)*

¹⁸ Ḡotn̄ se jee metn̄ Jan-Batist ki baado taad̄ melde ki. Ken̄ Jan jaay booy taarde sum se, maakde ki se naan̄ dar̄ jeege dio, ¹⁹ ɔ̄ ɔ̄lde ḡotn̄ M̄elje Isa ki taa 'baa t̄ɔ̄nd̄ metiɿn̄ ɔ̄: «Naai bo debm̄ ken̄ jeege iɿɿḡ aak kaama j'ɔ̄ utu ade baa se l̄ɔ̄bu k'booy nam kuuy ɛ?» ²⁰ Ken̄ naade jaay aan̄ ḡotn̄ Isa ki se, jee se taad̄ ɔ̄: «Naaje se Jan-Batist bo ɔ̄ljeno ḡoti ki ɔ̄ k't̄ɔ̄nd̄ meti: naai bo debm̄ ken̄ jeege iɿɿḡ aak kaama j'ɔ̄ utu ade baa se l̄ɔ̄bu k'booy nam kuuy ɛ?» ²¹ Naande ki se sum bo, Isa ɛd̄ lapia jee k̄ɔ̄ɿndege tu d̄ena. Maakde ki se jeegen̄ ken̄ k̄ɔ̄ɿɿḡ tujd̄enga tuju ute jee ɔk̄ k̄ɔ̄ɿ sitange se kic naan̄ ɛd̄den̄ lapia ɔ̄ jee kaam-t̄ɔ̄kge den̄ se kic bo naan̄ ɔ̄d̄den̄ kaamdege. ²² Ḡotn̄ se Isa deek jeege tun

Jan ɔldeno naaba se ɔɔ: «'Baa 'taadki Jan ki nakɲ naase mala aakiŋkiga ute kaamse ɔɔ booyiŋkiga ute bise: jee kaam-tɔɔkge ɛ aakga, jee cɛkɛdɛge ɛ leega talam talam, jee bikidɛge ɛ ɔŋga lapiɑ ɔɔ rodege ɛ toodga kɔlɔŋ kɔlɔŋ, jee duguyge ɛ bɔrse booy booyo, jee ooyga kooy kic ɛ duroga daan yoge tu ɔɔ Labar Jiga se ɛ, k'taadiŋga jee daayge tu. ²³ Maak-raapo debm kɛn jaay ai kaamiŋ ɔntɛ doobm gen kaal maakiŋ do maam ki ey se.»

²⁴ Kɛn jee Jan ɔldeno naaba jaay ɔk tɛrl baɑ se, Isa baag taadn taar Jan se jee dɛnge tu ɔɔ: «Do kɔd-baar ki se naase tap bo iŋkiro kaakɲ naŋa? Lɔbu iŋkiro kaakɲ mu taa baar kɛn kuul teen baansiŋ kaam ara kaam ara se la?

²⁵ A-a! Bin num naase iŋkiro kaakɲ naŋa? Lɔbu iŋkiro kaakɲ gaabm kɛn tus kalge aak bɛɛ se ɛ? Gɔtɔ. Jee lee tus kalgen aak bɛɛ gen koono se ute jee maalge se, naade se tiŋg maakɲ bɛɛ gaariŋge tu. ²⁶ Lɔbu naase tap bo iŋkiro kaakɲ naŋa? Naase se iŋkiro kaakɲ debm taad taar teeco taar Raa ki se la? Deere, 'booyki m'asen taada: naaŋ se debm taad taar teeco taar Raa ki nabo naaŋ magal cir debm taad taar teeco taar Raa ki se daala. ²⁷ Naaŋ se bo debm kɛn Raa taado taariŋ do dɔkiŋ maakɲ Kitap ki ɔɔ: 'Booyo, maam m'ai kɔl debm kaan naabum naani ki, taa ai 'daapm doobi.*

²⁸ «'Booyki m'asen taada: maakɲ jeege tun mɛndge toojden do naaŋ ki ara bini aan do Jan ki se, debm kɛn magal cirin Jan se, gɔtɔ. Anum debm *maakɲ Gaar Raa ki se baat aan gɔɔ di kic bo, naaŋ se bo magal cir Jan.

²⁹ «Jee dɛnge ute *jee tɔkɲ miirge jaay booy taariŋ se, Jan *batizde taa naade jeelga Raa se tɛd naka ute doobiŋa. ³⁰ Num garɲ *Parizige utu jee jeel taadn tɔɔkɲ mɛtn Ko Taar Raage se, naade se baate tookɲ do nakge tun kɛn Raa je ɔɔ

* 7:27 Aak Mal 3.1.

aden tɛdn naade ki se. Bin bo, naade baate tookɲ ken Jan aden batizi.»

³¹ Ter Isa taadden ɔ: «Jee borse tap bo, m'aden kɔmb beye ute nanɲe? Naade tap bo tec nanɲe? ³² Naade se tec aan gɔɔ gaangen ing bɔɔr ki jaay taad ute naapa ɔ:

Naaje k'tuuysen kaa

nabo naase 'baate daamki.

Naaje k'j'aarsen kaa yoa

nabo naase 'baate keemki.

³³ «Ey num Jan-Batist baado se, naan ɔs mapp eyo ɔɔ aay tɔtn koojɲ biɲ eyo ɔɔ naase ɔki num: naan se debm sitan!

³⁴ Ken *Goon Deba jaay baado se ɔɔ ɔɔ aaye, nabo naase ɔki num: naan se debm kaam-kɔsɔ ɔɔ debm kaay-koono ɔɔ ɔk mɛdɛ ute jee tɔkɲ miirge ɔɔ ute jee *kusinge! ³⁵ Num gan jee took aal maakde don ki se, aak ɔkga jeel-taar Raa se ute doobiɲa.»

*Isa ute mɛnd tɛdn *kusɲa*

³⁶ Bii kalaɲ kɔf *Parizi kalaɲ bini, dan Isa beɛɲ ki, gen baa kɔsn ute naanɲa. Ken Isa jaay baa beɛɲ ki se, gɔtn se naade tood ute cɛɛsde jaay bo baag kɔsɔ do tabil ki.

³⁷ Menda kalaɲ iɲo maakɲ gɛgɛr ken se ɔɔ jeege paac jeeliɲ naan se, mɛnd tɛdn kusɲa. Naan baado ɔɲde taa naan booyga booy j'ɔɔ Isa utu ing ɔs kɔs gɔtn kɔf Parizi ki se. Ken naan baado baa se, naan uuno naka aan gɔɔ k-bɔkɔlɔ kalaɲ ko bo k'cɔɔc k'daapiɲa. K-bɔkɔl se k'daapiɲ ute nakɲ ken k'danɲɲ albatir†, ɔɔ naan se dooc ute itir.

³⁸ Naan baado kaam jɛ Isa ki ɔɔ naan eeme ɔɲ kaa-maaniɲ se neet jɛ Isa ɔɔ naan ɔtɲsiɲ ute beekiɲa ɔɔ baam ɔk aay jɛɲ se ute maak-raapo ɔɔ ɔɔyiɲ itir do jɛɲ ki.

³⁹ Kɔf Parizi ken dan Isa beɛɲ ki jaay aak nakɲ bin se, taad ute maakiɲ ɔɔ: «Ken gaabm se jaay debm taad taar

† 7:37 Albatir se napar koa aama ken k'cɔɔc k'daapiɲa gen kɔmb itir.

teeco taar Raa ki deer num, mend baado utin se, naan an 'jeelin naan se, mend tedn kusiina.»⁴⁰ Gōtn se Isa taadin̄ ɔ: «Simon, maam se m'ok taara m'ai deeke.» Naan terlin̄ ɔ: «Debm dooy jeege, 'taada.»⁴¹ Isa ɔ: «'Booyo. Debm kalaŋ ok jee seɛge dio. Deb kalaŋ se ey num an̄ kōgŋ tamma kaar-mii ɔ debm kuuy se le ey num an̄ kōgŋ tamma si-mii.⁴² Num gaŋ dim naade aan kōgŋ seede gōtɔ se, naade di se paac, naan̄ talden seedege se naata. Num maakŋ naade ken di se, debm edden seɛ se ken gay bo an̄ 'je cirif?»⁴³ Simon terlin̄ ɔ: «Gen maam ki num m'ɔ, debm ken seɛŋ den jaay bo k'toolinsin̄ se.» Isa deekin̄ ɔ: «Kese naai 'taadga taar met ki.»

⁴⁴ Gōtn se Isa uun terl aak mend se, ɔ deek Simon ki ɔ: «Naai aak mend se daamo! Gōtn maam m'endo bei ki se, naai edum te maan tugŋ jem eyo; num gaŋ mend se neetum jem ute kaa-maaniŋa ɔ otumsin̄ ute beekiŋa.⁴⁵ ɔ naai 'baam ok aay te taarum ute maak-raap eyo; num mend se ken maam m'aan sum se, gōtn naan̄ baam ok aay jema ute maak-raapo sum se, ɔnum te eyo.⁴⁶ Naai otum te uubm oot dom ki eyo; num mend se otum itir jem ki.⁴⁷ 'Booyo m'ai taada: mend se kusin̄igen den se, Raa toolisinga naatn. Taa naan̄ se bo, naan̄ jem den se. Gaŋ debm k'toolin̄ kusin̄in̄ baat se, naan̄ kic bo ok maak-je baata.»⁴⁸ Ter Isa taad mend ki ɔ: «Kusin̄ige se maam m'toolisinga naata.»⁴⁹ Jeegen in̄g ɔs ute naade se, baag taadn ute naapa ɔ: «Kese tap bo naja jaay taad taa 'tool kusin̄ jeege se?»⁵⁰ Isa deek mend ki ɔ: «Menda, ute kaal maaki ken naai aal dom ki se, aajiga. Iini, 'baa ute lapia.»

8

Mendgen lee metn Isa ki

¹ Naan̄ ken se jaay Isa ba a lee maakŋ gegerge tu ɔ maakŋ naange tu. Naan̄ taad wook Labar Jigan gen Gaar

Raa se jeege tu. Gøtn se jee kaan̄ naabiingen sik-kaar-dio, ²ute mēndge kandum se lee ute naana. Mēndgen se bo ken naan̄ εddeno lapia gen kōon̄ rodege tu əw tuurdeno sitange rodege tu se. Maakde ki se, Mari iino Magdala əw ro naan̄ ki se bo, Isa tuuriño sitange cili se. ³Əw Yoanna ken mēnd Kuza, gaabiñ se Gaar *Erod on̄iñ maaliñ paac kaam jina əw Suzaan ute mēndgen kuuy den kici. Naade se bo ken lee noog Isa ute jee metiñ ki ute nakgen naade əkə.

Isa aal naagñ taara te debm kənd buru

(Mt 13.1-23; Mk 4.1-25)

⁴Jeege dena iino maakñ gegerge tu paac əw baado tus gøtn Isa ki əw naan̄ taadden ute kaal naagñ taara əw: ⁵«Bii kalañ deba kalañ teec baa kənd buru. Ken naan̄ jaay ənd kənd burin̄ se, kupm metiñ si jey doob ki; gøtn se jeege tuumiña əw yeelge baado tuun əsin̄ naatn paac. ⁶Kupm metinge se si gøt ken naan̄iñ maakiñ ək koa. Ken naan̄ jaay utu teec teec sum bo naar tuutu taa gøtn se naan̄iñ cεεpε. ⁷Kupm metiñ se, si maakñ ji kaag ken ək kəwəndə se, naan̄ teece nabo aan gəw teep maakñ ji kaag ki se, ji kaaga aayiñ taara. ⁸Num kupm ken si do naan̄ ken jiga se, gøtn se naan̄ teece, teepe, tək doa əw ək kaama den aak eyo.» Do taar ken se, Isa uun mindiñ raan deekden əw: «Debm jaay ək bi booyo num, booy ək taar se.»

⁹Jee metn Isa ki se tənd metiñ əw: «Kaal naagñ taar ken naai 'taad se tap bo je deekñ əw dio?» ¹⁰Isa tərlden əw: «Nakñ j'əyinga kəy *maakñ Gaar Raa ki se, naase se *Raa taadsenga naase 'jeeliñkiga. Num gan̄ jee kuuy se k'taadden ute kaal naagñ taara se, taa: Naade 'kaakñ ute kaamde nabo 'kaakñ kək eyo, 'booy ute bide nabo 'booy kək eyo.*»

Kaal naagñ taar se, Isa taad tək metiña

* 8:10 Aak Eza 6.9.

¹¹ «'Booyki kaal naagŋ taar ese se je deekŋ ɔ: kupm maam m'taadn se, kесе taar Raa. ¹² Kupm ken si jеŋ doob ki se, kесе taad ute jeegen booy taar Raa nabo *Bubm sitange baado ɔɔd taar se maakde ki naatn, taa sɔm naade booy uunga num 'kɔŋ kaaja. ¹³ Kupm ken si gɔtn naanŋ ɔk ko maak ki se, kесе taad te jeegen metn-jiki booy uun taar Raa ute maak-raapo nabo naade ɔŋ ɔkiŋ tɔɔg eyo. Kaad ken gɔtɔ utu bεε se naade ɔk taar Raa se ɔŋɔ, gaŋ nakŋ naama jaay aanga dode ki num, naade resn naatn ute taar Raa se. ¹⁴ Kupm si maakŋ ji kaag ken ɔk kɔrɔndɔ se, kесе taad te jeegen booy ɔk taar Raa nabo, naade uun nirdε, je maal *dunia ɔ je nakŋ ken daa rode bo jea. Kесе bo tεdden kaal maakde baа tεdn nakŋ cεε sum se. ¹⁵ Num kupm ken si do naanŋ ken jiga se, kесе taad te jeegen maakde bεε, booy uun taar Raa ɔ ɔkiŋ maakde ki jiga ɔ jee se, naade aay kaamde aal maakde do Raa ki ɔ tεdn nakgen jiga.»

Isa aal naagŋ taar ute lɔɔmpɔ

(Mk 4.21-26)

¹⁶ «Nam 'kɔɔcŋ lɔɔmpɔ jaay aŋ deebm dukulu donŋ ki, ey lε aŋ kɔl kɔnd metn danjal ki se, gɔtɔ. Gaŋ lɔɔmpɔ se k'j'ɔɔciŋga num, j'uun j'ɔliŋ raan ro kaag ki taa jee end gɔtn ese se, 'kaakŋ gɔtn wɔɔɔ. ¹⁷ Taa nakŋ j'ɔyiŋ kɔy se j'utu j'aŋ kaakŋ 'toodn tal ɔ nakŋ jeege jaay jeel metiŋ ey se jeege utu 'jeel metiŋ paac ɔ j'utu j'aŋ kaakŋ kaam kaad ki utu 'toodn tal. ¹⁸ Bin se ken aki booy taar Raa num, ɔndki kɔndɔ! Taa debm ɔk se j'aŋ kɔmb do ki, num debm ɔk ey se lε, ken nakŋ naanŋ saap ɔ ɔk se kic bo, j'an tɔsn naatn.»

Genaa Isage ute kɔnde

(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

¹⁹ Gɔtn se genaa Isage ute kɔnde baano kaaka, nabo taa jeegen den se, naade ɔŋ aan te gɔtiŋ ki eyo. ²⁰ Nam baado

taad Isa ki ɔ: «Koi ute genaige se utu naatn ɔ naade je ai kaaka.» ²¹ Isa terlden ɔ: «Koyuma ute genaamge se, kese jee ken booy taar Raa ɔ took ing do ki.»

*Isa ɔk daar kuulu
(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)*

²² Bii kalarj se, Isa ook maakj markab ki ute jee metinj ki ɔ naan deekden ɔ: «K'gaanj k'baaki jēj baar ken kaam naane.» ɔ gɔtn se naade iinj baa. ²³ Ken naade baa baa do maane ki se, gɔtn se Isa kaaminj baa ɔk bia. Kaad ken se guduray dɔɔɔ do baar ki ɔ ɔl maane end dooc dooc maakj markaba se ɔ naan ken se gɔtɔ baa tɛdden ɔɔɔ. ²⁴ Naade iiko cɛɛ Isa ki, durina ɔ deekin ɔ: «Debm dooyje, Debm dooyje, bɛɛ, naajege j'aki kutul!» Ken naan jaay iinj se, naan aac kaama kuul ki ute maane ki ɔ gɔtn se, kuulu ute maan se ɔk daara ɔ gɔtɔ do dil. ²⁵ Gɔtn se naan deekden ɔ: «Kaal maaksen jaay naase aalki dom ki se, tap bo gay?»

Ken naade jaay aak nakj ese se, ɔkden taad eyo ɔ beere baa ɔkde ɔ gɔtn se, naade baag taadn ute naapa ɔ: «Kese tap bo naŋa bini, ken taad kuul ki ute maane ki kic bo tookin taarin se?»

*Isa ɛd lapia debm kɔɔn sitan ki
(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)*

²⁶ Gɔtn se naade baa aan taa naan jeege tun k'danjen Gerazenige ken sak kaam taa naan Galile ki. ²⁷ Ken naade aan taa jēj ki jaay Isa bɔɔy bɔɔy naan ki se, gɔtn se gaab kalarj bini ɔk kɔɔn sitan iino maakj gɛgɛr ken ese ɔ baado dɔɔd Isa. ɔ gaabm se, naan ting been eyo ɔ lee ute kal ey se daaninj dɔkga, num naan se ting maakj iibge tun Yaudge tɛdino gen tɔl taal yodege se. ²⁸ Ken naan jaay aak Isa se, ɔɔd ɔy makɔɔ ɔ baado ooc metn jēj ki ɔ deekin ɔ: «Isa Goon Raa Taaro, j'ɔŋ di ute naai? M'eemi

nɔɔ meti ki, ɔnte gen dabaruma!» ²⁹ Ken ɔlin taad bin se, taa Isa deekinga deek ɔɔ n'teec naatn ro gaab ken se. Taa sitan se, iinga num tɛd gaabm se kusina ɔɔ ɔl k'dɔɔkin ute sesere ɔɔ j'aalin dɔkɔdɔm maala se kic bo, naan gaan naatn ɔɔ sitan se ɔlin aan teec baa do kɔd-baar ki. ³⁰ Ɔɔ Isa tɔnd metin ɔɔ: «Naai, 'roi nana?» Naan terlin ɔɔ: «Maam rom Dɔɔl asgarge,» taa gaabm se ɔk sitange ron ki dena. ³¹ Gɔtn se sitange eem nɔɔ metn Isa ki ɔɔ deekin ɔɔ: «Ɔnte 'tɔkɔ kɔmbje maakɔ gɔɔ ken jɛrl zuzu se.»

³² Gan gɔtn se ɔk dɔɔl kinzirge dena lee gaam gaam do kɔs ki. Gɔtn se sitange se sel metn Isa ɔɔ: «Ɔnje naaje k'baa kend maakɔ kinzirge tu se.» Gɔtn se Isa tookden. ³³ Ɔɔ sitange se teeco ro gaab ken se baa end maakɔ kinzirge tu se ɔɔ dɔɔl kinzirgen te dende se dɔɔbo rus ɔɔ naar aano girdi girdi booy baa si maakɔ baar ki ɔɔ maane ɔsde paac.

³⁴ Ken jee gaam kinzirge jaay aak nakɔ tɛd se, naade dɔɔb aan baa taad jeege tun maakɔ geger ki ute jeege tun ing bee naatge tu. ³⁵ Ken jeege jaay baa booy se, naade baado gen kaakɔ nakɔ tɛd se. Ken naade jaay aan ɔɔ Isa se, ɔɔ gaabm debm sitan se, sitaninge se teecga naatn ron ki ɔɔ naan ing king metn je Isa ki ɔɔ tusga kala ron ki jiga jiga. Ken naade jaay aakin se, beere baa ɔkde. ³⁶ Jeegen aako nakɔ se ute kaamde se, baado taad jeege tu nakɔ ken Isa tɛdɔ do gaabm ken debm sitan jaay bo ɔɔ lapi se. ³⁷ Gɔtn se jee ing taa naan Geraze ki paac se, ken naade jaay beere baa ɔkde se, naade taad Isa ki ɔɔ: «lin ɔnje, 'baa dɔkɔ.» Gɔtn se Isa ook maakɔ markab ki gen terl baa. ³⁸ Gaabm ken sitange teec ɔnin se, tɔnd metn Isa ɔɔ: «Ɔnum m'baa ute naai.» Gan Isa taadin ɔɔ: ³⁹ «'Terl baa bei ki ɔɔ taad nakɔ paacɔ ken Raa tɛdi naai ki se.» Ken gaabm se jaay ɔk terl baa been ki se, baa taadin jeege tun maakɔ geger ki se paac nakɔ ken Isa tɛdiɔ naan ki se.

Isa ed lapia mend ki əw dur goon Jayrus menda daan yoge tu

(Mt 9.1,18-26; Mk 5.21-43)

⁴⁰ Ken Isa jaay aan se, jee denge dəwđina, taa naade se inŋ aak kaak kaamina. ⁴¹ Gaaba kalaŋ k'laŋin Jayrus; naan se magal *bee ken Yaudge lee tusn maak ki. Naan baado ooc metn je Isa ki eemin nəw əw n'baado been ki. ⁴² Taa naan ək goon menda kalaŋ lak, baarin baa baa sik-kaar-dio əw goonin se tood kəwəw kaam yoa.

Kaad ken Isa baa baa gətn goon mend ki se, jeege dena tus ron ki əw gətn lee kic naan əw eyo. ⁴³ Maakŋ jee denge tu se, menda kalaŋ bin se, gətn moosin aan sum se əw daar eyo əkga baara sik-kaar-dio ron ki. Naan utga jin paac gətn jee dawage tu, nabo nam əw edin te lapi eyo. ⁴⁴ Mend se baado naagŋ Isa ki əw ut taa kalina əw gətn ese sum bo, moosin naar daara. ⁴⁵ Isa tənd meta əw: «Ken əl jin utum se nana?» Aan gəw jeege paac baaga naaja se, gətn se Pier deek Isa ki əw: «Meluma, aaka jeege bo lee uri mak mak se dey!» ⁴⁶ Gaŋ Isa deek əw: «Num nam əlga jin utumga, taa maam m'naamga təwŋ ken teec rom ki se.» ⁴⁷ Ken mend se jaay jeel jeege an jeel se, beere baa əkin se ron ook marga əw baado ooc metn je Isa ki. Gətn se naan taad naan jeege tu paac nakŋ ken əlin jaay bo, naan əl jin ut taa kal Isa se. Mend se taaddeŋ əw: «Maam m'naar m'ut kali sum bo, m'əw lapia.» ⁴⁸ Gətn se Isa deekin əw: «Goonuma, taa naai aalga maaki dom ki se, kaal maaki se aajiga. 'Baa ute lapia.»

⁴⁹ Ken Isa utu daar taad taad bərt se sum bo, deb kalaŋ iino gətn Jayrus ki əw baado taadin əw: «Bere, gooni menda se le ooyga. ŋnte dabar Debm dooy jeege se cere.» ⁵⁰ Num ken Isa jaay booy taar se, naan taad Jayrus ki əw: «ŋnte beere; ənd maaki kaam kalaŋ. Gooni menda se utu 'kaaja.»

⁵¹ Ken Isa jaay aan bee Jayrus ki se, jee den se naan gaasde

naatn. Gōtn se ɔp Pier, Jan, Jak ɔ ko goono ute bubm goono sum bo end ute naana. ⁵² Jeege paac eeme ɔ tɔy makɔ do yo ki se. Num gan Isa deekden ɔ: «Ŋnte 'keemki. Goono se ooy te eyo; naan le tood tood bi sum.» ⁵³ Ken naade jaay booy taarin se, naade baag tooy koogo metin ki taa naade jeele goon menda se le, ooyga deere. ⁵⁴ Gōtn se Isa ɔk jin, uun mindin raan ɔ: «Goonuma, iini!»

⁵⁵ Gōtn se sum bo goono se duru ɔ naar iin daara. Ter Isa taadden ɔ: «Goono se, j'edin kɔɔ.» ⁵⁶ Ken bubin ute kon jaay aak nak se, nak se baa deel dode ɔ ɔkden taad eyo. Gōtn se Isa deiden ɔ nak deel se, j'onte baa taadin nam ki.

9

*Isa ɔl jee kaan naabinge sik-kaar-di se naaba
(Mt 10; Mk 6.7-13)*

¹ Bii kalaɔ Isa tus jee kaan naabingen sik-kaar-dio ɔ naan edden tɔgɔ do sitange tu paac ɔ edden tɔgɔ gen kedn lapia jee kɔnge tu. ² Naan ɔlden naaba se taa 'baa taadn labar gen *maakɔ Gaar Raa se jeege tu ɔ gen kedn lapi jee kɔnge tu. ³ Naan taadden ɔ: «Ken 'baaki baa merte se, ɔnte 'kuunki dim, ɔnte 'kuunki sirdi, bɔɔɔ, kɔɔ ɔ ɔnte 'kuunki gurs kici. ɔ maakse ki se, nam ɔnte 'tɔsn kalge dio. ⁴ Bee ken naase 'bɔyɔkiga maak ki se, 'toodki gōtn ese, bini anki kiin baa maak ki. ⁵ Gōtn naase 'baaki jaay jeege baate dɔɔdn kɔkse num, ken naase 'teecki teec maakɔ gegerde ken ese se, kudn jesege se kic bo 'tupdenki naatn, kɛse aden toodn saada.» ⁶ Bin bo, *jee kaan naabm Isage se baa lee maakɔ naanɔge tu, taad Labar Jiga jeege tu ɔ gɔtɔ baa se paac, naade ed lapia jee kɔnge tu.

Nookj Isa se εδ saapm maaka *Eρoδ ki
(Mt 10; Mk 6.7-13)

⁷ Kεn Gaar Eρoδ Antipas naan̄ bo magal taa naan̄ Galile se jaay booy j'ωs maan nakgen deel se, taar se bāa deel don̄a taa jee m̄etinge deek o: «Kese Jan-Batist bo duroga daan yoge tu.» ⁸ O jee m̄etingen kuuy taaf o: «*Eli do d̄oκin̄ se bo, baadoga.» O kengen kuuy kic taaf o: «Kaadn̄ naane maakj̄ jeege tun taaf taar teeco taar Raa ki do d̄oκin̄ se bo, deb kalañ duroga daan yoge tu.» ⁹ Taa naan̄ se bo ol Eρoδ taaf o: «Nakage, ey num Jan-Batist se le maam mala bo m'ol k'gaan̄o ute don̄a. Num kese tap bo debm gay daala jaay m'booy tef nakgen bin se?» Gōtn se naan̄ je Isa taa an̄ kaaka.

Isa εδ k̄oσo gaabge tu dupu-mii
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Kεn *jee kaan̄ naabm Isage jaay terl̄ bāa oñ Isa se, taadin̄ metn̄ nakgen naade tefo paac se. Gōtn se naan̄ ok̄ baand̄e c̄εs ki kaam ḡεḡer kεn sak Betsaida. ¹¹ Kεn jee denge jaay booy labar se, naade ru bāa metin̄ ki. O Isa d̄oδ oκde o gōtn se, naan̄ taad̄den taar *maakj̄ Gaar Raa o jee kεn baado je lapi rode se, naan̄ εd̄den lapi.

¹² Gan̄ kεn kaada bāa bāa kooco se, jee kaan̄ naabm Isagen sik-kaar-di se, baado taadin̄ o: «'Deek jeege tu se k'w̄oκ k'bāa maakj̄ naan̄ge tu o maakj̄ bee naatge tun ḡōr ḡōr se. Taa gōtn naane se, naade 'k̄oñ nakj̄ k̄oσo o 'k̄oñ gōtn toodo kici. Ey num gōtn ara se, naajege k'do k̄oδ-baar ki.» ¹³ Gan̄ Isa terl̄den o: «Naase mala εd̄deki k̄oσo.» Gōtn se naade terlin̄ o: «Mappan j'ok̄ se le cir mii eyo o ken̄jge kic le k'j'ok̄ di sum. Kεn jee se jaay 'k̄oñ k̄oσo paac num, naan̄ se naaje j'ade bāa dugj̄ k̄oσo kuuy do ki.» ¹⁴ Jee tus gōtn ese paac se, gaabge kalde ki sum bo bāa bāa nakj̄ dupu-mii.

Gōtn se Isa taad jeege tun metin̄ ki ɔ: «'Taadki jeege tu k'j'ing naan̄ ki ɔ 'gaandeki jeege se si-mii si-mii.»¹⁵ Naade tɛd jeege paac ing naan̄ ki.¹⁶ Num Isa tɔs mappan mii ute ken̄jgen di se jin̄ ki, naan̄ uun kaamin̄ raan, tɔm *Raa, dup mappa ɔ ɛdin̄ jeege tun metin̄ ki taa 'kɛdn̄ jee den̄ge tu.¹⁷ Naade paac ɔs dɛrɛŋ ute maraadde ɔ togŋ ɔp se k'tuun k'tusin̄ maakŋ gɔrŋge tu sik-kaar-dio.

*Pier taad ɔs Isa se naan̄ bo *al-Masi*

(Mt 16.13-28; Mk 8.27-9.1)

¹⁸ Bii kalan̄ se, Isa iik took cɛɛs ki kalin̄ ki gen tɔnd metn̄ Raa. Naan̄ ken se, jee metin̄ ki utu te naan̄a. Gōtn se naan̄ tɔnd metde ɔ: «Jee den̄ge tap bo taad ɔs maam m'nan̄a?»¹⁹ Naade tɛrlin̄ ɔ: «Jee metinge ɔs naai Jan-Batist ɔs jee kuuy ɔs naai *Eli ken do dɔkin̄a ɔs kengen kuuy daala ɔs naai se kaadn̄ naane maakŋ jeege tun taad taar teeco taar Raa ki do dɔkin̄ se bo, deb kalan̄ duroga daan yoge tu daam.»²⁰ ɔs Isa deekden ɔ: «Ken maak-saap naase ki num ɔki maam m'nan̄a?» Pier ɛɛp taarin̄ ɔ: «Naai bo al-Masi ken Raa ɔlo.»²¹ Gōtn se Isa aacden kaama ɔs taar se j'ɔnte ba taadn̄ nam ki.²² Tɛr naan̄ taadden metin̄ ɔ: «Bɛɛki num, *Goon Deba utu 'dabar kusin̄a. Magal taa bɛe Yauage, *jee magal tɛdn̄ serke Raa ki, ute jee jeel taadn̄ tɔokŋ metn̄ Ko Taar Raage, naade se utu an̄ kɔɔdn̄ kundu ɔs utu an̄ tɔɔɔ ɔs daan bii k-mɔtɔge tu se, naan̄ utu ade dur daan yoge tu.»

Jee je daan Isa

²³ Gōtn se naan̄ taadden paac ɔ: «Debm jaay je am daan maam se, naan̄ 'baatn̄ ron̄ mala ɔs bii-raa 'kuun kaagŋ yon̄a jaay bo am daana.²⁴ Taa debm je kaajn̄ kon̄ se utu an̄ kutu naan̄ Raa ki ɔs debm ut kon̄a taa maam se, utu an̄ kaaja.²⁵ Ken debm jaay *duni ute magalin̄ bo kaam jin̄ kic num, ken naan̄ kutn̄ kon̄ naan̄ Raa ki se, an̄ kɔŋ

di ro ki? ²⁶ Taa naan se bo, debm jaay ted səkəŋə taa maama əw ro taarum ki se, maam *Goon Deba kic bo, biin m'ade baa maakŋ *nookum ki gen Bubum ki əw ute gen kədiŋgen *salal se, maam kic səkəŋə utu am təw taa naan kici. ²⁷ Deere, 'booyki m'asen taada: maakŋ jeege tun borse utu ara se, meŋge se kooy ey sum bo, utu 'kaakŋ Raa 'kəsn gaara dofe ki.»

Raa ooj ro Isa

(Mt 17.1-9; Mk 9.2-10; 2Pr 1.16-18)

²⁸ Ken Isa taad aas taariŋ jeege tu jaay ək nakŋ baa baa bii marta se, naan ək Pier, Jan əw Jak əw naade ook do ko ki gen baa keem Raa. ²⁹ Kaad ken Isa eem keem Raa se, daan-kaamiŋ baa terl kuuy əw kaliŋ se baa ted raap lak lak əw əmb met ki biriŋ biriŋ. ³⁰ Gətn se naade aak gaabge dio daar taad taad ute Isa əw jee di ese se, *Musa ute *Eli. ³¹ Əw gətn Musa ute Eli daar ro ki se, Raa tediŋ gətə wəw keleŋ. Gətn se naade taad metn taar ken tedga num, Isa utu 'kooy Jeruzalem ki se. ³² Gaŋ Pier ute meŋge se bi baa cirdə. Num ken naade duro maakŋ bide ki se, naade aak Isa se ron wəw gətə keleŋ əw naade aak jee di se daar daar cəeŋ ki. ³³ Ken Musa ute Eli jaay iin əw kəŋ Isa se, Pier deek Isa ki əw: «Debm dooyje, beeki num, j'aki kiŋg gətn ara ki bo jiga; əw j'asen taal daabge mətə, kalaŋ naai ki, kalaŋ Musa ki əw kalaŋ Eli ki.» Gaŋ taar naan taad se tap bo, ənd te meŋge eyo. ³⁴ Ken Pier utu taad taad sum bo, gapara naar baado deebde bat. Ken naade jaay aak gapara baa deebde se, beere baa əkde. ³⁵ Ter naade booy mind deba taad maakŋ gapar ki əw: «Kese goonum ken maam m'bəer m'əwəŋə. 'Booy uunki taariŋa.» ³⁶ Kaad ken naade booy mind deba utu taad taad se, kəw naade aak ək se, əw Isa kaliŋ ki sum. Nakŋ naade aakiŋ paac se, kaad ken se naade taadiŋ te nam ki eyo, num naade bəwbiŋ maakde ki.

Isa ed lapia goon gaab ki ken ok koon sitan

(Mt 17.14-21; Mk 9.14-29; Mk 1.23-27)

³⁷ Ɔo metbeenki se, ken naade booyo booy do ko ki se, jeege dena baado doodn Isa. ³⁸ Maakn jeege tu se, gaaba kalan dani makon ɔ: «Debm dooy jeege, m'eemi noo 'baado aakum tu goonum ara se. Bere, goonum bo kalan ese sum. ³⁹ Gɔtn metin se ken sitan okinga tak bo, goono tooy makon, uun undin naan ki, tiikin zak zak ɔ taarin kic bo tiin gupiyu. Ken sitan se jaay okinga num, tedin ɔn jaay teec ron ki dabarin bini nanin toogin jaay onina. ⁴⁰ Maam m'tondo metn jee meti ki m'ɔ am tuur sitan ro goonum ki se naatn, nabo naade on aasin te eyo.» ⁴¹ Isa deekden ɔ: «Naase jee do naan ken borse aalki maakse do Raa ki ey se. Naase se jee naajn taarge ɔ jee beeki eyo! Maam tap bo m'king ute naase se bini nun ki ɔ m'asen serkn bini nun ki? Ok baano ute gooni se ara.»

⁴² Ken goono jaay k'baano baa gɔtn Isa ki se, sitan uun undin naan ki ɔ naan baag tiikn zak zak. Gan ken Isa jaay aakin se, naan aac kaama sitan ki ɔ sitan teec on goono. Ɔo goono se, Isa uun edin bubin ki. ⁴³ Ken jeege jaay aak nakn ted se, baa deel dode ɔ okden taad eyo ɔ deek ɔ: «Deere, Raa se magal aak eyo.»

Ter Isa taad taa dubar ken utu 'kaan don ki

Kaad ken jeege paac utu aak kaak nakn ken Isa ted jaay okden taad ey se, Isa deek jeege tun metin ki ɔ: ⁴⁴ «Udki bi jiga ro taar ken maam m'je m'asen taadse. *Goon Deba se, j'utu j'an kokn kol ji jeege tu.» ⁴⁵ Num gan jee metin ki se, taar se, naade on booy ok te metin eyo; taa taar se metin ute don naade ond te eyo. Ɔo gen tond metin le, naade beerin beere.

Jee metn Isa ki naar magala

(Mt 18.1-7; Mk 9.33-42)

⁴⁶ Jee metn Isa ki baag naajɲ ute naapa ɔɔ maakde ki se, naɲa bo 'tedn magalde. ⁴⁷ Aan gɔɔ Isa jeel maak-saapde se, naan̄ uuno goon cɔkɔ baado ɔndin̄ ceeɲ ki. ⁴⁸ Ɔɔ naan̄ deekden ɔɔ: «Goon ese se jaay debm ɔkin̄ jiga taa maam se, keese naan̄ ɔkum maam mala. Ɔɔ debm ɔkum maam se, naan̄ ɔk debm ken ɔlumo. Taa naan̄ se bo, maakɲ naase ken paac se, debm ɔɔp ron̄ baat se, naan̄ bo asen 'tedn magalse.»

Jee tedn naaba ute ro Isa

⁴⁹ Gɔtn ese Jan eɣp taarin̄ deekin̄ ɔɔ: «Debm dooyje, naaje j'ɔɲo deb kalaɲ bin se lee tuur tuur sitange ute roi. Num naaje k'je j'laɲo gaasa, taa naan̄ le lee ute naajege eyo.» ⁵⁰ Gaɲ Isa deekin̄ ɔɔ: «Ɔn̄te 'gaasinki! Debm jaay debm taamooyse ey se, naan̄ se debm naase.»

*Jee *Samaribaate dɔɔɔdn̄ kɔkɲ Isa naan̄de ki*

⁵¹ Kaadn̄ naan̄ aan kiin̄ kɔɲ do naan̄a jaay aan se, Isa uun doa ute maakin̄ paac gen̄ baa Jeruzalem ki. ⁵² Gɔtn se naan̄ ɔl jeege naanin̄ ki ɔɔ jee se jaay baa aan maakɲ naan̄ ken kalaɲ gen̄ taa naan̄ Samari ki se, naade je an̄ daapm gɔɔ. ⁵³ Num gaɲ taa naan̄ baa baa Jeruzalem ki se, jee se baate kɔkin̄ gɔɔde ki. ⁵⁴ Ken̄ naade jaay aak nakɲ ese se, jee metin̄ ken̄ Jak ute Jan se deekin̄ ɔɔ: «Mɛlje, ken̄ naai je num j'aki 'tɔnd metn̄ Raa ade booy poodo dode ki taa aden kɔsn̄ naɲa.» ⁵⁵ Ken̄ Isa jaay booy taarde se, naan̄ ɔk tɛrl̄ mooyde. ⁵⁶ Gɔtn se naade uun doobm naan̄ kuuy.

Debm je daan Isa

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Ken̄ naade baa baa doob ki se, deb kalaɲ deek Isa ki ɔɔ: «Gɔtn naai 'baa gay gay kic bo, maam m'ai daana.» ⁵⁸ Isa tɛrlin̄ ɔɔ: «'Booyo! K-bukumbɔɔge kic bo ɔk bee tooddege, ɔɔ yeelge kic le ɔk kujdege. Num gaɲ maam *Goon Deba se m'ɔk gɔtn maam m'an̄ kɔl dom eyo.»

⁵⁹ Naan̄ deek deb kuuy ki ɔ: «'Daanuma!» Gaabm se tərliŋ ɔ: «Ɔnum m'ade ɓaa duubm bubum jaayo.» ⁶⁰ Gaŋ Isa tərliŋ ɔ: «Ɔŋ jeegen aan gɔɔ ooyga kooy naan Raa ki se 'duubm naapa. Num naai se, 'ɓaa taad labar gen *maakŋ Gaar Raa se jeege tu.» ⁶¹ Ter deb kuuy daala ɓaado ɔŋiŋ deekiŋ ɔ: «Mɛlje, maam se m'je m'ai daana, nabo ɔnum m'ade tɛdn̄ tɔɔse jeemge tun maakŋ beem ki jaayo.» ⁶² Isa tərliŋ ɔ: «Debm ken naab naab ute maraŋge jaay tər l aak metiŋ ki se, debm bin se aas gen 'kɔŋ tɛdn̄ naaba maakŋ Gaar Raa ki eyo.»

10

*Isa ɔl jee metiŋ ken sik-cili-kaar-di se naaba
(Mt 10.7-16)*

¹ Ken nakgen se jaay deel se, Mɛljege bɛɛr tɔɔd jee kuuy sik-cili-kaar-dio, nigde di dio ɔɔ ɔlden naaba maakŋ gɛgerge tu ɔɔ maakŋ naaŋge tun ken naan̄ mala utu ɓaa maak ki kici. ² Gɔtn̄ se Isa deekden ɔ: «Maakŋ-gɔtn̄ tɛdga gen kɔjɔ se utu dena, nabo jee tɛdn̄ naabge se, baata. Bin num, 'tɔndki metn̄ Mɛl maakŋ-gɔtɔ taa ade kɔl jee tɛdn̄ naabge do ki gen kɔjŋ maakŋ gɔtiŋa.» ³ Isa deekden ɔ: «liŋ 'ɓaaki! Nabo 'booyki: maam se m'ɔlsen aan gɔɔ gaan baatge maakŋ k-sogsogige tu. ⁴ Ken 'ɓaaki ɓaa se, ɔŋte 'kuunki k'ɓɔnd gurs, ɓɔɔnɔ, saa ɔɔ daan doob ki se, ɔŋte 'daarki gen tɛdn̄ tɔɔse nam ki.

⁵ «Maakŋ bee ken naase endkiga maak ki deet deet se, 'tɛddɛki tɔɔse. ⁶ Maakŋ bee ken jaay ɔŋkiga debm jaay je tɔɔse se, ɔŋki tɔɔse se 'kɔɔpm̄ maakŋ beɛŋ ki; ken ɔŋki nam jaay je tɔɔse ey num, tɔɔse se 'tɛrl̄ ute naase. ⁷ Maakŋ bee jaay mɛliŋge ɔksenga jiga num, iŋgki gɔtn̄ ese; ɔski ɔɔ aayki, taa debm tɛdn̄ naaba se, bɛeki num, j'an̄ kɔŋŋ dal dubariŋa. Ɔɔ iŋgki kaam kalaŋ, ɔŋte 'leeki bee jeege tu.

⁸ «Maakŋ geger ken naase endkiga jaay melinge əksenga jiga se, kəsn ken naade baansenoga se ɔnte 'baatiŋki, ɔski. ⁹ Jee kəɔŋgen gətn ese eddeki lapia ɔɔ jee se 'taaddeki ɔki: bεε, borse *maakŋ Gaar Raa se aanga gətse ki. ¹⁰ Num gaŋ, maakŋ geger ken naase endkiga jaay, melinge baatsenga kəkŋ num, 'teecki naatn bəər ki ɔɔ 'deekdeki ɔki: ¹¹ Kudn maakŋ geger se ken uun naagŋ jεje ki se kic ɔo, k'tupsesiŋ naatn naanse ki. 'Bεε 'jeelki: maakŋ Gaar Raa se aanga gətse ki! ¹² 'Booyki m'asen taada: bii ken *Raa 'kəjŋ bəərɔ do jeege tu se, jee ese se bəər ken kooɔŋ do naade ki se aden tɛdn ɔŋŋ cir gen jee maakŋ geger Səɔɔm ki se dəkɔ*.»

Jee maakŋ geger ken baate kaal maakde do Isa ki

¹³ Isa deekden ɔɔ: «Utu asen kəɔŋ aak eyo naasen jee maakŋ geger ken Kəɔzin ki ɔɔ utu asen kəɔŋ aak eyo naasen jee maakŋ geger ken Betsaida ki! Taa nakŋ-kəɔbgen ken tɛɔo gətse ki se, jaay 'tɛɔoga tɛɔ maakŋ gegerge tun Tir ki ute ken Sidəŋ ken jee *kusiŋge se num, kaadn do dəkŋ naade tɛrldega maakde do Raa ki, naade tuusn kal kəl doa ɔɔ bəy burku dodege tu. ¹⁴ Deere, bii ken Raa utu 'kəjŋ bəərɔ do jeege tu se, nakŋ utu 'kaan dose ki se utu 'kəɔŋ cir ken aano do jeege tun Tir ki ute Sidəŋ ki se daala. ¹⁵ ɔɔ naase jee geger ken Kaparnayum ki, gen naase ki num, ɔki nookse se 'keem kaan maakŋ raa ki la? Gətɔ! Naase se utu aki kooy 'baa bεe yoge tu.»

¹⁶ Tɛr Isa taadɛn ɔɔ: «Debm booy uun taar naase se, booy uun taar maam kici ɔɔ debm baatse naase se, baatum maam kici. Anum debm ken baatum maam se, baate debm ken əlumo se kici.»

Jee metiŋ ken sik-cili-kaar-di se ək tɛrl baado

* 10:12 AakJɛn 19.24.

¹⁷ Ken jee metn Isa ken sik-cili-kaar-di jaay naŋo naabde se, naade ok terl baado oŋ Isa ute maak-raapo oŋ deekiŋ oŋ: «Melje, ken naaje k'tuuro sitange ute ro naai se, naade kic bo tookjeno taarje.» ¹⁸ Gōtn se Isa terlden oŋ: «Maam m'aak *Bubm sitange booy ooco maakŋ raa ki aan gōo maan ken aal wusuk wusuk se. ¹⁹ 'Booyki, kese bo tōoŋŋ ken maam m'edsen taa anki tuum wōoŋge ute iinge oŋ ute tōoŋŋ se, naase anki cir jee wōoysege oŋ naade se paac asen 'kōŋ tēdn dīm eyo. ²⁰ Bin num maakse oŋte raapo taa sitange beersenoga oŋ booyseenoga taarse, num gaŋ 'tēdki maak-raapo taa rosege se Raa raanŋinga raanŋ maakŋ raa ki.»

*Maak-raapm gen Isa
(Mt 11.25-27)*

²¹ Naanŋ ken se sum bo, Isa dooc ute *Nirl Salal, oŋ gōtn se maakiŋ-raap sakanŋ oŋ baag tōom Raa oŋ: «Bua, naai bo Mel maakŋ raa ute gen do naanŋa, maam m'tōomi taa nakgen se naai oyiŋga kōyo jee jeel-taarge tu ute jee metekge tu, oŋ borse naai 'taadga metiŋa gaan seemge tu. Deere, Bua, kese bo nakŋ jigan ken naai maaki jen ro ki. ²² Nakge paac se Bubum edumsinga kaam jima. Ey num Goono se nam tap bo jeeliŋ eyo; ken jeeliŋ se Raa Bubu kaliŋ ki sum. Oŋ Raa Bubu se kic ey num, nam tap bo jeeliŋ eyo num ken jeeliŋ se, Gooniŋ kaliŋ ki sum oŋ Gooniŋ se bo je anŋ taadn Raa Bubu se jeege tu.»

²³ Gōtn se Isa terl aak jee metiŋ ki oŋ taadden naade kalde ki sum oŋ: «Naase 'maakse raapo taa nakŋ ken naase aakiŋki ute kaamse se. ²⁴ 'Booyki m'asen taada: jee taad taar teeco taar Raa ki dena ute gaariŋgen do dōkiŋ den se, je oŋ ade kaakŋ nakŋ ken borse naase aakki se, nabo oŋ aakiŋ te eyo, oŋ je oŋ ade booy nakŋ borse naase 'booyki se, nabo oŋ booyiŋ te eyo.»

Isa aal naagy taara ute kɔd *Samari debm bæe

²⁵ Bii kalaŋ debm jeel taadn tɔkŋ metn Ko Taar Raa kalaŋ bini iin daar tɔnd metn Isa taa an naama ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, m'tɛdn m'ɔɔ di jaay m'kɔŋ *kaajŋ gen daayum se?» ²⁶ Isa terlin ɔɔ: «Do *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se k'raaŋo j'ɔɔ di? Ken naai 'dooyin se 'booy ɔkiŋ ɔɔ dio?» ²⁷ Gaaba se terlin ɔɔ: «Ken maam dooyin se deek ɔɔ: *Naai 'je Meli Raa se ute maaki paac, ute roi paac, ute tɔɔgi paac, ute saapi paac ɔɔ 'je naapi se aan goɔ 'je ro naai mala.*†»

²⁸ Isa terlin ɔɔ: «Taar se, naai 'terlinga ute doobina. 'Baa 'tɛdn naan se ɔɔ naai 'kɔŋ kaajŋ gen daayum.»

²⁹ Num gaaba je daapm taarin se tɔnd metn Isa ɔɔ: «Naapum tap bo naŋa?» ³⁰ Isa deekiŋ ɔɔ: 'Booy m'ai taadn metn taara kalaŋ. Bii kalaŋ se, gaaba kalaŋ iino maakŋ geger ken Jeruzalem ki booy baa baa maakŋ geger ken Jeriko ki. Ken naan baa baa se, baa ooc ji jee boogge tu. Gɔtn se jee boogge se ɔkina, tɔɔdn te kalin naatn, ɔɔ tɔnd aalin par kaam yoa; jaay bo naade aan ɛsina. ³¹ Num gɔtn se, *debm tɛdn serke Raa ki kalaŋ bini, baado baa te doobm se ɛŋ sum bo, gaŋ ken naan aak gaabm tood par se, naan aal cɛes ki dɔkɔ uun doobin baa. ³² Ter kɔd Lebi‡ kalaŋ bin kic, aalo te doobm se. Num ken naan jaay aan gɔtn se, naan aak gaabm tood par se ɔɔ naan kic aal cɛes ki dɔkɔ ɔɔ uun doobin baa kici. ³³ Num gaŋ kɔd Samari§ kalaŋ bin kic baa baa merte ute doobm se. Ken naan jaay aak gaabm tood par se, naan ɛjin don ki. ³⁴ Naan baado ɔjina, tugin taan-duŋa ute tɔtn koojn bin, ɔtin uubu ɔɔ saaminŋina; jaay bo uun ɔndin do buurin ki ɔɔ baansin

† 10:27 Aak Dt 6.4-5. ‡ 10:32 Lebiga, naade se metjil Lebi ki se ɔɔ naade lee noog jee tɛd serke Raage tu maakŋ Bee Raa ki. § 10:33 Samarige se ute Yauge se taarde baa eyo.

bee booy mertge tu ð ñng don ki. ³⁵ Metbeenki se, naan ðof tamma dio, ef debm tedn mertge tu se ð deekiñ ð: «Gaabm se, aakiñ don ki. Nakñ naai utga cir naan se num, maam m'terloga se, m'utu m'aisiñ kəgñ gətiñ ki.»

³⁶ Gətn se Isa tənd metn debm jeel taadn təkñ metn Ko Taar Raa se ð: «Maakñ naai ki num, maakñ jeege tun mətə se, gaab kən jee boogge təndiño se kən gay bo naapiña?» ³⁷ Naan terl Isa ki ð: «Jaay debm kən ted bēe deb kən jee boogge təndiñ se.» Gətn se Isa deekiñ ð: «Naai kic 'baa 'ted bin kici.»

Isa baā bee Mart ute gen Mari ki

³⁸ Kən Isa jaay baā baā doob ki ute jee metiñ ki se, naan baā end maakñ naan ki kalañ bini, ð gətn se menda kalañ roñ Mart doof əkiñ been ki. ³⁹ Naan ək genaā roñ Mari ð Mari se, baado ñng metn jē Meljege tu ð naan ñng booy booy taar Meljege taad se. ⁴⁰ Kən Mart jaay naaba baā deel don se, naan baado deek Isa ki ð: «Meluma, aaka genaam se. Naaba se paac əñumsiñ dom ki. Kese tap bo naai an dim ey ne? 'Deekiñ 'baado utu am noogo!» ⁴¹ Num Meljege terliñ ð: «Mart, Mart, naai se uun nirli do nakge tun paacñ kən naai ted se; taa naan se bo naai 'baate roi tak tak ð 'tedi baā kaam ara kaam ara. ⁴² Num Mart, 'booyo. Naka kalañ sum bo jiga cir paac. Kən se bo Mari beer uunga. Num nakñ Mari beer uun se, nam əñsiñ kəñ kəof eyo.»

11

*Isa dooy jee metiñ ki gen keem *Raa*
(Mt 6.9-13, 7.7-11)

¹ Bii kalañ Isa ñng gətə kaam kalañ bini, gen keem Raa. Kən naan jaay eem Raa aas se, maakñ jeege tun metiñ ki se, deb kalañ baado tənd metiña ð: «Melje, 'dooyje gen keem

Raa aan gɔɔ kɛn Jan dooy jee mɛtiŋ ki se.»² Isa taadɛden ɔɔ:
«Kɛn naase jaay aki keem Raa num, 'deekki ɔɔki:

Bua, ɔŋ jeege paac ai jeeli naai kali ki sum ɓo Raa.

Ɖŋ naai ɓo kɔsn gaara do jeege tu paac.

³ Ɖɔjɛno kɔsn kɛn ajen kaasn ɓii-raa.

⁴ 'Tɔɔlje *kusiŋje taa naaje kic ɓo k'tɛdn kaldɛ jeege tun
paacŋ kɛn tujjenga naaje ki kici.

Ɖŋte 'kɔŋje k'kɛnd maakŋ nakŋ naam ki.»

⁵ Gɔtn se Isa deekden daala ɔɔ: «Kɛn maakse ki se jaay,
deb kalaŋ ɔk mɛdɛ ɔɔ mɛdiŋ se ɓaadɔ ɔŋiŋ daan nɔɔr
ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: <Mɛduma, ɛdumo tu mappa mɔtɔ,

⁶ taa maakŋ mɛdumge tu se, deb kalaŋ ɓaadoga mɛrtɛ
gɔtum ki, nabo maam m'ɔk dim m'aŋ kɛd'eyo.»⁷ Num kɛn
debm maak ki se jaay, tɛrliŋ ɔɔ: <Ɖŋnum, m'toodn kaam
kalaŋ. Ɔɔse kaam taarum lɛ m'gaasiŋga, ɔɔ maam m'ute
genumge paac kic lɛ, k'toodga. Bin num, maam se m'kɔŋ
kiinŋ jaay m'ai kɛdn mapp'eyo.»⁸ Gaŋ 'booyki m'asen taada:
naaŋ 'kiinŋ aŋ kɛd se taa gaaba se mɛdiŋ sum eyo, num taa
naaŋ dɔɔk taar tɔnd mɛta ɔŋ ey se ɓo, naaŋ 'kiini aŋ kɛda.

⁹ «Maam m'deeksen m'ɔɔ: 'lee 'tɔndki mɛta ɔɔ j'asen
kɛda, 'lee 'jeki ɔɔ naase aki kɔŋɔ, 'lee 'tɔndki kaam-taara
ɔɔ j'asen kɔɔɔɔ. ¹⁰ Deere, debm tɔnd mɛta se j'aŋ kɛdɛ,
debm je se 'kɔŋɔ ɔɔ debm tɔnd kaam-taara se lɛ, j'utu j'aŋ
kɔɔɔɔ. ¹¹ Saapki tu, maakse ki se bubm gay jaay, gooniŋ
tɔnd mɛtn kɛŋje gɔtiŋ ki num, naaŋ aŋ kɔŋ kɛdn wɔɔjɔ ne?
¹² Ey lɛ, kɛn tɔnd mɛtn kaaɓm kɔrɔŋjɔ se, aŋ kɔŋ kɛdn iini
ne? ¹³ Naasen jeegen kɛn jig ey se kic ɓo 'jeelki kɛdn nakŋ
bɛɛ gɛnsege tu. Num mɛt kando Bubm kɛn maakŋ raa ki
'kɛdn *Nirl Salal jeege tun tɔnd mɛtiŋ ey ne!»

*Isa ɔɔ *Bubm sitange
(Mt 12.22-45; Mk 3.22-30)*

¹⁴ Gaaba kalaŋ bini ok kooŋ sitan do naan on taad taar eyo. Bii kalaŋ, Isa tuuriŋ sitan se naatn roŋ ki. Ken sitan jaay teec onin se, gaabm on taad taar ey se baag taadn taara ceɣ. Do ken jee denge aak se nakŋ se deel dode do okden taad eyo. ¹⁵ Num gaŋ maakde ki se jee kandum deek do: «Ute Belzebul, naan ken Bubm sitange se bo, naan tuur sitange ro jeege tu.» ¹⁶ Meŋingen kuuy se je an naam se, tond meŋin do n'aden tedn nakŋ-kooŋm ken naade an kaakŋ jeel ro ki, ken booyo maakŋ raa ki. ¹⁷ Gaŋ Isa jeel maak-saapde dey se, deekden do: «Maakŋ taa naan gaar ken jeenge taarde ok metn naap eyo do baagga tedn booro ute naapa se, naan se utu terece do goŋin utu 'toodn kuudu. ¹⁸ Naase doki: ute tooŋŋ Bubm sitangen Belzebul se bo, maam m'tuur sitange ro jeege tu. Ken Bubm sitange ted booro ute ro naan maliŋ se, bin se naan topga roŋa. Ken bin num, gaariŋ se naan an kokaŋ do dio? ¹⁹ Naase doki: maam m'tuur sitange ute ro Belzebul se; num jee metse ki se, ken edden tooŋo jaay tuur sitange se, nana? Bin num naade mala se bo asen kojŋ booro dose ki. ²⁰ Num gaŋ ken maam jaay m'tuur sitange ute tooŋŋ Raa deer num, kese *maakŋ Gaar Raa se booy aanga gotse ki. ²¹ Ken debm gaabm booro jaay inŋ ute booriŋ been ki do ken naan jaay boob been jiga se, maalinge se 'kora kut eyo. ²² Num gaŋ debm kuuy ken tooŋ cirin jaay baado oocinga do cirina jaay tosn ute booriŋgen naan ondo do ki se num, maalinge se, naan an tosn niŋin jeege tu.

²³ «Debm jaay ute maam ey se, naan se debm taamooyuma do debm jaay noogum gen tusn jeege ey se, debm bin se wookden wooko.»

Sitan ok terl goŋin ki

²⁴ Ter Isa taadden do: «Ken sitan jaay teec onga nam se, naan baa leedo do kod-baarge tu je goŋn an tooŋ maakiŋa nabo naan jaay on te ey se. Ken naan jaay on te ey num,

baag taadn ute maakin̄ ɔ: «Maam se m'kəkɔ m'terl gətn ken m'iinno ro ki.» ²⁵ Ken naan̄ jaay ɔk terl aan se, ɔŋ bee se j'ɔtinga aac walak ɔ nakinge se k'rɛɛs k'daapinga ute doobiŋa. ²⁶ Gətn se naan̄ ɔk terle ɔ baa ɔŋo sitangen kuuy cili ken kusiŋ ciriŋ naan̄ se daala. Naade baado tele end iŋg maakɔ gaab ken se ɔ kiŋg gaabm se terl baa ted kusiŋ cir ken deet se daala.»

Maak-raapo jeege tun uun taar Isa

²⁷ Ken Isa jaay utu taad taad taariŋ se, menda kalaŋ uun mindiŋ raan daan jee denge tu ɔ deekiŋ ɔ: «Mend ken ooji naai ɔ ken naai aayo siŋ se, ɔŋ maakiŋ 'raapm aak eyo.» ²⁸ Gar̄ Isa terliŋ ɔ: «Jeegen booy taar Raa ɔ ɔkiŋ maakde ki se bo ɔŋ maakdege 'raapm cir daala.»

*Isa uun maan nakɔ-kəɔbm ken Raa tedo ute Yunus
(Mt 12.38-42)*

²⁹ Aan gəɔ jeege baag tus tedn den se, Isa baagdɛn taad ɔ: «Jeegen duni ken borse se, jee jig eyo. ɔ naade je kaakɔ nakɔ-kəɔbɔ, nabɔ nakɔ-kəɔbm naade an kaakɔ jeel ro ki se, tecɔn̄ aan gəɔ ken gen Yunus se sum. ³⁰ Aan gəɔ nakɔ aan do Yunus ki jaay taad jeege tun Ninib ki taa an kaakɔ jeel ro ki Raa bo ɔliŋo gətdɛ ki se*, *Goon Deba se utu 'tedn bin kici, taa 'taadn jeege tun duni ken borse se, an 'kaakɔ jeel ro ki naan̄ kic Raa bo ɔliŋo. ³¹ Bii ken Raa an kəjɔ bəɔɔ do jeege tu se, nɛelgen iŋo kaam kaam bəɔɔ† gətn duni daar ro ki se utu kəkɔ mind jeegen duni ken borse se. Taa naan̄ iŋo gətn dəkə gen booy taar Gaar Salomon debm jeel-taara se, ɔ 'booyki, debm jeel-taar ara se, cir Salomon se daala. ³² Bii ken jaay Raa an kəjɔ bəɔɔ do jeege tu se, jeegen Ninib ki se kic utu 'kəkɔ mind jeegen duni ken borse. Taa naade se booy uunga taar Yunus ɔ

* 11:30 Aak Yunus 3.3-5. † 11:31 Aak 1Gar 10.1-13.

terlga maakde do Raa ki, anum 'booyki, debm ara se cir Yunus se daala.»

Kaama se aan gɔɔ lɔmpɔn roa
(Mt 5.15, 6.22-23)

³³ Ter Isa taadden ɔɔ: «Nam jaay ɔɔcga lɔmpɔn num ɔyɪn mɛtn dɪm ki eyo ey lɛ deebiɪn ute dɪm eyo, num j'uun j'ɔlin raan ro kaag ki taa jee end gɔtn ese 'kaakɪ gɔtn wɔɔɔ. ³⁴ Kaami se, naan bo lɔmpɔn gen roi. Bin num ken kaami jaay lapi se, roi te deniɪn paac kic iɲg maakɪ gɔt ken wɔɔɔ. Num ken kaami jaay kɔɲɔ num, roi ute deniɪn paac kic maakɪ gɔt ken ɔɔɔ. ³⁵ Bin se, ɔnd kɔndɔ ute gɔtn wɔɔr ken naai ɔkse, ɔntɛ kɔɲɪɪn 'tɛdn gɔtn ɔɔɔ. ³⁶ Ken kiɲgi jaay paac iɲg gɔt ken wɔɔr se ɔ ken dɪm ɔɔɔ cɔkɔ kic gɔtɔ roi ki num, bin se, kiɲgi ute deniɪn paac se, 'tɛdn gɔtn wɔɔɔ aan gɔɔ lɔmpɔn ken lee wɔɔri gɔtɔ keɛɛ se.»

*Isa mooy *Parizige*
(Mt 23.1-36)

³⁷ Ken Isa utu taad taad bɔrt sum bo, kɔɔ Parizi kalaɲ bini danɪɲ ɔɔ k'baa kɔsn beɛɛ ki. Ken naade jaay aan se, naade tood ute cɛɛsde jaay bo baag kɔsɔ do tabil ki. ³⁸ Ken kɔɔ Parizi jaay aak Isa tug te jɪɲ aan gɔɔ ken naade lee tug se ey sum bo, baag kɔsɔ se, naan aak se ɔkiɲ taad eyo. ³⁹ Gɔtn se Mɛljege deek kɔɔ Parizi ki ɔɔ: «Naase Parizige se, naase 'tugki naagɪ nakgen naase 'lee aayki ɔɔ ɔsnki se aac walak, num gan maakiɲ tap bo ɔɲɪɲki dooc ute saapm gen boogo ute nakgen *kusɪna. ⁴⁰ Kalɛ jee derlge! Raa ken ɔbo daa roi se, ken maak ki kic naan bo debm kɔbiɲ ey la? ⁴¹ Nakɪ naase ɔkki maakɪ baay kɔssege tu se, ɛdɪɲki *serke jee daayge tu, bin jaay bo maakse 'tɛdn aak bɛɛ naan Raa ki.

⁴² «Num naasen Parizige utu asen tɛdn ɔɲɲ aak eyo, taa nakgen naase ɔkki sɛɛm sɛɛm ken 'lee tɔmbki maakɪ

taadsege tu ken tɛdɪn̄ nijimi ute naksegen maakɪ jinen ki se kic ɓo, naase 'lee 'nigɪn̄ki gɔtɔ kaam sik ɔ ken kaam kalaɲ se, naase 'lee ɛdɪn̄ki Raa ki. Naɓo naase 'tɛdki nakge ute doobiɲ eyo ɔ 'jeki Raa eyo. Bɛɛki num, naase aki tɛdɪn̄ nakgen ute doobiɲa ɔ aki je Raa jaay ɓo, naksegen ken naase 'lee ɛdki sɛrke Raa ki sɛɛm sɛɛm se kic ɓo, ɔɲten 'dirigɪn̄ki kici.

⁴³ «Naasen Parizige utu asen tɛdɪn̄ ɔɲ aak eyo, naasen ken 'ɓaakiga maakɪ *ɓee ken Yaudge lee tusn̄ maak ki se, 'jeki ɔki naase ɓo aki kiɲ naan ki. ɔ ken aankiga ɓɔr ki kic ɛ, 'jeki ɔki jeege ɓo asen tɛdɪn̄ tɔɔse naase ki ɓo deete.

⁴⁴ «Utu asen tɛdɪn̄ ɔɲ aak eyo, naasen ken 'tecki aan gɔɔ yogen k'duubde maakɪ ɓaad ki ken jeege ɔɲ aakde eyo, jaay lee do ki se‡.»

⁴⁵ Gɔtn se debm jeel taadɪn̄ tɔɔkɪ mɛtn̄ Ko Taar Raa kalaɲ bini deek Isa ki ɔ: «Debm dooy jeege, taar ken naai ɲg 'taad se, keɛe naai 'naajjen naaje kici.»

⁴⁶ Gaɲ Isa tɛrliɲ ɔ: «Naasen jee jeel taadɪn̄ tɔɔkɪ mɛtn̄ Ko Taar Raage se utu asen tɛdɪn̄ ɔɲ aak ey kici, taa naase 'tuun 'tɔndki daam deer se do jeege tu, num naase, ute goon jisen baat se kic ɓo utɪn̄ki eyo.

⁴⁷ «Utu asen tɛdɪn̄ ɔɲ aak eyo naasen 'lee iɲ 'daapki do ɓaadɪn̄ jee taad taar teeco taar Raa ki do dɔkiɲa ɔ naade se ɓugsege ɓo ken tɔɔldeno. ⁴⁸ Ken bin num, naase ute bubsege se taarse kalaɲ; jee taad taar teeco taar Raa ki se, naade ɓo jee tɔɔldeno ɔ naase ɓo jee kiɲ do ɓaaddege.

⁴⁹ Taa naan̄ se ɓo, Raa ken jeel-taar mala mala se taado ɔ: M'utu m'aseno kɔl jee taad taar teeco taarum ki ute jee kaan̄ naabumge ɔ mɛtiɲge naade utu aden tɔɔɔ ɔ mɛtiɲgen kuuy se, naade utu aden dabara. ⁵⁰ Taa naan̄ se

‡ 11:44 Do dɔkiɲ se Yaudge jaay leega do ɓaad ki num, saap ɔ naade tɛdɪga aak kusu naan Raa ki.

bo, jee duni ken borse se, taa moosn jeegen taad taar teeco taar Raa ki se, naan utu aden kəkɲ mindde do yodege tun baago kaad ken Raa utu aalo kaal do dunia, ⁵¹ ken iino do yo Abel ki bini aan do yo Zakari, ken k'tooliŋo daan *gətn ken k'lee k'tedn serke Raa ki ute *Bee Raa. Deere, 'booyki m'asen taada: jee duni ken borse se Raa utu aden kəkɲ mindde.

⁵² «Naasen jee jeel taadn təkɲ metn Ko Taar Raage se utu asen tedn ɔŋ aak eyo! Taa naase 'gaaskiga doobm ken 'kəl jeege gətn Raa ki ɔ naase malinge le 'baate kendki, ɔ jeegen je kendε se le, naase 'gaasdeki doobo.»

⁵³ Ken Isa jaay taad nan taariŋa ɔ teeco teec gətn ese se, jee jeel taadn təkɲ metn Ko Taar Raage ute Parizige se iin roŋ ki cey ɔ naade baag tənd metiŋ do taarge tu dena.

⁵⁴ Do taarge tun Isa taad se, naade goomiŋ ken naan jaay taad tuiŋga num, naade an kəkɲ mindiŋa.

12

Jee taad tal ɔ naade se jee Isage

(Mt 6.12, 10.16-39)

¹ Kaad ken se, jeege tus dupu kando kando bini baag tuum naapa. Gətn se Isa baag taadn jeege tun metiŋ ki se bo deete deekden ɔ: «Naase se, ɔndki kəndɔ ute ɔrəm *Parizige. Ɔrəm naade se je taadn ɔ naade ted rode aan goɔ naade bo jee taad taar met ki.

² «Taa kaadiŋ jaay utu 'kaan se, nakɲ paacɲ j'oyiŋga kəy se, utu toodn tal. Ɔo nakɲ borse k'jeelki metiŋ ey se, j'utu j'anŋki jeele. ³ Bin bo, nakɲ paacɲ naase 'taadiŋki maakɲ nɔɔr ki se, 'baa 'taadiŋki jeege tu ute kaam kaada. Nakɲ ken naase 'booyiŋki k'taadsen naan ki metn bisege tu maakɲ bee ki se, 'wəkiŋki do beege tu kici.

⁴ «Medumge, taar se maam m'taadsen naase ki: ɔnte 'beerki jeege tun 'təɔl daa roa, num məɔtn asen kəy tedn

dīm ey se. ⁵ Num 'booyki m'asen taadn debm ken naase anki beere: 'beerki deb ken ooykiga kic bo, naan ok tōogŋ ken asen kōl maakŋ pood ken gen daayum. Deere, 'booyki m'asen taada: keŋe bo debm ken naase anki beere.

⁶ «'Jeelki, yeelge seem seem mii se k'dugiŋ ute kōbōrō di sum ey la? Ute naan se kic bo, *Raa oŋ dirig kalaŋ maakde ki eyo. ⁷ Num gaŋ naase se bini beekŋ dosege se kic bo, Raa jeeliŋ kalaŋ kalaŋ. Bin se, oŋte 'beerki! Naan Raa ki se naase 'cirki yeelge se dōkō.

⁸ «'Booyki m'asen taada: debm taad naan jeege tu oō naan debm maam se, maam *Goon Deba kic bo maam m'taadn naan *kōdn Raage tu m'ōō naan se debm maama. ⁹ Num debm ken baatum naan jeege tu se, maam kic m'utu m'aŋ baatiŋ naan kōdn Raage tu. ¹⁰ Oō debm ken tuj taariŋa ro Goon Deb ki se, Raa aŋ tōōl *kusiŋiŋ ese se; num debm ken jaay naaj *Nirl Salal se, naan se Raa aŋ tōōl kusiŋiŋ se eyo. ¹¹ Ken naase jaay k'tōk k'baansenga maakŋ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se ey le naan gaariŋge tu oō gōtn tōogge tu se num, naase oŋte 'beerki do taar ken naase aki baa taadn naande ki ken anki nakŋ kōōdn dose. ¹² Taa kaad ken se, Nirl Salal bo asen kōl naase aki jeel taadn taara naande ki.»

Debm maal debm derle

¹³ Maakŋ jee denge tu se, deb kalaŋ bini baado oŋ Isa oō deekiŋ oō: «Debm dooy jeege, genaam se ol nam baa 'taadiŋ, ŋ'baado num maal bubje se oŋ naai bo ajesiŋ nigŋ.» ¹⁴ Gōtn se Isa terliŋ oō: «Debm ken ondum gen kaakŋ metn taarsege ey le gen nigŋ maalsege se, tap bo naŋa?» ¹⁵ Ter naan taad jeege tu paac oō: «Ondki kōndō! Oō naase se ondki dose daan ki, bōōbki rose ro tama ki. Taa debkilim se, maaliŋ den aan gōō di kic bo, ken oliŋ iŋg se, maaliŋ eyo.» ¹⁶ Gōtn se ter Isa taadden ute kaal naagrŋ taara oō: «Debm maala kalaŋ bin se, maakŋ gōtiŋ ooj tuun karat

karat. ¹⁷ Ken naan aak nakin jaay ooj den se, naan baag taadn ute maakin̄ ð: «Baar jaaki tap bo, maam m'tedn rom m'wɔ di? Bεε, gɔtn am kaasn m'an kɔmb nakumge se le gɔtɔ.» ¹⁸ Ter naan taad ute maakin̄ ð: «Bɔrse, kεse bo nakɔ maam m'utu m'teda: giijumge se m'aden tɔɔkɔ paac naatn ð m'kɔbm kengen kuuy magala magala cir naadege se daala. Ken m'ɔbdenga jaay aasga num, teenumge ute nakumge paac se, m'aden tusn kɔmb maak ki. ¹⁹ Gɔtn se maam m'deekɔ rom ki m'wɔ: ai roma, 'tɔɔl kɔɔri gen baara baara, taa kɔsɔ ute kaayi le, dena. Taa naan ki se maam m'kɔsɔ, m'kaaye ð m'tedf nakgen ken maakum jea.» ²⁰ Num gan̄ Raa deekin̄ ð: «Kale debm derle, maakɔ nɔɔr ken ese sum bo, naai le 'kooyo; num nakigen naai 'tusin̄ se, tap bo 'kɔɔpm nan̄ ki?» ²¹ 'Booyki! Kεse nakɔ ken utu 'kaan do deb ken tusn maala dena do duni ki, naɔo naan Raa ki se, naan̄ ɔk dim ey se.»

Aalki maakse do Raa ki
(Mt 6.19-34)

²² Gɔtn se Isa taad jeege tun metin̄ ki ð: «Taa naan se bo, maam m'deeksen m'wɔ: taa kose se ɔnten 'kuunki nirlse taa nakɔ naase aki kɔsɔ ð taa rose se ɔnten 'kuunki nirlse do kal ken naase aki tuusu. ²³ Taa kose se, naan̄ cir nakɔ kɔsɔ ð rose se le, naan̄ cir kala. ²⁴ Aakki tu gaakge se; naade le ɔɔc eyo ð ɔk teen̄ gen kɔj eyo ð giiji le, naade ɔk eyo ð gɔtn kɔmb kɔrbɔtdε kic bo, naade ɔk eyo. Ute naan̄ se kic bo, Raa ulde. Num naase se met kando yeelge se, naase 'cirdeki? ²⁵ Maakse ki se, nan̄ja jaay ute kuun nirlin̄ sum bo 'kɔɔ ziidn bii kingin̄ do naan̄ ki ne? ²⁶ Ken ese jaay naase ɔɔ aasin̄ki te ey num, gen di jaay naase uunki nirlse do nakge tun ɔɔp ba se?»

²⁷ «Aakki tu pɔɔn̄ nakgen taak bεε maakɔ kaag ki se; naade se ɔb kuubu eyo ð ɔnd cεε eyo. Naɔo 'booyki m'asen taada: Gaar Salomon do dɔkin̄ se, ute maalin̄ den

paac se kic bo, bii kalaŋ ɔŋ uus te kal aak bæe tec aan gɔɔ gen naade se eyo. ²⁸ Mu jaaki daar maakŋ kaag ki ɔɔ metbeeki sum bo j'utu j'aŋ tɔɔc se kic bo Raa tamarin̄ aak bæe bæe se, met kando asen kɔŋ kɛdn̄ kal tuusu naase ki ey ne? Bɛɛ, naase se jee ken aalki te maakse paac do Raa ki eyo. ²⁹ Ɖɔ ɔŋte 'kuunki nirlse gen je nakŋ naase aki kɔsɔ ɔɔ aki kaaye. ³⁰ Nakgen bin se paac, jee jeel Raa mal ey bo daayum ing saap do ki. Ey num, Bubsen maakŋ raa ki se jeele nakŋ ken naase 'jeki. ³¹ Num naase se 'jeki bo Raa kɔsn̄ gaara dose ki ɔɔ nakgen ɔɔp se, naaŋ asesiŋ kɛdn̄ do ki. ³² Naasen dɔɔl baatgen cɔkɔ ara, ɔŋte 'beerki! Taa Bubsen maakŋ raa ki se, nakŋ ken tɔɔliŋ naaŋ ki se, naase utu aki king ute naaŋa maakŋ gaariŋ ki.»

Kɔrbɔtn maakŋ raa ki

³³ «Bin se, nakŋ naase ɔkki se, dugiŋki naatn ɔɔ gursiŋ se, ɛdiŋki *serkɛ jee daayge tu. Bin se gɔɔ naase ɔmbkiga naksege gɔtn̄ 'kɔŋ 'tuj eyo ɔɔ daayum asen toodn̄ kɔrbɔtɔ maakŋ raa ki. Gɔtn̄ naane se, debm boogo gɔtɔ ɔɔ k-ŋɔɔ kic bo aŋ kɔŋ tuj eyo. ³⁴ Taa gɔtn̄ maalse ro ki se, gɔtn̄ ese bo maak-saapse ing ro ki kici.»

Ɖŋte 'toodki bia

(Mk 13.33-37; Mt 24.42-51)

³⁵ «Inŋki daayum ute kal tɛdn̄ naabse rose ki, ɔɔ ɔŋte 'kɔŋki lɔɔmpsege 'kooyo. ³⁶ Ɖɔ naase ingki aan gɔɔ jeegen ken ing aak kaak kaam mɛlden̄ ken utu aɛe tɛrl̄ gɔtn̄ kɔkŋ mɛnd̄ ki se. Taa ken naaŋ jaay aanga ɔɔ tɔndga kaam taara num, naade aŋ naar kɔɔdɔ. ³⁷ Maak-raapo naade ken mɛldɛ baadɔ ɔŋdɛga jaay naade utu ing king zɛɛr se. 'Booyki bæe m'asen taada: mɛldɛ se, naaŋ mala 'kuun kuusn̄ kal tɛdn̄ naabiŋa aden kɔŋ naaŋ ki ɔɔ naaŋ bo aden kɛdn̄ kɔsɔ. ³⁸ Maak-raapo naade ken mɛldɛ 'kaan daan

nōor ki lō do metbeeki ken aden kōŋ naade utu iŋg zεεr se.

³⁹ «Naase 'jeelki, ken mēl bēe jaay jeel kaadn debm boogo ano baa num, naan 'kōŋ bēen se debm boogo an terec eyo. ⁴⁰ Naase kic 'daapki rose, iŋgki do metekse ki, taa kaadn ken *Goon Deba jaay ade baa se ε, naase 'jeelki eyo.»

⁴¹ Gōtn se Pier tōnd metiŋ ɔɔ: «Mēluma, kaal naagrj taar ken naai taad se, taad ute naaje sum lōbu ute jeege paac ε?»

⁴² Mēljege tērlin ɔɔ: «Debm tēdn naabm meteke ɔɔ tuj ɔrmin ey se ken gay? Naan bō debm ken mēlin utu an kōŋ jee tēdn naabgen kuuy kaam jin̄a ɔɔ ken aanga kaadn̄ ki num, aden lee 'nigrj nakrj kōsɔ. ⁴³ Maak-raapo debm tēdn naab ken mēlin aan jaay ɔŋin̄ naan̄ utu tēdin̄ tēdn naabm ken naan̄ ɔŋinsin̄ kaam jin̄ se. ⁴⁴ 'Booyki bēε m'asen taada: debm tēdn naabm bin se, mēlin̄ utu an̄ kōŋ nakiŋge paac kaam jin̄a. ⁴⁵ Num garj ken debm tēdn naabm se jaay taad ute maakin̄ ɔɔ: Mēlum se ade kōŋ tērl̄ yōkōd eyo, ɔɔ gōtn se naan̄ iin̄ baag tōnd jee tēdn naabgen mēndge ute gaabge, jaay naan̄ ɔsɔ ɔɔ aay oono. ⁴⁶ Garj mēl gaabm ese se, biin̄ jaay naan̄ ano tērl̄ se, naan̄ ɔnd eyo ɔɔ kaad̄ ken naan̄ aan kaan̄ kic ε, naan̄ saap do ki eyo. Ken mēlin̄ jaay aanga num, utu an̄ tuur naata ɔɔ an̄ kōlin̄ 'dabar ute jee ken baate kaal maakde do Raa ki. ⁴⁷ Debm tēdn naabm ken jeel naabm ken mēlin̄ maakin̄ jen ro ki se, nabo ɔŋ tēdin̄ te ey se, naan̄ se mēlin̄ utu an̄ kōnd den aak eyo.

⁴⁸ «Num garj debm tēdn naabm jeel eyo naabm ken mēlin̄ maakin̄ jen ro ki se, ken naabin̄ se jaay tujga kic num, j'an̄ kōndin̄ kaam dōd̄in̄ki sum.

«Taa naan̄ se bō, debm ken j'ēdin̄ga nakge den num, k'je gōtin̄ ki kic bō dena ɔɔ debm ken j'ōŋin̄ga nakge den kaam jin̄ se, j'utu k'tōnd metn̄ nakge dena gōtin̄ ki kici.»

*Taa Isa se jeege utu 'gaanj ute taasdege
(Mt 10.34-36)*

⁴⁹ Isa taad ɔɔ: «Maam se m'baano ute poodo do naanj ki ɔɔ m'je poodn se 'kəkɔ. ⁵⁰ Kɔr naanj se kaan se, maam m'ɔk *batem dubar ken maam m'utu m'batizi. Naanj se ɔɔ, nakj deerum ken ing booyum bini m'utu m'an tɛdn 'kaasn jaay se.

⁵¹ «ɔnten 'saapki ɔki maam se m'baano ute lapia ɔɔ do naanj ki. Gɔtɔ! 'Booyki, m'asen taada: maam se m'baado ɔɔ gen gaanj jeege ute naapa. ⁵² Taa naanj se ɔɔ, naan ki se, jee maakj beede ki mii se utu gaanj ute naapa. Maakde ki se, jee mɔtɔ taarde 'kɔj kɔkj metn naapa ute jee di eyo ɔɔ jee di se kic ɔɔ taarde 'kɔj kɔkj metn naapa ute jee mɔtɔ eyo. ⁵³ Naade utu gaanj ute naapa: bubu se, utu 'gaanj te goonin gaaba ɔɔ goon gaaba se, utu 'gaanj ute bubin kici; ko se, utu 'gaanj ute goonin menda ɔɔ goon menda se, utu 'gaanj ute kɔna kici. Moom menda se, utu 'gaanj ute mend goonina ɔɔ mend goono se, utu 'gaanj ute moomin menda kici.»

Jee se jeel kaakj kaadn nakge

⁵⁴ Isa taad jee denge tu daala ɔɔ: «Ken naase jaay aakkiga gapara ɔsga metn raa ki num, ɔorse sum ɔɔ naase naar ɔki maane utu ade baao. ɔɔ maane se baado deere. ⁵⁵ Ken naase jaay aakkiga kuulu baagga kɔl ba kaam kaam berde se*, naase ɔki, jaaki se gɔtɔ utu 'kɔngɔ ɔɔ gɔtɔ baado ɔng deere. ⁵⁶ Ken naase jaay 'jeelki kaakj jeel kaadn nakgen ken tɛd do naanj ki, ute ken tɛdn maakj raa ki num, 'tɛd ɔɔ di jaay 'jeel ɔkki metn nakgen ken deel daanse ki ey se? Naase se jee ken saap ɔkki metn nakge eyo.

'Daap taari ute debm taamooyi

* 12:55 Taa naanj *Israɛl se gapara ute maane se baado kaam kaad toocni.

⁵⁷ «Gen di jaay naase ɔŋ aak ɔkki mɛtn nakgen gen tɛd ute doobiŋ ey se? ⁵⁸ Taa naaŋ se bo, kɛn naai 'baa baa gɔtn kɔjŋ bɔɔr ki num, doob ki se, ute debm taamooyi se naai ai kaami daap taari. Ey num, bɛrɛ, naaŋ ai baa kɔli gɔtn debm kɔjŋ bɔɔr ki ɔɔ debm kɔjŋ bɔɔrɔ se lɛ ai kɔli gɔtn asgarge tu ɔɔ asgarge se, ai kɔkɔŋ kɔli danggay ki. ⁵⁹ 'Booy m'ai taada: nakŋ doi ki paac se, bini kɔbɔrɔ kic bo ɔg naŋjŋ te ey se, naai 'kɔŋ teecŋ maakŋ danggay ki eyo.»

13

*Bɔrse 'tɛrlki maakse do *Raa ki*

¹ Kaad kɛn se, jee mɛtiŋge baado taad Isa ki taa Galilegen baado tɛdn *sɛrke jaay bo, Pilat tɔɔldɛ kaad kɛn naadɛ tɛd tɛd sɛrke se. ² Gɔtn se Isa tɛrlden ɔɔ: «Saapm naase ki num, ɔɔki Galilegen kɛn Pilat tɔɔldɛ se bo, tɛdga jee *kusŋ cir Galilegen baa se paac la? ³ Gɔtɔ! 'Booyki m'asen taada: kɛn naase jaay 'tɛrlki te maakse do Raa ki te ey se, naase paac utu aki 'kutn bin kici. ⁴ Lo jeegen sik-kaar-martn bɛe jɛrlɛ k'daŋjŋ Siloe kɛn ooc dɔdɛ ki jaay tɔɔldɛ se, gen naase ki num, jee Jeruzalem ki te dɛndɛ se, ɔɔki naaden kɛn ooy se bo, jee kusinge cir jee baa se paac la? ⁵ Gɔtɔ! 'Booyki m'asen taada: kɛn naase jaay 'tɛrlki te maakse do Raa ki ey se, naase paac utu aki 'kutn bin kici.»

Kaal naagŋ taara ro ko ba kɛn ooj eyo

⁶ Gɔtn se Isa taad ute kaal naagŋ taara ɔɔ: «Gaaba kalaŋ ɔk ko ba maakŋ jinɛniŋ ki ɔɔ naaŋ baado je koojiŋa, nabo ɔŋ te koojiŋ eyo. ⁷ Gaŋ naaŋ deek deb kɛn tɛdiŋ naaba maakŋ jinɛniŋ ki se ɔɔ: «Aaka, ko kaagŋ se maam m'leega baara mɔtɔ ɔɔ m'je koojiŋ nabo m'ɔŋ eyo. Bɔrse ɔg 'gaagŋ undiŋ naatn, taa naaŋ lɛ daar gaas gɔtɔ cɛrɛ sum.» ⁸ Num debm tɛdn naaba se tɛrliŋ ɔɔ: «Mɛluma, ɔŋumsŋ gen baara kalaŋ daala; maam m'anŋ kudŋ mɛtiŋa ɔɔ m'utu m'anŋ

komb yeɛɛ. ⁹ Bin sum bo ute naan se kor baar kuuy se, som utu 'koojo daam; ken naan jaay ooj te ey le, an kogɔ kund naatn.»»

Isa ed lapia mend ki *bii sebit ki

¹⁰ Bii kalan, bii sebit ki se, maakɔ *beege tun ken Yaudge lee tusn maak ki se, gɔtn se Isa baa end maakɔ beee ken kalan do baag dooy jeege. ¹¹ Gɔtn se, menda kalan ok kooɔ sitan do gɔtn kooɔniɔ okiɔ sum se, okga baara sik-kaar-marta. Do kooɔniɔ se okiɔ duruniɔki tediɔ tap bo oɔ seɛj eyo. ¹² Ken Isa jaay aakiɔ se, daɔina do taadiɔ do: «Menda 'booyo, maam se m'ooɔiga doi maakɔ kooɔni ken lee dabari se.» ¹³ Gɔtn se Isa ond jina do mend ken se, do mend se naar oɔ lapia, iin daara seɛj tal do baag *nookɔ Raa. ¹⁴ Gaɔ magal beee ken Yaudge lee tusn maak ki jaay aak Isa ed lapia mend ki, bii sebit ki se, naan maakiɔ taariɔ. Gɔtn se naan uun mindiɔ raan taad jeege tu do: «'Booyki! Naajeege se, j'okki bii meeɛ gen tediɔ naaba. Bin se, debm je lapia roɔ num, n'baado daan biige tun se. Ey num bii sebit se, bii tediɔ naab eyo.» ¹⁵ Gaɔ Meljeege terliɔ do: «Aak jeege ken tediɔ rode aan goo jee taad taargen met ki ara! Maakse ki se, nana jaay aanga bii sebit ki num, koɔ koɔ maraɔina ey le buuriɔa metn beleeɔ ki do an tuutn gen baa kedn maan ey se? ¹⁶ Num mend se le, naan metjil *Abraam mala, do aaka, gɔtn *Bubm sitange okiɔ sum se okga baara sik-kaar-marta. Beeki num, bii sebit ki se bo, j'an kooɔdn doɔna maakiɔ ji Bubm sitange tu se ey la?» ¹⁷ Ken jee taamooyiɔge jaay baa booy taar se, sokooɔ baa taalde; gaɔ jee denggen aak nakiɔ-kooɔngen paacɔ naan tedi se, maakde raapo.

*Isa aal naagɔ taara ute kaam nakiɔ k'daɔiɔ mutard
(Mt 13.31-33; Mk 4.30-32)*

¹⁸ Gōtn se, Isa tēr taad̄den daala ɔɔ: «Kēn Raa utu 'kōsn gaar do jeege tu tap bo 'tec̄n aan gōɔ di? Maam m'aṅ kōmb bēye ute di? ¹⁹ *Maak̄n Gaar Raa se, tec̄n aan gōɔ kaam nak̄n k'daṅiṅ *mutardn* ese se, kēn gaaba kalaṅ uun ɔɔciṅ maak̄n jinēniṅ ki. Kēn naaṅ jaay ɔɔciṅ sum se, naaṅ teece ɔɔ teep tēd ko kaaga. Bini yeelge kic bo baado uj kujdege tēlētinge tu.»

Isa taad̄ kaal naaḡn taara ute ɔɔm̄o

²⁰ Isa deek daala ɔɔ: «*Maak̄n Gaar Raa se tap bo m'aṅ kōmb bēye ute di? ²¹ Naaṅ se tec̄n aan gōɔ ɔɔm̄ kēn menda jaay tōs ruj̄n gēme dooc gōrn magala ɔɔ kēn naaṅ jaay deep̄inga ɔɔ ɔmbinga maak̄ ki num, iin̄iṅ paac se.»

Doobm kēn ɔl jeege *maak̄n Gaar Raa ki

(Mt 7.13-14,21-23, 8.11-12)

²² Kēn Isa jaay baa baa Jeruzalem ki se, naaṅ aal teeco maak̄n gēgerge tu ɔɔ maak̄n naaṅge tu ɔɔ naaṅ kēn se, naaṅ lee dooy jeege. ²³ Gōtn se nam kalaṅ bini tōnd mēt̄iṅ ɔɔ: «Mēluma, jee kēn utu kaaj se, baat ey ne?» Gōtn se Isa tērl̄den ɔɔ: ²⁴ «Aayki kaamse endki ute taa doobm baata, taa maam m'deeksen m'ɔɔ: jeege dēna utu 'je doobm 'kēnde nabo naade aṅ kōṅ kaas eyo. ²⁵ Kēn kaad̄iṅ jaay utu kaan se, mēl bēe utu kiin̄i ɔɔ 'gaasn kaam taariṅa ɔɔ naasen aki kōɔpm naatn se aki baaḡn tōnd kaam taara aki deek̄n ɔɔki: Mēlje, ɔɔd̄jen kaam taara! Gaṅ naaṅ maak̄ ki se asen tērl̄ ɔɔ: Naase tap bo, iin̄kiro gayo? Maam se, m'jeelsen eyo. ²⁶ Kaad̄ kēn naane se, naase an̄ki taad̄n ɔɔki: naaje se j'ɔso ɔɔ j'aayo ute naai tēle ɔɔ naai dooy jeege daan doobjege tu kici. ²⁷ Gaṅ naaṅ utu asen tērl̄ ɔɔ: Naase iin̄kiro gay gay se, maam m'jeelsen eyo. Iikki naatn cēm ki dōkō, naasen paac̄n jee tēd̄n *kusinge se! ²⁸ Gōtn naane se, naase aki baa keeme ɔɔ aki taan̄ naaṅsege kēn aki baa kaak̄n *Abraam, Isak ɔɔ *Yakub ute jee taad̄ taar teeco taar

Raa ki paac maakɲ Gaar Raa ki; naɓo naase se, j'asen tuur naatn. ²⁹ Bii kɛn se, jee mɛtinge se aɗe kiin̄ gɔtn̄ kaada tookɲo ɔɔ jee mɛtinge se aɗe kiin̄ gɔtn̄ kaada toocɲni, ɔɔ kɛngen mɛtinge aɗe kiin̄ kaam kaam kooko ɔɔ kɛngen kuuy se aɗe kiin̄ kaam kaam ɓɔɔyɔ, ɔɔ paac naade aɗe ɓaa utu tusn̄ 'kinḡ kɔsn̄ bii laa ki ute maak-raapo maakɲ Gaar Raa ki. ³⁰ 'Booyki! Bin ɓo, jee kaam mɔɔtn̄ se ɓo, utu 'tɛɗn̄ jee deet deete ɔɔ jee deet deet se ɓo, utu 'tɛɗn̄ jee kaam mɔɔtn̄.»

*Isa ute *Ɛrɔɗ*
(Mt 23.34-39)

³¹ Naan̄ kɛn se sum ɓo, *Parizige kandum bini ɓaado ɔɲ Isa ɔɔ deekiɲ ɔɔ: «Ɓɛɛɛ, iin̄ gɔti ki se 'ɓaa; taa Ɛrɔɗ se ɓɛ je ai tɔɔɓ.» ³² Isa tɛrlɛn̄ ɔɔ: «'Baa ɔɲki k-bukumbɔɔ kɛn ese ɔɔ 'taadɪn̄ki ɔɔki: 'Booyo, maam se m'tuur tuur sitange ɔɔ m'ɛɗ kɛɗ lapij jee kɔɔɲge tu jaaki ɔɔ mɛtbeeki; ɔɔ maakɲ bii k-mɔtɔge tu se, maam m'nar̄ naabuma. ³³ Bin num, jaaki, mɛtbeeki ɔɔ pɛɓɛɲ se, maam m'ɓaa ute naanuma, taa ɗoobiɲ eyo kɛn debm taad taar teeco taar Raa ki jaay 'kooy Jeruzalem ki ey se.»

Isa eem taa Jeruzalem

³⁴ Isa ɗeek ɔɔ: «Waay Jeruzalem, waay Jeruzalem, naai kɛn debm tɔɔl jee taad taar teeco taar Raa ki ɔɔ jee kɛn Raa ɔɗdeno gɔti ki kic ɓo, naai ɓo debm tund tɔɔɓɗe! Mɛt kando, maam m'je m'tusn̄ genige aan gɔɔ ko kɔrɔɲj kɛn lee tus geninge taa ɓɛɛkɲ keyiɲ ki se, naɓo naase 'jeki te eyo. ³⁵ 'Booyki! *Bee Raase se utu 'toodn̄ kuudu. 'Booyki m'asen taada: naan ki se, naase 'je amki kaak kic ɓo amki 'kɔɲ eyo, bini utu 'kaan kaad kɛn naase utu aki ɗeekɲ ɔɔki: ɔɲ Mɛɓje Raa tɛɗn̄ ɓɛɛɲa do debm kɛn utu ɓaado ute ro naan̄!»

14

Ter Isa eɗ lapia debm kooñ ki *bii sebit ki
(Lk 6.6-11, 13.10-17)

¹ Bii kalañ se, Isa baa kōsn maakñ bee magal *Parizige tu kalañ bini, gañ biin se, bii sebit. Ɔo jee iñg gōtn ese ɔndiñ kaama tak. ² Gōtn se gaaba kalañ mōɔbga mōɔb se, baado daar naaniñ ki. ³ Naan ken se, Isa taad jee jeel taadn tōkñ metn Ko Taar Raage tu ute Parizige tu ɔ: «Gen naase ki num, bii sebit ki se, debm kooñɔ se j'ok doobm j'an kēdn lapia lōbu gōtō lē?» ⁴ Gañ naade do dēk ɔ baate terliñ taara. Gōtn se Isa ok debm kooñɔ se, eɗiñ lapia ɔ ɔñiñ baa beēñ ki. ⁵ Ter Isa deekden ɔ: «Maakse ki se jaay, debm ken goonina ey lē maraŋina ooc maakñ buɗ ki ute bii sebit se, 'bōy an naar kuun ey ne?» ⁶ Gōtn ese, taar ken naade 'kōñ jaay an terl tap ɓo, ok eyo.

'Bēer gōtn king kaam mōɔtn

⁷ Ken Isa aak jeegen k'danɗeno gōtn kōs ki jaay je je gōtn king naan ki se, naan aanden kaa taara ɔ: ⁸ «Ken naai jaay k'danɗiga gen baa kōsn gōtn kōkñ mend ki num, ɔñte 'baa king naan ki. Ey num sōm, maakñ jeege tun k'danɗeno se, nam kuuy magal ciri naai se utu aɗe baa. ⁹ Ɔo debm ken danɗeno se, utu aɗe baa, ai dēekñ ɔ: «Mēduma, iin ɔñ gōtn ese; kēse gōtn king naai eyo.» Ken naai 'kiin gōtn ese jaay ɓo, 'baa king gōtn kaam mōɔtn se, naan ken se, naai sōkōñ ai tōlō. ¹⁰ Num taa naan se ɓo, ken k'danɗiga num, 'baa iñg gōt ken kaam mōɔtn. Bin se debm danɗi se jaay aanga num ɔ aaki naai iñg king kaam mōɔtn se, gōtn se naan ai dēekñ ɔ: «Mēduma, iin 'baado iñg naan ki ara.» Naan ken se, jee ken k'danɗeno gōtn kōs ki se paac ute naai se, naade ai kaaki se ai kaali maak ki. ¹¹ Taa debm nookñ roŋa raan se, utu 'kōɔpm baate ɔ debm ɔp roŋa baat se, roŋa utu 'kookñ raan.»

Doobm kɛn anki danj jeege gen kɔsɔ

¹² Gɔtn se Isa taad gaab kɛn danjɔ beɛn ki se kici, deekiɲ ɔ: «Kɛn naai jaay 'danj jeege katar ki ey le tɛger gen kɔsɔ, ɔnte danj mɛdige, genaige, taasige ɔ ɔnte danj jee do daamboogigen jee maalge. Ey num sɔm, biin kuuy se, naade utu ai danj kici ɔ nakɲ naai eɗdesinga se le, naade aisiɲ terl gɔɲ ki. ¹³ Num gaɲ kɛn naai jaay 'je kɛɗn kɔsn bii laa ki ute maak-raapo num, 'danj jee daayge, jee kɛn kɔɲ tujdege tujɔ, jee cekɛdɛge ɔ jee kaam-tɔkge. ¹⁴ Bin se, ai 'tɛdi maaki 'raapo, taa nakɲ naai eɗden se le, naade aisiɲ kɔɲ terl gɔɲ ki eyo. Num naan se, *Raa mala bo aisiɲ terl gɔɲ ki, kaad kɛn naan utu 'dur jee kɛn tɛd nakge ute doobiɲa daan yoge tu se.»

Isa aal naagɲ taara ute debm kɛn danj jeege beɛn ki gen kɔsɔ

(Mt 22.2-14)

¹⁵ Maakɲ jeege tun kɛn baado kɔsn gɔtn ese se, deb kalan jaay booy taar Isa taad se, naan deek Isa ki ɔ: «'Maak-raapo deb kɛn jaay utu 'baa kɔsn *maakɲ Gaar Raa ki se!» ¹⁶ Gɔtn se Isa terliɲ ute kaal naagɲ taara ɔ: «Gaaba kalan se, tɛd kɔsɔ dɛna ɔ naan danj jeege kic bo dɛna. ¹⁷ Kɛn kaadn kɔsɔ jaay aas se, gaabm se ɔl debm tɛɗn naabiɲ gen baad danj jeege k'danɗeno gɔtn kɔs ki se, deekden ɔ: «'Baakiro bɔrse! Bɛrɛ, kɔsɔ se ooyga.» ¹⁸ Gaɲ gɔtn se, jee kɛn k'danɗe paac se baag daapm taardege. Debm deet deet se deek debm kɛn j'ɔliɲo se ɔ: «Maam se, m'utu m'dugu dug maakɲ gɔtɔ. Bɛeki num, m'an m'baa kaakiɲ jaayo. Bin se 'baa deekiɲ n'mooyuma, maam se m'kɔɲ kaan eyo.» ¹⁹ ɔ deb kuuy se deekiɲ ɔ: «Maam se m'utu m'dugu dug marange sik gen tɛɗn naaba ɔ maam m'je m'aden baad naam gen tɛɗn naaba. Bin se 'baa deekiɲ n'mooyuma, maam se m'kɔɲ kaan eyo.» ²⁰ Ter deb kuuy

deekiñ ð: «Maam se, m'utu m'ok kək mēnda. Taa naan se ɓo, maam m'kəŋ kaan eyo.» ²¹ Kēn debm tēdn naabm se jaay tērl ɓaa ŋ meliñ se, naan taadiñ metn taargen k'taadiño se paac. Kēn meliñ jaay booy se, maakiñ taariña ð deek debm tēdn naabiñ ki se ð: «Yəkəɗ, 'ɓaa gətn jeege lee tusni daan doobge tu maakŋ geger ki, 'ɓaa danjo jee daayge, jee kēn kəŋŋ tujdeki tujju, jee kaam-təokge ute jee cekedge 'ɓaandeno gətn ara.» Gətn se debm tēdn naabiñ se iin ɓaa. ²² Kēn naan jaay tērl ɓaado ŋ meliñ se deekiñ ð: «Məluma, naabm naai ɗlum taariñ se, maam m'tēdiñoga, gaŋ ute naan se kic ɓo, gəto utu tap.» ²³ Gətn se meliñ deekiñ ð: «'Baa daan doobge tu ð naagŋ salige tu, jee se 'ɓaandeno ute taa təwɗ taa ade 'ɓaa utu 'doocŋ maakŋ beem se.» ²⁴ Taa naan se ɓo, maam m'deeksen m'ð: maakŋ jeege tun k'danɗeno paac jaay baate ɓaado se, maakde ki se deb kalaŋ kic ɓo, 'kəŋ nam kəsum se eyo.»

Debm kēn baate te roŋ ey se, 'kəŋ tēdn debm metn Isa ki eyo

(Mt 10.37-39)

²⁵ Kēn jee denge jaay ɓaa ɓaa doob ki ute Isa se, gətn se naan tērl aakde ð deekden ð: ²⁶ «Debm kēn je ade ɓaa metum ki jaay, je bubina, koŋa, mendina, geninge, genaangen gaabge ute kengen mendge cir maama ð jem te maam cir roŋ mal ey se, naan 'kəŋ tēdn debm metn maam ki eyo. ²⁷ Debm kēn baate kuun kaagŋ j'ansiñ tupm ro ki ð ok metum ey se, naan se 'kəŋ tēdn debm metn maam ki eyo kici.

²⁸ «Taa naan se ɓo, maakse ki se nam jaay je kiin bee jerle num ŋ'iŋg naan ki, mēdn kaakŋ gursiñ kēn an kaasn kiin been se, jaay ey la? ²⁹ Ey num, kēn naan jaay uunga meta ð ð nanin te ey se, jee deel deel gətn ese jaay aakga num, an terecŋ metiñ ki, ³⁰ an deek ð: «Aakki tu! Gaabm

ara ɔɔ iin̄ kiin̄ been̄ kaca, nabo ɔŋ aasin̄ te eyo.› ³¹ Ken gaar gam jaay ɓaa tɛɗn̄ ɓɔɔɔ ute gaar kuuy num, naan̄ 'king naan̄ ki, 'kaakŋ asgaringen dupu-sik se, 'kaasn̄ tɛɗn̄ ɓɔɔɔ ute asgargen dupu-si-di jaay ey la? ³² Ey num, ken gaar naane utu ɗɔk sum ɓo, naan̄ 'kɔl jeege gɔtiŋ ki taa j'kɔkŋ taasa. ³³ Bin ɓo, maakse ki se debm jaay ɔnt̄e nakinge ey paac se, 'kɔŋ tɛɗn̄ debm mɛtn̄ maam ki eyo.

³⁴ «Deere, nakŋ nijim aan̄ gɔɔ kaata se gɔɔ. Num ken kaata jaay kingiŋ nijim se gɔɔɔga num, j'an̄ tɛɗn̄ j'ɔɔ di jaay 'tɛɗn̄ nijim gɔtiŋ ki se? ³⁵ Ken kaata jaay kingiŋ teecga se, k'siŋ naan̄ ki lɛ ɔŋ ɗaapm naan̄ eyo ɔɔ ɔŋ tɛɗ gɔɔ gur eyo. Naan̄ se, ɓɛeki num, nakiŋ si naatn̄ sum.» Ter naan̄ deekden ɔɔ: «Debm ken jaay ɔk bi gen ɓooyo num, 'booy taar se.»

15

Mɛtn̄ taar baatn̄ iig jaay j'ɔŋiŋa

(Mt 18.12-14)

¹ Gɔtn̄ se *jee tɔkŋ miirge ute jeege jeege paacŋ jeelde naade se jee *kusiŋge se, paac utu ɓaadɔ gɔtn̄ Isa ki gen ɓooy taariŋa. ² *Parizige ute jee jeel taadn̄ tɔɔkŋ mɛtn̄ Ko Taar Raage ken gɔtn̄ ese se, mooy naan̄ ki dir dir deek ɔɔ: «Gaabm se tiŋg ɓo gen kɔkŋ jee kusiŋge ron̄ ki sum ɔɔ tɔs ute naade!»

³ Gɔtn̄ se Isa taadden̄ ute kaal naagŋ taara ɔɔ: ⁴ «Aan̄ gɔɔ maakse ki se, debm ken ɔk baatge kaaru jaay maakde ki se kalaŋ iigga num, baatgen sik-jernaŋ-kaar-jernaŋ kuuy se naan̄ ade kɔŋ kɔɗ-ɓaar ki, taa 'ɓaa je ken kalaŋ iig kiig se, an̄ je bini an̄o kɔŋ jaay ey la? ⁵ Ken jaay ɓaa ɔŋiŋa se, naan̄ an̄o kuun kaal daamiŋ ki ute maak-raapo. ⁶ ɔɔ ken naan̄ jaay terl ɓaadɔga been̄ se, naan̄ 'ɗaŋ tusn̄ mɛɗiŋge ute jee do daamboongiŋge ɔɔ deekden ɔɔ: <'Baakiro, j'aki tɛɗn̄ maak-raapo ute maama, taa baatum

iigo se, maam m'ɔŋiŋga.» ⁷ Bin ɓo 'booyki m'asen taada: maakŋ jee kusiŋge tu se, deb kalaŋ jaay terlga maakiŋa do *Raa ki num, taa debm ese se jee maakŋ raa ki paac se maakde-raapm doŋ ki cir jee si-jernaŋ-kaar-jernaŋ ken an diim eyo gen terl maakde do Raa ki se.»

Metn taar tamman iig jaay j'ɔŋiŋa

⁸ «Lo aan goɔ mend jaay ɔk tamma* sik. ɔɔ ken kalaŋ jaay oocga num, naaŋ utu 'kɔɔɔŋ loɔmpɔ ɔɔ 'kɔtn maakŋ beeŋa se bini aŋ je kɔŋ jaay ey la? ⁹ Ken naaŋ jaay ɔŋiŋga num, naaŋ ade daŋ tusn meɔdiŋge ute jee do daamboogiŋge ɔɔ aden taadn ɔɔ: <'Baakiro, j'aki tedn maak-raapo ute maama, taa tamman iigo se, maam m'ɔŋiŋga.» ¹⁰ Bin ɓo, 'booyki m'asen taada: ken debm *kusiŋ kalaŋ sum ɓo terlga maakiŋ do Raa ki se, taa debm ese se, *kɔdn Raage maakde raapo.»

Kaal naaŋŋ taar gen goon gaabm teec ɔŋ bee bubina

¹¹ Gɔtn se Isa ter taadden daala ɔɔ: «Gaaba kalaŋ ɔk gaangen gaabge dio. ¹² Goon baat se deek bubin ki ɔɔ: <Bua, maakŋ maalige tun ken naai ooyga num j'ajesin nig se, edumo beduma.> Gɔtn se bubin tooko ɔɔ nigdesina. ¹³ Ken j'ediŋ bedin jaay ted bii kandum se, nakiŋge se, naaŋ tɔs dugde naatn ɔɔ ute gursn se, naaŋ iin baa taa naaŋ dɔkɔ. Gɔtn naane se, naaŋ inŋ cɛɛpm te gursin se cɛɛɛ. ¹⁴ Ken naaŋ jaay ut naŋ gursin sum se, gɔtn se, ɓo end maakŋ naaŋ ken se ɔɔ tɔɔl ted daama jeege tu ɔɔ ɓo se, ɔlin maakŋ daay ki. ¹⁵ Gɔtn se, naaŋ iin baa tedn naaba gɔtn gaab ki kalaŋ bini, gaabm se ɔlin n'baa n'boobm kinzirige† maakŋ-gɔt ki. ¹⁶ Naaŋ je 'kɔsn kɔjn mɔrɔmb ken kinzirige lee ɔs se kic ɓo, gaŋ nam ediŋ eyo.

* 15:8 Tamma ara se aas kɔŋŋ nam ken ted naaba gen bii kalaŋ.

† 15:15 Yaujge saap ɔɔ kinzirige se teddega aak kusu naan Raa ki.

¹⁷ «Gōtn se, naan̄ baag saapm do ron̄ ki ɔ taaf te maakin̄ ɔ: «Nakage, bubum se ɔk jee tēdn̄ naabge kando kando ken ɔs ɔp taarde ki, naɔ maam m'kōn̄ rom gōtn ara m'kooy gen̄ ɔ ne? ¹⁸ Borse, maam m'kiin̄ terl̄ ɔaa gōtn bubum ki, m'an̄ ɔaa deek̄ m'ɔ: bua, maam se m'tujga naan̄ Raa ki ɔ m'tujga naai ki kici; ¹⁹ ɔ maam se, m'aas te gen̄ kōn̄ tēdn̄ gooni ey sum; aakum aan̄ gɔɔ jee tēdn̄ naabige se sum.» ²⁰ Gōtn se naan̄ iin̄ uun̄ doobm ɔee bubina.

«Ken̄ naan̄ ɔaa ɔaa jaay utu teeco dɔk naane sum ɔo, bubin̄ aakin̄ se, ɛɛjin̄ don̄ ki ɔ naan̄ aan̄ ɔaa dɔɔdina, baam ɔkin̄ kaadin̄ ki. ²¹ Gōtn se goonin̄ deekin̄ ɔ: «Bua, maam se m'tujga naan̄ Raa ki ɔ m'tujga naai ki. ɔnte 'kaakum aan̄ gɔɔ m'gooni sum.» ²² Gan̄ bubin̄ deek̄ jee tēdn̄ naabinge tu ɔ: «'Baankiro ute kal aak ɔee se yɔkɔɔ, uusinsin̄ki ron̄ ki, ɔlin̄ki kɔɔkɔ jin̄ ki ɔ 'tolin̄ki saa jen̄ ki. ²³ ɔk 'baankiro ute goon maran̄ ken̄ eer sal sal se, 'tɔolin̄ki, ɔ 'tedjeki kɔɔ, taa j'aki tēdn̄ maak-raapjege. ²⁴ Taa goonum ken̄ ey num ooyga kooy dɛl dɛl se, aajga ɔ naan̄ ken̄ iigga kiig dɛl dɛl se, ɔk terl̄ ɔaadoga ɔeene.» Gōtn se naade baag tēdn̄ maak-raapde.

²⁵ «Kaaf ken̄ se, goonin̄ magal se utu maakn̄-gɔt ki. Ken̄ naan̄ ɔaado ɔaa jaay aan̄ gɔɔr ute ɔee se, naan̄ booy kaa ɔkga let ɔ jeege daam daama. ²⁶ Gōtn se maakn̄ jee tēdn̄ naabm bubinge tu se, naan̄ dano deb kalan̄ ɔ tɔnd metin̄ ɔ: «Di ɔo tɛda?» ²⁷ Gaabm se terlin̄ ɔ: «Genaai ɔo ɔaadoga. Taa naan̄ terl̄ ɔaado ɔnga bubin̄ ute lapi se ɔo, bubin̄ tɔolinga goon maran̄ eer sal sal se.» ²⁸ Gōtn se goon magal se maakin̄ tuju ɔ naan̄ baate kend ɔeene. Naan̄ ken̄ se, bubin̄ teec ɔaado ɔnina ɔ selin̄ metina. ²⁹ Naɔ naan̄ terl̄ bubin̄ ki ɔ: «'Booyo! 'Baara ɔaara ɔo, maam m'lee m'tedi naabige se aan̄ gɔɔ debm tēdn̄ naabi sum ɔ bii kalan̄ tap ɔo, m'baate te taari eyo. Ute naan̄ se kic

bo, bii kalaṅ jaay naai am keḍn goon biṅi kalaṅ taa m'an teḍn maak-raapo ute meḍumge kic bo gōto. ³⁰ Num gaṅ gooni ken ut naṅo maalige ute mēnd keesn gaabge jaay ok terlo se, naai 'tōoliṅ goon maraṅ eer sal sal se! ³¹ Gōtn se bubin terlin ɔ: «Goonuma, naai se daayum utu te maama ɔ maal maam m'ok se le, paac gen naai. ³² Gaṅ beeki num, baado j'aki kōso ɔ j'aki teḍn maak-raapjege. Aaka! Genai se ey num ooyga kooy dēl dēl, nabo aajga ɔ naaṅ ken iigga kiig dēl dēl se, ok terl baadoga beene.»»

16

Kaal naagṅ taara debm maala ute debm teḍn naabiṅa

¹ Gōtn se Isa taad jeege tun metin ki ɔ: «Debm maala kalaṅ bin se ok debm ken naaṅ ɔṅin maalin kaam jinṅa. Bii kalaṅ k'baado k'taadin j'ɔ: «Debm teḍn naabi se, bere, utn kut ute maalige.» ² Naaṅ ol k'daṅ k'baansinṅo ɔ tōnd metin ɔ: «Taa ken k'taad roi ki se, maam m'booyga. Bin se, 'baado meḍum maalumge se naanum ki. Taa naan ki se, maam m'ai kōṅ kōṅ maalum kaam ji ey sum.» ³ Gōtn se debm ken k'j'ōṅin maala kaam jinṅ se baag saapa ɔ taad ute maakin ɔ: «Maam se m'teḍn rom m'ɔo di? Melum le okga te maalin jim ki naatn. Borse, gen kursu le, maam tōogum gōto ɔ ken m'baa lee baaya le, sōkōṅ am tōlo. ⁴ Maam se m'saap m'ōṅga nakṅ maam m'teḍa. Ken melum se jaay tōsnga ute maalin jim ki kic num, m'utu m'kōṅ jeeṅen utu am kōkṅ jiga.» ⁵ Taa naaṅ se bo, naaṅ ol k'daṅo jeeṅen ok seḗ melin se kalaṅ kalaṅ. Debm deet deet se, naaṅ tōnd metin ɔ: «Gōtn melum ki se, naai tap bo uunga seḗ kando?» ⁶ Gaabm se terlin ɔ: «Maam se m'uunga birmil uubu kaaru.» Num debm ken naaṅ ɔṅin maalin kaam jinṅa se terlin ɔ: «'Booyo: maktubm seḗi se utu jim ki ara. Inṅ naaṅ ki keske, 'naar 'raaṅ ɔ: maam se m'uunga birmil uubu si-mii.» ⁷ Ter naaṅ deek deb kuuy ki

Taa naan se bo nakɛ aak bɛɛ naan jikilimge tu se, naan Raa ki se naan aakiɛ se aakiɛ kus.

¹⁶ «Kaadɛ kɛn Raa ɛdo *Ko Taariɛ *Musa ki ute gen jeegen taad taar teeco taar Raa ki se iɛg bini aan do Jan-Batist ki. Num kɛn Jan-Batist aan sum se, k'baago taad Labar Jiga gen *maakɛ Gaar Raa se jeege tu do naan kɛn se, naɲa naɲa kic bo aay kaamiɛ je kend maak ki. ¹⁷Maakɛ raa ute do naan se deeliɛ 'kooɛ eyo, naɓo taargen k'raaniɲo maakɛ Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se, dimiɛ cɔkɔ kic bo, 'kooɛ naan ki eyo.

¹⁸ «Debm jaay piir te mendiɛ se do ok mend kuuy se, debm bin se aan goɔ debm teec oɲ mendiɲa do baa ɛɛs mend nam. Do debm ok mend gaabiɛ piiriɲga piir se, naan kic aan goɔ debm teec oɲ mendiɲa do baa ɛɛs mend gaaba.»

Debm maala ute Lazar
(Lk 12.15-21, 6.20-21,24-25)

¹⁹ «Gaaba kalaɲ bin se ok maala dena. Naan tuus kal ute roɲa dɛɛɛ do bii-raa os bɛɛ do iɛg ute maraadiɲa. ²⁰ Gaɲ gaaba kalaɲ bin se, k'daniɲ Lazar. Naan se debm daaye do roɲ se taan-du sum. Naan lee tood taa doobm gaab kɛn debm maala se. ²¹ Naan je kɔsn kɛn si boor gaab kɛn se kic bo oɲ eyo. Num ter do naan ki se, besge baado tɔon taan-duɲa. ²² Kɛn debm daay jaay ooy se, *kɔdn Raage uun baansiɲ maakɛ raa ki cɛɛ *Abraam ki do goɛn se, debm maala se kic bo ooyo do k'baa k'duubiɲa.

²³ «Maakɛ bee yoge tu se, debm maala baag kooɛ yɛɛbiɲa, do maakɛ kooɛ yɛɛbiɛ ki se, naan und kaamiɛ aak Abraam ute Lazar iɛg kiɲg cɛɛɛ ki doɔ naane. ²⁴ Kɛn naan aak Abraam se, naan doɔ doɲ daniɲ do: «Abraam, bua, ɛɛjum dom ki. Oɓ Lazar 'baa 'kɔl goon-jiɲ maan taa ade baa am kaadɛ maane roonum ki, taa maakɛ poof kɛn ara se, maam m'utu m'ooɛ yɛɛbum kusiɲ aak eyo.» ²⁵ Goɛn se

Abraam deekiñ ð: «Goonuma, 'saap tu. Do naan̄ ki se naai ðjoga bæe, gañ Lazar se ððdoga yeẽbiña. Ð ðorse gøtn ara se, naan̄ ðjga gøtn bæe ðð gañ naai læ ðjga gøtn kòodn̄ yeẽðe. ²⁶ 'Jeele, daan naaje ute naase se, j'òkki gòð magala ðð jèrl zuzu, taa jee gøtn ara jaay je ðaa gøtn naase ki se naade 'køñ ðaa eyo ðð jee gøtn naase ki jaay je ðð aðe ðaa gøtn naaje kic ara læ aðe køñ ðaa ey kici.»

²⁷ «Gøtn se debm maala deekiñ ð: «Ken bin num, m'leemi nõð mæti ki, Bua, ðl Lazar se 'ðaa køñ jee ken maakñ ðee bubum ki se. ²⁸ Taa maam se m'òk genaagen gaabge mii. Ðñ naan̄ aden ðaa taada, taa naade aðe ðaa gøtn kòod̄ yeẽð ken ara ey sum.» ²⁹ Abraam deekiñ ð: «Naade ðk *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ute Kitapm gen jee taad taar teeco taar Raa ki do døkina; ðñde naade 'booy taar naaden se.» ³⁰ Gañ debm maala se terl Abraam ki ð: «Bin eyo, Abraam bua. Ken debm ooyga kooy jaay ðaa ðjðega ðð taaddenga se, naade 'tooko ðð 'terl maakðe do Raa ki.»

³¹ Naan̄ ken se Abraam terliñ ð: «Ken naade jaay took uun te Kò Taar ken Raa edo Musa ki eyo ðð ute taar jee taad taar teeco taar Raa ki do døkini ey se, ken debm ooyga kooy jaay dur daan yoge tu ðð ðaa ðjðe kic ðo, naade 'køñ tookñ taariñ eyo.»»

17

Nakñ ðot deba ðoobm *Raa ki
(Mt 18.6-9,21-22; Mk 11.22-26)

¹ Ter bii kalañ Isa deek jeege tun mætiñ ki ð: «Nakñ utu 'tujñ jeege naan Raa ki se utu tap, naðo ðññ debm ken jaay ðo 'køl jeege 'tujñ naan Raa ki se. ² Bæeki num, debm bin se, j'añ døkñ ko tooto magala mindiñ ki ðð j'uun j'undiñ naatn maakñ baar ki kic ðo kese ðññ eyo. Num ken maakñ gaan sæemge tu se jaay naan̄ tujga deb kalañ naan Raa ki

se, nakɔ utu kaan don ki se, ɔɔn cir kese daala. ³ Ken bin num, ɔndki kɔndɔ! Ken genaai jaay tujiga num, 'mooyina. Ken naan jaay jeelga *kusiɔn se, 'tedn kaldɛ. ⁴ Ken maakɔ bii ki ɔo, naan tuj dɔɔli met cili kic ɔo ken naan jaay baado taadi ɔɔ: <Genaama, maam se m'tujiga roi ki, m'ɔki naagi.> Gɔtn se naai an tedn kaldɛ.»

⁵ Gɔtn se jee kaan naabinge terlin ɔɔ: «Mɛlje, 'ziidjen kaal maakje do Raa ki.» ⁶ Isa terlden ɔɔ: «Ken naase jaay ɔkki kaal maakɔ do Raa ki magal aan gɔɔ kaam koobi se num, naase aki kɔɔ deekɔ ko kaag ken magal ese se ɔki: <lin gɔtn se, 'baa daar maakɔ baar ki naane> ɔɔ naan 'tookɔ taar se.»

Bul ken jeel tedn naabm melina

⁷ Ter Isa deekden ɔɔ: «Maakse ki se, nam ken ɔk bulu jaay bulin ingo naaba, ey le ingo gaam maalge, ken naan utu aan kaan been sum ɔo, naan an naar taadn ɔɔ: <'Baado, yɔkɔɔ ing naan ki ɔɔ 'kɔɔ> bin ne? ⁸ Num bin eyo! Garj naan an deekɔ ɔɔ: <Kali se 'baa toofina, uusu kal tedn naabi ɔɔ 'baado 'tedum kɔɔ. Ken edumga maam m'ɔsga ɔɔ m'aayga jaay ɔo som, naai kic utu 'kɔɔ ɔɔ utu 'kaaye.> ⁹ Taa nakɔ naan ted se, bul se melin an kɔɔ tɔɔm eyo. ¹⁰ Naase kic ken 'tedkiga naabm ken k'taadsenoga se num 'taadki ɔki: <Naaje se, k'bulge cɛɛ sum ɔɔ naabm naaje k'ted se le, naabm ken k'taadjen taad sum.>»

Isa ed lapia jee bikidge tu sik

¹¹ Ken Isa baa baa Jeruzalem ki se, naan aal teec daan taa naan *Samari ute taa naan Galile ki. ¹² Ken naan jaay aan maakɔ naan ki kalaɔ bin se, jee bikidge sik baado ɔɔina. Gɔtn se, naade daar dɔkɔ, ¹³ ɔɔ uun mindde raan deekin ɔɔ: <Isa, Debm dooy jeege, ɛɛjjen doje ki.> ¹⁴ Ken Isa aakde se, deekden ɔɔ: «'Baa 'taadki rosege se *jee tedn serke Raage

tu.» ၎ဲ ken naade utu ၆aa ၆aa sum ၆o, naade ၎ဲ lapia ၎ဲ rode daap tood k၆l၆n k၆l၆n.

¹⁵ Deb kala၆ maakde ki jaay aak naa၆ ၎ဲga lapia se, naa၆ ၎ဲk terl ၆aado ၆၆tn Isa ki, uun mindi၆ raan ၎ဲ *nook Raa.

¹⁶ ၆၆tn se naa၆ ၆aado ooc me၆n j၆ Isa ki ၎ဲs do၆ naa၆ ki ၎ဲ t၆omi၆a. Ga၆ gaabm se, naa၆ k၆d Samari. ¹⁷ Naa၆ ken se Isa deeki၆ ၎ဲ: «Naaden sik se ၎ဲ te lapia paac ey la? Num jee ၎ဲp jerna၆ se gay? ¹⁸ Bini maakde ki se, mer၆e jaay ၆aado nook Raa se.» ¹⁹ Anum Isa deek k၆d Samari ki se ၎ဲ: «Ii၆ '၆aa ute lapia. Kaal maaki ken naai aal dom ki se, aajiga.»

Gaar Raa se ၆aadoga ၆၆tse ki

(Mt 24.3-42)

²⁰ Bii kala၆ *Parizige t၆nd me၆n Isa ၎ဲ: «Nu၆ ki jaay Raa utu k၆sn gaara do jeege tu se?» Naa၆ terl၆en ၎ဲ: «Ken Raa jaay k၆sn gaara do jeege tu se j'aa၆ k၆၆ kaak၆ ute kaam eyo.

²¹ J'aki k၆၆ deek၆ j'၆၆ki naa၆ utu ara ey l၆ utu naane eyo. Taa Raa se ၎ဲsga gaara daanse ki.»

*Bii၆ *Goon Deba ade ၆aa*

²² ၆၆tn se Isa deek jeege tun me၆i၆ ki ၎ဲ: «Kaadi၆ utu 'kaan se, naase utu aki je gen kaak၆ ၆oon Deba, nabo gen kaak၆ bii kala၆ kic ၆o, aa၆ki k၆၆ kaak eyo. ²³ J'asen taadn j'၆၆ naa၆ utu naane ey l၆ naa၆ utu ara. Anum ၎ဲ၆te '၆aaki ၎ဲ ၎ဲ၆te 'naarki rose. ²⁴ Taa bii ken ၆oon Deba ade ၆aa se tec၆ aa၆ ၆၆၆ maan aal wusuk jaay w၆၆r maak၆ raa ber၆ ၆၆၆ lak se. ²⁵ Num k၆r nakgen se jaay 'kaan se, naa၆ 'dabar de၆a ၎ဲ jee do duni ken ၆၆rse se, aa၆ k၆၆d၆n kundu.

²⁶ «Bii ken ၆oon Deba ade ၆aa se, 'tec၆ aa၆ ၆၆၆ nakgen deelo do Noe ki. ²⁷ Kaad ken naane se jeege ၎ဲ၎, aaye, t၆k mendge ၎ဲ t၆k gaabge, bini aa၆ bii ken Noe end maak၆ markab ken magala. Naa၆ ken se, maan magala ၆၆၆၆ ၎ဲ ၆aado ၆၆၆ t၆၆l te jeege paac.

²⁸ «Ey le nakɲ utu 'kaan se 'tecɲ aan gɔɔ nakgen ken aano do Lot ki se kici. Kaaf ken se jeege se ɔɔ ɔɔ aaye, dugɲ nakge ɔɔ dugɲ ute nakdege, duub jinenege ɔɔ iin beedege. ²⁹ Num gaɲ, bii ken jaay Lot teec ɔɲ Sɔdɔm se, Raa bɔɔyden poodo ute kudɲ ɔɲg se dode ki tɔɔl utde kap.

³⁰ Biin Goon Deba ade baa se, utu 'tedɲ bin kici.

³¹ «Bii ken se, debm iɲg kiɲg do been ki raan se, ɲ'ɔɲte bɔɔyo gen 'tɔsn nakiɲgen maak ki ɔɔ debm maakɲ gɔt ki se le, ɲ'ɔɲte terl been ki gen 'tɔsn nakiɲge kici. ³² 'Saapki tu do metn taar mend Lot ki! ³³ Debm je kaajɲ koɲ se utu aɲ kutu ɔɔ debm utga koɲ le, utu 'kaaja. ³⁴ 'Booyki m'asen taada: maakɲ nɔɔr ken se, jeege di jaay toof toof do danjal ki kalaɲ se, deb kalaɲ se, Raa aɲ kuun baa ɔɔ debm kuuy se, naaɲ aɲ rɛɛ. ³⁵ ɔɔ mendgen di daar uus kuus do toot ki se kic, deb kalaɲ se, Raa aɲ kuun baa ɔɔ debm kuuy se, naaɲ aɲ rɛɛ.» ³⁶ [ɔɔ gaabge di ken iɲg kiɲg maakɲ gɔt ki se kic le, deb kalaɲ Raa aɲ kuun baa ɔɔ deb kuuy se, naaɲ aɲ rɛɛ.]* ³⁷ Gɔtn se jee metn Isa ki tɔnd metiɲ ɔɔ: «Melje, nakgen se 'deel kaam gay?» Isa terlden ɔɔ: «Gɔtn jaay daa ooy toodɲ se bo, gɔtn ese bo marlge kic lee bɔɔy tus ro ki.»

18

Kaal naagɲ taara ute mend-daaye

¹ Ter Isa taad jeege tun metiɲ ki ute kaal naagɲ taara, taa naaɲ je aden taadɲ ɔɔ j'aay kaamde daayum j'leem *Raa ɔɔ j'ɔɲte kɔɲɔ. ² Naaɲ taadɲen ɔɔ: «Maakɲ geger ki kalaɲ bin se, ɔk gaaba kalaɲ, debm kɔɲɲ bɔɔrɔ ɔɔ gaabm se le, beer Raa ki eyo ɔɔ nam tap bo, naaɲ aaliɲ maak ki eyo. ³ ɔɔ gɔtn ese ɔk mend-daay kici, ɔɔ mend-daay se, bii-raa baado gɔtiɲ ki deekiɲ ɔɔ: «Aakum tu metn taaruma ute debm taamooyum se.» ⁴ Mend-daay se lee dɔɔl gɔtiɲ ki

* ^{17:36} Taar se, maakɲ Kitapge tun do dɔkiɲ se, metiɲge maakde ki se gɔtɔ.

cok cok, nabo naan baate kaakin metn taarina. Gan aan gow mend se onin ey se, naan taad ute maakin ow: «Ey num maam se, Raa kic bo m'beerin eyo ow nam tap bo maam m'aalin maak ki eyo, ⁵ nabo mend se le, onum ey dey se, maam m'an kaakj metn taarin se. Ken m'aakin te metn taarin ey num, mend se som am kaal kowdum cere.»

⁶ Ter Meljege taadden daala ow: «'Booyki tu metn taar debm kojn boor ken bee ey se. ⁷ Anum Raa se, 'koy koocj metn jeengen ken tond metin jaay eemin ow owow ow katara se ey ne? Naan ade 'koy 'king kaakj kaama bin sum ne? ⁸ 'Booyki, m'asen taada: Raa se 'naar utu aden koocj metde! Nabo ken *Goon Deba jaay utu ade terl baa do naan ki se, naan utu 'koy jeegen aal maakde don ki dey?»

Kod *Parizi ute *debm tokj miiri

⁹ Gotn se ter Isa taadden ute kaal naagj taara daala, do jee metinge tun aak rode aan gow naade bo jee ted nakge ute doobina ow jee kuuy se naade aalde maak ki eyo. ¹⁰ Naan deekden ow: «Gaabge dio ook baa *Bee Raa ki gen keem Raa. Deb kalan se, naan kod Parizi ow debm kuuy se, naan *debm tokj miiri. ¹¹ Kod Parizi jaay iin daar gen keem Raa se, naan taad te maakin ow: «Raama, maam se m'toomi, taa maam se m'tec aan gow jee metinge se eyo. Naaden ken jee kujun jeege ow jee ted naka ute doobin eyo, jee keesn mend jeege ey le maam aan gow debm tokj miir ken daar se eyo. ¹² Maakj bii cili ki se, maam m'uun *siam bii dio ow nakj ken m'ok paac se nigin goto kaam sik, ow ken kaam kalan se m'owd m'edi naai ki.»

¹³ «Num gan debm tokj miiri se, iin daar dokow ow don raan kic bo uun eyo. Gotn se naan tond tarkaadina* deek

* 18:13 Tond tarkaadn ara je deekj ow ond jin kaadin ki ken je deekj ow: naan se maakin tujga kasak kasak.

᠔᠔: «Raama, εεjum dom ki taa maam se m'debm *kusiṅ naani ki.»¹⁴ Isa deekden ᠔᠔: «'Booyki m'asen taada: debm təkṅ miiri se, ken naaṅ jaay tərḷ baa beeṅ ki se, tēdga debm aak bεε naan Raa ki ᠔᠔ kōd Parizi se lε ɔṅ tēd te aak bεε naan Raa ki eyo. Taa debm uun roṅ raan se, ute 'kōɔpm baata ᠔᠔ debm jaay ɔp roṅ baat se, Raa utu aṅ kuun roṅ raan.»

*Isa ɔd booro gaange tu
(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)*

¹⁵ Bii kalaṅ jeege baano te gaangen utu aay kaay sia gōtn Isa ki, taa Isa aden tōnd jīṅ dōde ki. Nabo ken jee metiṅ ki jaay aak k'baano ute gaange gōtn Isa ki se, jee se naade uunde kaamde naatn. ¹⁶ Ken Isa jaay aak nakṅ naade tēd se, ɔl ᠔᠔ k'baano ute gaange se cεεṅ ki ᠔᠔ gōtn se naaṅ deekden ᠔᠔: «᠔ṅki gaangen sεem se adē baa gōtum ki, ɔṅte 'gaasdeki. Taa jeegegen tec aan gō᠔ gaangen se bo utu 'kōṅ gōtō *maakṅ Gaar Raa ki. ¹⁷ 'Booyki bεε, m'asen taada: debm jaay took te Raa kōsn gaar doṅ ki aan gō᠔ goon cōkōn ey se se, naaṅ se 'kōṅ kēnd maakṅ Gaar Raa ki eyo.»

*Debm maala ute Isa
(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)*

¹⁸ Bii kalaṅ magal Yaudge kalaṅ bini baado tōnd metn Isa ᠔᠔: «Debm dooy jeege, naai debm bεε se, maam tap bo m'tēdn m'᠔᠔ dī jaay m'kōṅ *kaajṅ gen daayum se?»
¹⁹ Isa tərliṅ ᠔᠔: «Gen dī jaay naai ᠔᠔ maam debm bεε se? Debkilim bεε se tap bo gōtō; ken bεε se, Raa kaliṅ ki sum.
²⁰ Naai lε 'jeele nakṅ ken Raa taad ᠔᠔ gen tēda se, naaṅ ᠔᠔: *᠔ṅte* 'kεεsn mēnd nam, *ɔṅte* 'kεεsn gaabm nam, *ɔṅte* 'tōl deba, *ɔṅte* 'boogo, *ɔṅte* 'tōkṅ taar-kō᠔bō do nam ki, ᠔᠔ 'sook koi ki ute bubī ki.†»

† 18:20 Aak Ekz 20.12-16.

²¹ Gaabm se terl Isa ki ð: «Nakgen se, gøtn m'iin baatum ki kic ðo, maam m'lee m'tedin tef paac tap.»

²² Ken Isa jaay booy taarin se, deekin ð: «Ðøpiga naka kalan sum. Nakj naai ðk paac se, 'baa dugin naatn ð gursin se 'baa 'nigin jee daayge tu. Bin se, ai toodn korboto maakj raa ki; ð naai le 'baado 'daanuma.» ²³ Ken gaabm se jaay booy taar se, maakin tuj kasak kasak, taa naan debm maal mala mala.

²⁴ Ken Isa jaay aakin naan ron terecin bardak se, naan deek ð: «Ken jee nak denge jaay, kend *maakj Gaar Raa ki se ðn aak eyo! ²⁵ Deere, ken ginji jaay deel ute ðee luppara se ðn; nabo debm nak dena jaay 'kend maakj Gaar Raa ki se, ðn cir naan se daala!»

²⁶ Jeegen ing booy taarin se jaay, booy taar se deekin ð: «Ken bin num, naja jaay 'køj kaaja?» ²⁷ Isa terlden ð: «Nakj ðn jikilimge tu se, Raa ki se ðnin eyo.»

²⁸ Gøtn se Pier taad Isa ki ð: «'Booyo, naaje se k'j'ønoga nakge paac taa j'ai daan naai.» ²⁹ Isa terlden ð: «'Booyki bæ m'asen taada: taa maakj Gaar Raa jaay debm ðno beena, mendina, genaangen gaabge, kon te bubina ey le geninge se, ³⁰ debm bin se, kor naan utu do naan ki ara sum ðo, naan utu køj den cir nakgen ken naan ðn; ð naan ki se, ken kaadin jaay aanga num, naan 'køj kaajn gen daayum.»

*Isa taad metn taar kooyina ute gen durina daala
(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34; Lk 9.22,44-45)*

³¹ Gøtn se Isa iik tøk cæs ki ute jee metin ken sik-kaar-di se ð naan deekden ð: «'Booyki, ðorse naaje k'j'ook k'baaki ba Jeruzalem ki ð taargen jee taad taar teeco taar Raa ki raajo do dakin paac ken taad ro *Goon Deb ki se, utu 'kaan doobin ki. ³² Naade se utu an køk kol ji jeege tun Yaudge eyo, naade utu an terecin metin ki, an

naaja ɔ an̄ tupm booro ron̄ ki, ³³ ter naade utu an̄ tond ute mɛɛje ɔ utu an̄ tɔɔɔ. ɔ ken naan̄ jaay ooy tɛdga bii mɔtɔ num, utu ade dur daan yoge tu.»

³⁴ Gaŋ jee metin̄ ki se ɔnd te metn̄ taar se eyo, taa taar se ɛ, Raa taaddɛn te metin̄ eyo; ɔ taar Isa taadde se tap bo, naade booy ɔk metin̄ eyo.

Isa ɛd lapia debm kaam-tɔɔk ki

(*Mt 20.29-34; Mk 10.46-52*)

³⁵ Ken Isa jaay aan gɔɔr ute gɛgɛr Jeriko ki se, naan̄ ɔŋ ɔŋ debm kaam-tɔɔkɔ jɛŋ doob ki in̄g baay baaya. ³⁶ Ken debm kaam-tɔɔkɔ jaay booy jee denge deel deel se, naan̄ tond meta ɔ: «Ne di bo tɛda?» ³⁷ Gɔtn se k'taadin̄ j'ɔ: «Ken deel se, Isan Nazaret.» ³⁸ Ken naan̄ jaay booy bin se, ɔɔd ɔɔy makɔŋ ɔ: «Isan, *Goon Daud, naai ɛɛjum dom ki!» ³⁹ Jee ken deel naan̄ ki se, uuniŋ kaamina ɔ n̄'doa, gaŋ naan̄ tɔɔd tɔɔy makɔŋ cir daala ɔ: «Goon Daud, ɛɛjum dom ki!»

⁴⁰ Ken Isa jaay booy taarin̄ se, naan̄ ɔk daara ɔɔ ɔl k'daŋ k'baansin̄o. Ken naan̄ jaay aan ɔŋ Isa se, naan̄ tond metina ɔ: ⁴¹ «Naai tap bo 'je m'ai tɛdn̄ di?» Gaabm se terlin̄ ɔ: «Meluma, maam m'je kaamum 'kɔɔdn̄ kaaka.» ⁴² Isa terlin̄ ɔ: «Ŋŋ kaami 'kɔɔdn̄ kaaka; taa kaal maaki naai aal dom ki se, aajiga.» ⁴³ Gɔtn se sum bo, kaamin̄ naar ɔɔd aaka, naan̄ ɔk metn̄ Isa ɔɔ *nook Raa. Ken jee denge paac jaay aak nakŋ se, naade tɔɔm Raa kici.

19

Isa ba a bɛe Zaka ki

¹ Ken Isa jaay ɛnd maakŋ gɛgɛr ken Jeriko ki se, naan̄ aal teec daan ki. ² Ken naan̄ aal teec teec daan ki se, gɔtn se gaaba kalaŋ k'daŋin̄ Zaka. Gaabm se magal *jee tɔkŋ miirge ɔ naan̄ debm nak dena. ³ Naan̄ je kaakŋ Isa nabo naan̄ ɔŋ doob eyo, taa jeege ɛ dena ɔɔ naan̄ kic ɛ debm

duuku. ⁴ Naan̄ aan̄ deel naan̄ ki ð ð baa ook do kaag ken k'darj̄n̄ sikamor, ḡn̄ kaak̄n̄ Isan̄ utu 'deel ḡotn̄ ese.

⁵ Ken̄ Isa jaaȳ aan̄ ḡot̄ ken̄ ese se, naan̄ uun̄ kaamin̄ aakin̄a ð ðeekin̄ ð: «Zaka, 'booyō keske! Jaaki se, maam̄ m'je m'baā kinḡ bee naai ki.» ⁶ Zaka naar̄ aal̄ booyō jes̄ ð ð ðoð ðkin̄ ute maak-raapo. ⁷ Ken̄ jeē ðenge paac̄ jaaȳ aak̄ nak̄ se, naadē baaḡ mooȳ naan̄ ki dir̄ dir̄ ð: «Aakki tu, gaabm̄ se baagā kinḡ bee debm̄ t̄dn̄ *kusin̄ ki.» ⁸ Num̄ Zakā ðaar̄ naan̄ M̄eljege tu, ðeekin̄ ð: «'Booyo, M̄eluma. M̄etn̄ maalum̄ se, maam̄ m'an̄̄ k̄dn̄ jeē ðaayge tu ð ken̄ maam̄ bo m'uungā nak̄ nam̄ l̄, m'an̄̄sin̄ k̄oḡn̄ met̄ s̄o.»

⁹ Ḡotn̄ se Isā t̄rlin̄ ð: «Jaaki, jeē maak̄n̄ bee ken̄ ese se ōnḡa kaaja, taā naai kic̄ 'teecō maak̄n̄ met̄jil̄ *Abraam̄ ki. ¹⁰ Taā *Goon̄ Deba se, baadō je jeē ken̄ iiggā kiigi ð ð aden̄ kaaja.»

*Isa aal̄ naaḡn̄ taarā ute jeē t̄dn̄ naabgen̄ sik
(Mt 25.14-30)*

¹¹ Ken̄ jeegē jaaȳ booȳ booȳ taarin̄ se, kaad̄ ken̄ se naan̄ aangā ḡōr̄ te Jeruzalem̄. Ḡotn̄ se, jeegē saap̄ ð ken̄ naan̄ jaaȳ aangā sum̄ bo, *Raā utu k̄osn̄ gaarā do jeegē tu. Taā naan̄ se bo, Isā taad̄den̄ ute kaal̄ naaḡn̄ taara. ¹² Naan̄ taad̄den̄ ð: «Gaabā kalan̄ bin̄ se, j'oojin̄ bo naan̄ deb̄ gaara. Naan̄ iin̄ baā taā naan̄ ken̄ ðk̄o, taā j'an̄̄ baā k̄ol̄ gaarā jaaȳ bo s̄om̄ adē t̄rl̄. ¹³ Ken̄ naan̄ iin̄ baā baā se, ðājō jeē t̄dn̄ naab̄ingē sik̄ ð ð niḡden̄ tammagē ḡen̄ daab̄; debā kic̄ naan̄ ēdn̄ kalan̄ kalan̄* ð ðeek̄den̄ ð: «Tammagen̄ se, oojin̄ki ðonā k̄or̄ maam̄ m'adē t̄rl̄ se.» ¹⁴ Gan̄ jeē naan̄in̄ ki malā se, ðoð̄ undin̄ā ð ð naadē ol̄ jeegē baā taad̄ deb̄ ken̄ an̄̄ k̄ol̄ gaarā se ð: «Gaabm̄ se naajē k'jē ajen̄ t̄dn̄ gaarjē eyo.»

* 19:13 Tamman̄ ḡen̄ daab̄ se ðōn̄ ðenā kaam̄ k̄oḡn̄ debā laapā kandō kandō.

¹⁵ «Ken naan̄ j'əliŋo gaara jaay ək tərɫ baado naariŋ ki se, naan̄ əɫ k'daŋo jee tɛdŋ naabiŋgen naan̄ nigden gurs se, taa 'kaakŋ nakŋ ken naade ŋ do ki se. ¹⁶ Debm deet deet se, baado deekiŋ ə: «Mɛluma, tammi gen daab ken naai ɛdum se, maam m'tɛdŋ oojga ken kuuy sik do ki daala.» ¹⁷ Mɛliŋ deekiŋ ə: «Kese jiga! Naai se debm tɛdŋ naabm mɛc; taa nakŋ cəkən maam m'ɛdŋ jaay, naai əkiŋga jiga se, borse, do gɛgɛrge tun sik se, maam m'ai kənd naai bo 'tɛdŋ magaliŋa.» ¹⁸ Debm gen k-dige jaay aan se, deekiŋ ə: «Mɛluma, tammi gen daabm ken naai ɛdum se, maam m'tɛdŋ oojga ken kuuy mii do ki daala.» ¹⁹ Naan̄ deek deb ken se ə: «Kese jiga! Naai kic, m'ai kənd magal do gɛgɛrge tun mii se.» ²⁰ Deb kuuy baado deekiŋ ə: «Mɛluma, aaka! Kese bo tamman gen daabi se. Maam m'dəək m'əyisiŋ maakŋ koon kal ki. ²¹ Taa maam ɛ m'beeri beere, naai ɛ tɛdŋ əŋə. Ken nakŋ naai ey kic bo, naai uun naai ki ə maakŋ-gətn ken naai əc te ey kic bo, naai baa oojiŋ naai ki.» ²² Gaŋ mɛliŋ se deekiŋ ə: «Do taari ken naai taadum se sum bo, maam m'jeeli, naai se debm tɛdŋ naabm jig eyo. Naai ɛ 'jeelum maam se tɛdum əŋə ə nakŋ maam ey kic ɛ, maam m'uun maam ki, ə maakŋ-gətn maam m'əc te ey kic ɛ, maam m'əj maam ki. ²³ Num gen dŋ jaay 'baate kəmbum gursum baŋki ki se? Bin se, bii ken maam m'ade tərɫ se, m'aŋ kəŋiŋ am koojŋ ziidŋ do ki!»

²⁴ Gətn se, tər naan̄ taad jeege tun iŋg cɛɛŋ ki gətn ese se ə: «Tammiŋ jiŋ ki se, uuniŋki ə ɛdŋki deb ken ək tamma sik se.» ²⁵ Jee se deekiŋ ə: «Mɛlje, naan̄ bo ək tammage siki!» ²⁶ Gətn se mɛɛde deekden ə: «'Booyki m'asen taada: debm ken ək se, j'aŋ kɛdŋ do ki. Num debm ək ey se ɛ, ken cəkən naan̄ ək se kic bo j'an təsn naatn. ²⁷ Num jee taamooyumgen je ə maam m'aden tɛdŋ gaarde ey se, 'tək 'baandekiro ara ə 'təɔɫdeki naanum ki.»

Isa end maakŋ geger ken Jeruzalem ki aan gōō gaarge
(Mt 21.1-9; Mk 11.1-10; Jn 12.12-19)

²⁸ Ken Isa jaay taad naŋ taariŋ se, naaŋ deel naan jeege tu ɔɔ uun doobo gen kookŋ baa Jeruzalem ki. ²⁹ Ken Isa aan gōōr ute Betpaje ute Betani ken ceesn *kōsn ɔlib ki se, maakŋ jeege tun metiŋ ki se, naaŋ ɔl jeege di naaba, ³⁰ ɔɔ naaŋ deekden ɔɔ: «'Baaki maakŋ naaŋ ken naanse ki se. Ken naase endki kend se, aki kōŋ goon buuru k'dōōkinga dōōkō, ken bii kalaŋ nam ook te do ki eyo. 'Tuut 'baansiŋkiro. ³¹ Ken nam jaay tōndga metse ɔɔ: Goon buuru se, 'tuut 'baanki gay num, 'terliŋki ɔki: kese Melje ɔo jena.»

³² Jee ken j'ɔldɛ naaba se, baa ɔŋ nakŋ se aan gōō ken Isa taaddeno. ³³ Ken naade jaay tuut tuut goon buuru se, meliŋge deekden ɔɔ: «Goon buuru se, 'tuut 'baanki gay?» ³⁴ Naade terlden ɔɔ: «Kese Melje ɔo jena.» ³⁵ Gōtn se, naade ɔk baano ute goon buuru se Isa ki, ɔɔ naade tōɔf taal kal magaldege do buur ki ɔɔ uun ɔnd Isa do ki. ³⁶ Ken naaŋ jaay baa baa se, jeege tōɔf taal kal magaldege doob ken naaŋ aan deel se.

³⁷ Ken naaŋ bōoy bōoy do *kōsn ɔlib ki se, jee metiŋ ken te deniŋ se, maakde raapo ɔɔ baag tōom Raa makōŋ taa nakŋ-kōōbgen ken naade aako se. ³⁸ Naade deek ɔɔ: «Ŋŋ Raa 'tɛdn beŋna do Gaar ken baado ute ro Meljege Raa se!
Ŋŋ tōōse 'tɛdn maakŋ raa ki ɔɔ Raa ken raan maakŋ raa ki se ɔŋ j'aŋ *nooko†.»

³⁹ Gōtn se *Parizigen kandum maakŋ jee denge tu se, deek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, jee meti ki se, uunden kaamde k'doa!» ⁴⁰ Isa terlden ɔɔ: «'Booyki m'asen taada: ken naade jaay doga kic le, kogen tood baa se ɔo 'tōōdn tōōyɔ.»

† 19:38 Aak KKR 118.26.

Isa eem taa Jeruzalem

⁴¹ Ken Isa aan cee Jeruzalem ki jaay uun kaamin̄ aak geger se, naan̄ baag keeme, ⁴² deek ɔ: «Jeruzalem, beeki num, bii jaaki se bo naai 'jeel doobm ken naai an 'kɔŋ lapia nabo aaca, nakɔ se naai ɔŋ aak ɔk te metiŋ eyo. ⁴³ Deere, biigen utu ade baa naan ki se, jee wɔɔyige utu kiin̄ gurugɔ nakɔ ken 'gaasn jeeige kɔŋ teec eyo, jaay bo naade utu ai kooco. ⁴⁴ Jee wɔɔyige se utu ai terece ɔ an tɔɔl ute jeeige ɔ beigen j'iin̄iŋ se, naade utu an ru naŋ tak tak ɔ ko gam tap bo j'an̄ kɔŋ do naapin̄ ki eyo. Taa bii ken Raa baayo kaaka se le, naai 'jeel te eyo.»

*Isa tuur jee tɛdn̄ zogen daan bɔɔr *Bee Raa ki*

(Mt 21.10-16; Mk 11.15-18; Jn 2.13-17)

⁴⁵ Naan̄ ken se, Isa baa end daan bɔɔr Bee Raa ki, ɔ naan̄ baag tuur jeegen baano te nakdege gen zoa. ⁴⁶ Naan̄ taadden ɔ: «Taar se k'raaninga raan̄ maakɔ Kitap ki, j'ɔ: *Bee maam se tɛdn̄ bee ken jeege ansum keeme.* † Nabo gan̄ naase, 'tɛdin̄ki tɛdga: gɔtn̄ jee boogge. §»

⁴⁷ Bii-raa, Isa se lee dooy jeege daan bɔɔr Bee Raa ki; gɔtn̄ se *magal jee tɛdn̄ serke Raage tu, jee jeel taadn̄ tɔɔkɔ metn̄ Ko Taar Raage ute magal Yaudge se, je doobm an̄ tɔɔɔ. ⁴⁸ Nabo nakɔ jaay naade an̄ tɛdn̄ don̄ ki se, naade ɔŋ te doobin̄ eyo, taa jeege paac je bo gen kin̄g booy taarin̄ ken naan̄ lee dooyde se sum.

20

Jeege dem̄ tɔɔgɔ Isa

(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

¹ Bii kalan̄ ken Isa dooy dooy jeege daan bɔɔr *Bee Raa ki, ɔ taadden taadn̄ Labar Jiga se, gɔtn̄ se, *magal jee tɛdn̄ serke Raage tu, jee jeel taadn̄ tɔɔkɔ metn̄ Ko Taar Raage

† 19:46 Aak Eza 56.7. § 19:46 Aak Jer 7.11.

ute magal taa bee Yaudge se, baado ɔɲina, ² ɔɔ tɔnd metina ɔɔ: «'Taadjɛn tu, naai tap bo tɔɔgi se ɔɲino gay jaay ɔli 'tɛd nakgen bin se? Ey ɛ, kɛn ɛdi tɔɔgo jaay ɔɔ 'tɛdn naan se, tap bo naɲa?» ³ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Maam kic m'ɔk taara kalaɲ, m'je tɔnd metse. 'Taadumki tu: ⁴ kɛn ɔlo Jan-Batist jaay *batiz jeege se, *Raa, lɔbu jikilimge?»

⁵ Gɔtn se, naade baag saapa ɔɔ taad te naapa ɔɔ: «Naan se, j'an̄ki tɛrl j'ɔki dio? Kɛn k'taadkiga j'ɔki: «Raa» ɛ, naan ajeki deekɲ ɔɔ: «Gen di jaay 'baate 'kuunki taar Jan se?» ⁶ Num kɛn k'taadkiga j'ɔki: «Jikilimge bo ɔliɲo» ɛ, jee dɛnge se ajeki tund tɔɔl ute koa, taa jeege se ɛ paac jeel maakde ki Jan-Batist se, naan debm taad taar teeco taar Raa ki.» ⁷ Gɔtn se, naade tɛrlin̄ ɔɔ: «Gɔtn naan baano se, naaje k'jeel eyo.» ⁸ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Maam kic num, m'asen kɔɲ taadn debm kɛn ɛdum tɔɔgo gen tɛdn nakgen se eyo.»

Kaal naagɲ taara te jee tɛdn naabgen jig eyo

(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

⁹ Gɔtn se, Isa baag taadn jeege tu ute kaal naagɲ taara ɔɔ: «Gaaba kalaɲ tɛd jinen bin, ɔɲin̄ kaam ji jeege ɔɔ taaddɛn ɔɔ: kɛn jinɛnɛ se jaay oojga num naase kic aki kɔɲ bedse. ɔɔ naan̄ iin̄ baa mertɛ se gen tɛrl kɛskɛ eyo. ¹⁰ Kɛn kaadn kugɲ koojn̄ bin̄ jaay aan se, naan̄ ɔlo debm tɛdn naabin̄ gɔtn jeege tun lee tɛdin̄ naaba maakɲ jinɛnin̄ ki se, taa aɲo 'kɔkɲ bedina. Num gan̄ jee se ɔk tɔnd dɛrɛɲ debm kɛn naan̄ ɔliɲo naaba se ɔɔ ɔɲin̄ baa jin̄ sik. ¹¹ Kɛn mɛl jinɛnɛ jaay aakin̄ naan̄ baado jin̄ sik se, naan̄ ɔl debm tɛdn naabm kuuy daala. Naan̄ kic kɛn baa aan se, naade naajina ɔɔ tɔnd dɛrɛɲina tuurin̄ baa jin̄ sik. ¹² Tɛr naan̄ ɔl debm tɛdn naabm kuuy gen k-mɔtɔge. Naan̄ se, naade tɔnd awarina ɔɔ tuurin̄ naatn.

¹³ «Gɔtn se, mɛl jinɛnɛ se baag taad ute maakɲ ɔɔ: «Kese tap bo m'an̄ tɛdn m'ɔɔ di? Bɔrse maam m'aden kɔl goon

maak-jema; bin sum bo sɔm naade 'tookɲ kuun taariŋa.»
¹⁴ Num kɛn goon maak-jɛŋ jaay baa ɔŋde se, ɔ jee tɛdn naabge maakɲ jinɛnɛ ki jaay aakiŋ se, naade baag taadn ute naapa ɔ: «Naan se bo, kɛn bubin ooyga num utu 'tɛd mɛl jinɛnɛ se; iinɲki k'tɔolinɲki ɔ jinɛnɛ se, ajeki kɔɔpm naajege tu!»
¹⁵ Bin se, naade ɔk teecɲsiŋ naatn maakɲ jinɛnɛ ki se ɔ baa tɔnd tɔlinɲa.»

Isa tɔnd mɛtde ɔ: «Bin se, kɛn mɛl jinɛnɛ jaay baadoga num, jee se naan adɛn tɛdn ɔ di? ¹⁶ Kɛn naan jaay baadoga se, jee se naan adɛn tɔl naatn, ɔ jinɛniŋ se lɛ naan an kɛdiŋ kaam ji jeege tun kuuy.» Kɛn jeege jaay booy taar kɛn Isa taadɛn bin se, naade deek ɔ: «Nakgen bin se, ɔŋte 'kaana!»
¹⁷ Gɔtn se, Isa aakde daan kaamde ki tɛŋɛŋ ɔ deekden ɔ: «Taar kɛn Raa taadn maakɲ Kitap ki gɔtn ese, je deekɲ ɔ di kɛn ɔ:

Ko kɛn jee kiin bɛege baatiŋ se, naan se bo tɛdga ko kɛn 'gakɲ bɛa.

¹⁸ ɔ debm jaay oocga do ko kɛn jee kiin bɛege baatiŋ se lɛ, 'tɛrɛɛɛ,

ɔ debm kɛn ko se oocga don ki lɛ, an daala.*»

¹⁹ Gɔtn ese sum bo, jee jeel taadn tɔokɲ mɛtn Ko Taar Raage ute *magal jee tɛdn sɛrke Raage tu jaay booy taar se, naade naar je an kɔkɔ, nabo naade beer jeege tu. Ey num, kaal naagɲ taar kɛn Isa taad se, naade jeelga, kese naan taad ute naade.

Mɛtn taar kɔŋɲ miiri gen Gaar magal kɛn inɲ *Rɔm k'danɲ Sezar

(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

²⁰ Naan kɛn se, jee jeel taadn tɔokɲ mɛtn Ko Taar Raage ute *magal jee tɛdn sɛrke Raage tu se baagiŋ tɔnd baala; naade ɔlin jeege gɔtiŋ ki ɔ jee se aal raay aan gɔɔ naade

* 20:18 Aak KKR 118.22.

jee tɛdn̄ nakgen ute doobiṇa. Naade je ken Isa jaay taad tujṅga num, naade aṅ kəkṅ kōlin̄ kaam ji magal taa naaṅ gōtn̄ ese. ²¹ Naade baado taadiṅ ɔ: «Debm dooy jeege, naaje k'jeeli naai se 'taad taara ɔ ɔ 'dooy jeege ute doobiṇa, ɔ naai ɛ 'taad 'bɛɛr nam ki eyo; doobm Raa se naai 'dooyiṅ jeege tu ute ken mɛt ki. ²² Bɔrse, 'taadjen tu: do *Kō Taar naajege tu se, Sezar se j'aṅ kōṅṅ miiri, lɔbu j'aṅ kōṅ ey ɛ?» ²³ Gaṅ Isa jeel raayde se, deekden ɔ: ²⁴ «Uun 'baankiro te tamma kalaṅ, m'aṅ kaak tu.» Naade uun baano ute tamma se Isa ki ɔ naaṅ tōnd mɛtde ɔ: «Kaam-nirl doa te ro ken k'raaṅiṅ maak ki se tap ɓo gen naṅa?» Naade terliṅ ɔ: «Gen Gaar Sezar.» ²⁵ Gōtn̄ se naaṅ terlden ɔ: «Ken bin num, nakṅ gen Gaar Sezar se, ɛdiṅki nakiṇa, ɔ gen Raa ɛ, ɛdiṅki nakiṅ kici.» ²⁶ Ute taar ken Isa jaay taadden naaṅ jeege tu se, naade ɔṅiṅ naaṅ taad tujṅ te eyo. Num taar ken naaṅ terldesiṅ se, ɔkden taad eyo ɔ gōtn̄ se ɔlde naade do dek.

Mɛtn̄ taar jeeṅen utu 'dur daan yoge tu

(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27; 1Kōr 15)

²⁷ Gōtn̄ se jeeṅen k'daṅde *Sadusege se, kandum bini, baado ɔṅ Isa. ɔ naade se ɓo ken naaj ɔ jeeṅen ooyga kooy se, ade kōṅ dur daan yoge tu ey sum. Taa naaṅ se ɓo, naade tōnd mɛtn̄ Isa ɔ: ²⁸ «Debm dooy jeege, *Musa raanjeno maakṅ Kitap ki ɔ: ken deba ɔk mɛnda jaay ooy ɔṅ te goon ey se, bɛeki num, genaṅ se 'kəkṅ mendiṇa taa koojṅ mɛtjili genaṅ ken ooy se. ²⁹ 'Booyo, genaage cili, kōnde kalaṅ. Debm deet deet se ɔk mɛnda, naɓo ooy ooj te goon eyo. ³⁰ Debm k-dige se kic baado ɔk mɛnd se. ³¹ ɔ debm gen k-mətōge tu se kic ɓo baado ɔk mɛnd se, bini ɔl naaden cili se tōkṅ naamga mɛnd se paac. Naɓo maakde ki se, deb kalaṅ tap ɓo ooj te goon eyo. ³² ɔ kaam mōotn̄ se, mɛnda se kic baado ooyo. ³³ Bin se, ɓii ken jaay jeeṅen

ooyga kooy afe dur daan yoge tu se, mend se tap bo 'tedn mend nana? Taa naaden cili se le, tok naaminga paac.»

³⁴ Gan Isa terlden o: «'Booyki: jee do naan ki ara se, gaabge ute mendge se lee tokj naapa. ³⁵ Num bii ken Raa dur jeegen ooyga kooy daan yoge tu se jee ken naan beer taoddenga taodn ken baa ting maakj duni ken kuuy se, naade se 'kon tokj naap ey sum. ³⁶ Anum moon naade 'kon kooy eyo, taa naade se 'tec aan goo *kodon Raage. Oo naade se 'tedga gaan Raage taa naade duroga daan yoge tu se. ³⁷ Oo metn taar jeegen utu 'dur daan yoge tu se, Musa mala, taadinga taaf do dokina, kaaf ken naan aako poodo ok kok maakj ji kaag ki. Naan ken se bo, Musa dan Meljege Raa oo Raa gen *Abraam, Raa gen Isaka oo Raa gen *Yakub. ³⁸ Raa se, naan Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naan se, Raa jee zere; gotn naan ki se, jeege paac utu ing zere.» ³⁹ Gotn ese, jee jeel taadn tokj metn Ko Taar Raage kandum, deekin o: «Debm dooy jeege, taari se, naai taadinga jig aak eyo.» ⁴⁰ Taa naan se, gen tond metin do taarge tun kuuy se, moon nam tond te metin ey sum.

**Daud ute *al-Masi
(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)*

⁴¹ Ter Isa tond metde o: «'Ted oo di jaay naase 'taadki oki al-Masi, naan Goon Daud se? ⁴² Taa Daud mala, taaf maakj Kitapm Kaa Keem Raa ki deek o:

Meljege Raa taado Melum ki o:

'Baado ing do ji daamum ki,

⁴³ *bini jee taamooyige se m'aden tedn naai utu 'king dode ki.*[†]

⁴⁴ «Ken Daud jaay bo danjin Melum se, anum ted oo di jaay Melin 'tedn goon Daud se?»

[†] 20:43 Aak KKR 110.1.

*Ḑndki kənd te jee jeel taadn tɔokŋ metn Ko Taar Raage
(Mt 23.1-33; Mk 12.38-40)*

⁴⁵ Kaad kən jee denge paac ing booy booy taariŋ se, Isa deek jeege tun metiŋ ki ɔ: ⁴⁶ «Ḑɔdki dose ro jee jeel taadn tɔokŋ metn Ko Taar Raage se, taa naade se je lee te kal magaldege gen magal rode, ɔ kən baaga bɔor ki se, naade je jeege aden tɛdn tɔɔse naade ki. Ḑɔ kən naade jaay aanga maakŋ *bee kən Yaudge lee tusn maak ki se, naade je king gɔtn naan ki ɔ kən aanga gɔtn kɔs ki se, naade je gɔtn naan ki kici. ⁴⁷ Naade se bo jee kən ɔs naŋ ji mend-daayge ɔ kən naade jaay baaga keem Raa num, naade uulu uulu taa jeege ade kaaka. Num gaŋ naade se, Raa utu ade dabar kusiŋ aak eyo.»

21

*Mend-daaye ɛd *serke Raa ki
(Mk 12.41-44)*

¹ Gɔtn se, daan bɔor *Bee Raa ki se, Isa uun kaamiŋ aak jee maalgen ɔmb kɔmb serke Raa ki maakŋ tukul kaag ki se. ² Maakde ki se, naan aak mend-daay kalaŋ kic kən ɔɔd kɔɔd yeɛbiŋa baado ɔmb tammage seem seem dio. ³ Ḑɔ Isa deekden ɔ: «'Booyki bee, m'asen taada: mend-daay kən daay naŋ takŋ ese se, ɔmbga den cir jee baa se paac. ⁴ Taa jeege se paac se ɛd do nak dende ki, gaŋ mend-daay se nakŋ naan ɔkŋ kən an tiŋg se bo, naan baado ɔmbiŋ paac.»

*Isa taad ɔ *Bee Raa se, jeege utu aŋ tɔoko
(Mt 24.1-5; Mk 13.1-37)*

⁵ Gɔtn se jee metiŋge taad ɔ: «*Bee Raa se, ute kogen j'iiniŋga ute nakgen jeege baano *serke Raa ki jaay k'tamariŋ tɛd aak bee bee se.» Gaŋ Isa deekden ɔ: ⁶ «Bii kalaŋ se, bee kən aakiŋki daar aak bee bee se, jeege utu aŋ

ru naŋ tak. Konŋen rɛɛs aak bɛɛ bɛɛ se, utu wɔɔkŋ kalaŋ kalaŋ ɔɔ ko tap bo 'kɔŋ toodŋ do naapin ko ki eyo.»

Biigen kaam mɔɔtŋ se gɔtɔ utu 'tuju

⁷ Gɔtŋ se, jee metin ki se tɔnd metina ɔɔ: «Debm dooyje, 'taadjɛn tu, nakgen se 'kaan nuŋ ki? Ɔɔ naan se 'tɛdn ɔɔ di jaay bo naaje j'an kaakŋ jeel ro ki se?» ⁸ Isa taaddɛn ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ! Ɔnte 'kɔŋki jeege asen kaan dala. Taa jeege dɛna utu adɛ ba ute roma ɔɔ utu asen taadŋ ɔɔ: «Maam bo *al-Masi» ɔɔ: «Bɛɛ, kaadn dunia aan naŋ se, ɔɔpga gɔɔɔ.» Jee bin se, ɔnte 'tookki taarde.

⁹ «Kɛn 'booykiga jeege jaay baaga kɔɔsn maan bɔɔɔ, ɔɔ jeege baagga tɛdn pitini te naapa num, ɔnte 'bɛerki. Taa nakgen se jaay utu 'kaana nabo, duni se 'kɔŋ naŋ ey bɔɔɔ.»

¹⁰ Tɛr Isa taaddɛn ɔɔ: «Naase utu aki kaakŋ jee taa naan kaam kalaŋ utu kiin bɔɔɔ ute jee taa naan kuuy. Taa naan gaar kaam kalaŋ utu kiin bɔɔɔ te taa naan gaar kɛn kuuy. ¹¹ Maakŋ naanŋe tun metin naanŋa utu 'te makɔŋɔ ɔɔ gɔtgen metinŋe se bo utu 'tɔɔɔ ɔɔ kɔɔŋgen dɛt dɛt se utu 'kaan do jeege tu. Maakŋ raa ki se, naase utu aki kaakŋ nakŋ-kɔɔbgen magal magal kɛn utu 'teecŋ nirl jeege.

¹² «Kɔr jaay nakgen se 'kaan se, naase j'utu j'asen tɔkɔ, j'asen dabara ɔɔ j'utu j'asen kɔjn bɔɔɔ maakŋ *bɛɛ kɛn Yaudgen lee tusn maak ki se ɔɔ j'utu j'asen tɔl dangay ki. Ɔɔ taa maam se, j'utu j'asen ba naan gaarinŋe tu ute naan magal taa naanŋe tu. ¹³ Kɛn nakgen se jaay 'kaan dose ki se, naase amki tɛdn saadumge. ¹⁴ Kɛn 'baaki ba se ɔndinŋi dose ki jiga ɔɔ ɔnte 'saapki do taar kɛn naase anki nakŋ dose, ¹⁵ num maam mala bo m'utu m'asen kɛdn jeel-taara ute taargen naase aki ba taada; kɛn naase jaay 'baagkiga taada se, jee taamooysege se paac 'kɔŋ naajn do taarse ki eyo ɔɔ 'kɔŋ doobm kɛn asen 'kɔŋ tɛrl taar eyo.

ade bōoy maakŋ gapara ki ade baa ute tōōŋ Raa, ken 'tēdn gōtō wōōr kēlēŋ. ²⁸ Ken nakgen se jaay baagga kaan num, 'daapki rose ə wunki dose raan, taa Raa se əpŋga gōōr əsen kōōdn dose.»

Kaal naaŋŋ taara ute ko ba

²⁹ Ter Isa aalden naaŋŋ taara ə: «Aakki tu ko ba ute kaaggen kuuy paac se. ³⁰ Ken naade jaay baagga dōōb kamba num, naase 'jeelki əki mēt-kijiri aanga ə bara əpŋga gōōr. ³¹ Bin num, naase kic bō aakkiga nakgen se jaay baagga kaan se, 'jeelki *maakŋ Gaar Raa se əpŋga gōōr. ³² 'Booyki bēe m'asen taada: jee duni ken bōrse se 'kooy naŋ ey sum bō, nakgen se paac utu 'kaana. ³³ Maakŋ raa ute do naaŋa se utu 'deele, num taarumge se, 'kōŋ deel eyo.»

Ingki do mētēkse ki

³⁴ Isa taaddēn daala ə: «Əndki kōōdō. Əntē 'derlki rose gen kaay kōōno, ro kōs magal ki ə əntē kuunki nirlse do nakge tun *duni ki; ey num bii ken *Goon Deba ade baa se, əsen kōkŋ do jise ki, ³⁵ aan gōō gakala lee tōnd daage se. Jeege paac do naaŋ ki se kic bō nakŋ se utu aden kaan dode ki bini. ³⁶ Num naase ingki do mētēkse ki; eemki Raa daayum taa nakgen se ken aan dose kic bō əsen tēd dim eyo. Ə bii ken naane se, naase aki baa daar naan Goon Deb ki.»

³⁷ Bii-raa Isa lee dooy jeege daan bōōr *Bee Raa ki ə ken aanga nōōr num, naaŋ teec baa lee tood do *kōsŋ əlib ki. ³⁸ Ken gōtō iipga num, jeege paac baado lee əŋiŋ daan bōōr Bee Raa ki gen booy taariŋa.

22

Magalge end tēl kutn Isa
(Mt 26.1-16; Mk 14.1-16)

¹ Bii laa mappan ɔk ɔɔm eyo ken k'danjɪn *laa Paak jaay ɔp gɔɔr se, ² gɔtn se, *magal jee tɛdn serke Raage tu ute jee jeel taadn tɔɔkɪ mɛtn Ko Taar Raage je doobm an goon kɔkɪ Isa taa an ɓaa tɔɔlɔ, naɓo naade beer beer jeege tu.

³ Gɔtn se *Bubm sitange ɓaadɔ end maakɪ Judas, ken k'danjɪn Iskariot se ɔɔ naan kic mɛtn jee Isagen ken sik-kaar-dio. ⁴ Naan ɓaa taad ute magal jee tɛdn serke Raage tu ute magal jee ken lee ɓɔɓ *Bee Raa se, taa 'kɔɪ raay ken naan an kɔkɪ Isa adesin kɛda. ⁵ Ken naade booy taar se, maakde raapo ɔɔ naade taadɪnga taad ɔɔ utu an kɛdn gurs. ⁶ Naan ken se, Judas tooko ɔɔ baag toom Isa taa ken naan jaay aak jeege gɔtɔ num, naan adesin taada ɔɔ naade an kɔkɔ.

*Isa tɛd *laa Paak ute jee mɛtin ki
(Mt 26.17-29; Mk 14.12-25; 1Kɔr 11.23-29)*

⁷ Bii gen laa mappan ɔk ɔɔm ey jaay aan se, bii ken se ɓo ɓɛeki num, k'tɔjn gaan baatge gen laa Paak gen Yaudge. ⁸ Taa naan se ɓo, Isa ɔl Pier ute Jan deekden ɔɔ: «'Baa 'tɛdjeki kɔsɔ gen laa Paak taa j'aki ɓaa kɔsɔ.» ⁹ Naade tɔnd mɛtin ɔɔ: «Naai 'je j'aisin tɛdn kaam gay?» ¹⁰ Isa tɛrlden ɔɔ: «'Booyki: ken 'ɓaaki ɓaa maakɪ gɛgɛr ki se, naase aki dɔɔdn ute gaaba uuno kɔɔyɔ dooc te maane se. ɔkki mɛtin ɔɔ 'ɓaaki maakɪ ɓee ken naan an kɛnd maak ki se. ¹¹ Ken aankiga num, 'taadki mɛl ɓee ki se ɔɔki: «Debm dooy jeege ɔljeno ɔɔ k'tɔnd mɛti ɔɔ ɓee gay jaay ɓo naan an kɔsn kɔsn laa Paak te jee mɛtin ki se?» ¹² Num naan asen taadn ɓee magala ken j'iinɪn do ɓee ki raan, ɔɔ maakɪ ɓee se, nakinge paac aas kart. Gɔtn ese ɓo ajeki tɛdn kɔsn gen laa Paak.» ¹³ Ken naade ɓaa aan se, ɔɪ nakge se paac aan gɔɔ ken Isa taaddeno. Gɔtn se ɓo naade tɛd kɔsn gen laa Paak.

Kɔsn gen Mɛljege

¹⁴ Ken kaadn kəsə jaay aan se, Isa baado ing kaadn tabil ki ute jee kaan naabinge. ¹⁵ Gətn se Isa deekden ə: «Maam m'je ute maakum paac m'kəsn *laa Paak ute naase jaay ʙo m'dabara. ¹⁶ 'Booyki m'asen taada: maam məətn tap ʙo Laa Paak se, m'kəŋ kəs ey sum, bini nakŋ ken Laa Paak je taada se utu 'kaan doobin ki *maakŋ Gaar Raa ki.»

¹⁷ Gətn se naan uun *kəəpm ken ək tətn koojn bin se jin ki, təəm *Raa ə deekden ə: «Əkki ə 'nig aayin ki ute naapa. ¹⁸ 'Booyki m'asen taada: tətn koojn bin ese se, məətn m'an kəŋ kaaye dəəl ute naase ey sum, bini maakŋ Gaar Raa adə ʙaa.»

¹⁹ Ter naan uun mappa jin ki, təəm Raa ə dup eddesina ə deekden ə: «Kese ʙo roma ken m'edn *serke taa naase. Nakŋ se 'lee 'tedin ki bini ə 'saapki dom ki.» ²⁰ Ken naade əs aas se, naan uun kəəpm ək tətn koojn bin se ə tedn bin kici, taadden ə: «Tətn koojn bin ken maakŋ kəəpm ese se kese je taadn ə: *Raa dəəkgə kiji ute naase ə kese ʙo moosum ken əy taa naase.»

²¹ Ken naade ing əs kəs se, Isa deekden ə: «Aakki, debm am kut se əlga jin maakŋ baay ki ute maam tele. ²² *Goon Deba se, utu 'kooy aan gəə ken Raa taadni, num gaŋ əəŋ deb ken an kut se!» ²³ Ken naade jaay booy taar se, naade baag taadn ute naapa ə maakde ki se, naŋə ʙo 'kəŋ tedn nakŋ se.

Jee metn Isa ki naar magala

(Jn 13.2-17; Mt 18.1-4; Mk 10.35-45)

²⁴ Gətn se, jee metn Isa ki baag tedn dekenə ə naaj ute naapa ə maakde ki se, naŋə ʙo 'tedn magala. ²⁵ Gaŋ Isa deekden ə: «'Jeelki, gaaringen do naan ki se ing do jeege tu ted jeege kusina, ə magalgen ting do jeege tu se, je jeege aden dan jee ʙe. ²⁶ Num naase se, əŋte 'tedki bini. Anum maakse ki se, debm je 'tedn magal se, əŋ 'ted ron

aan goon cəkə ə dəbm je tɛdn naana se, ən 'tɛdn dəbm kaan naabse. ²⁷ Debm magal ʙo kɛn gay: dəbm kɛn iŋg əs kəs ləbu dəbm kɛn kəsə ooyga num lee ʙaado təndiŋ jeege tu se ne? Debm əs kəs se ʙo dəbm magal ey la? Anum maam m'iŋg maakse ki se aan gəw m'dəbm tɛdn naabse. ²⁸ Kɛn maam maakŋ dubar ki se, naase ʙo, jee daayum iŋgkiro ute maama. ²⁹ Aan gəw Bubum ənum gaara maam ki se, maam kic m'ənsen gaara naase ki, ³⁰ taa naase aki ʙaa kəsə ə aki kaaye ute maama maakŋ gaarum ki. Ə naase utu aki kiŋg do kaag doge tu gen kəjŋ ʙəwə do taa ʙee gaan *Israelge tun sik-kaar-di se.»

Isa əw Pier utu an baatiŋa

³¹ Gətn se Isa ɔeek Simon ki əw: «Simon, Simon, 'booyo! *Bubm sitange se təndga mɛta əw je ai ləwəwə aan gəw teen k'ləwəyiŋ maakŋ gert ki se. ³² Gaŋ maam m'təndga mɛtn Raa taa naai, taa kaal maaki kɛn naai aal dom ki se, 'tɛdn cɛr eyo. Əw kɛn naai jaay tɛrloga gətum ki num, genaaiŋ se, ɛɔɔden kaay kaama taa 'tɛdn jee təwəwə naan maam ki.» ³³ Gaŋ Pier tɛrliŋ əw: «Meluma, maam m'tookŋ m'ʙaa dangay ki ute naai əw m'kooy ute naai.» ³⁴ Tɛr Isa tɛrliŋ əw: «'Booyo, Pier, m'ai taada: jaaki se, kər kərəŋjə 'kəwə ey sum ʙo, naai 'naajŋ ɔəw mətə əw 'ɔeekŋ əw 'jeelum eyo.»

'Daapki rose

³⁵ Gətn se, Isa ɔeekden daala əw: «Kaaɔ kɛn m'əlseno naaba jaay m'taadsen m'əw əwte 'kuunki gursi, ʙəwəwə əw saa se, ɔim baatsege la?» Naade tɛrliŋ əw: «Dim baatje te eyo.» ³⁶ Tɛr naan ɔeekden daala əw: «'Bəse se, dəbm ək gurs lɛ, uunu əw dəbm ək ʙəwəwə kic lɛ, uunu; əw dəbm ək gəɔɔɔ-jeɔɔ lɛ ey lɛ dugŋ naatn ute kal magaliŋa əw ŋ'dugŋ gəɔɔɔ-jeɔɔ lɛ. ³⁷ Taa naan se, maam m'ɔeekseni: taar kɛn

Kitap taad rom ki se, utu 'kaan doobiñ ki ken ðo: *naan se se j'aalga muñ maakñ jee tujge tu.**

«Taar se bo borse aanga doobiñ ki.»

³⁸ Gañ jee metiñ ki terliñ ðo: «Mɛlje, naaje j'ok gɔrd-jerle di ara.» Naan terlden ðo: «Kese beega sum, taarse se ɔñinki.»

*Isa tond metn Raa do *kɔsn ɔlib ki
(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42; Jn 18.1-2)*

³⁹ Gɔtn se Isa teec baa ook do kɔs ɔlib ki, gɔtn ken naan lee baan ro ki. Ðo jee metiñ ki se, baa ute naana. ⁴⁰ Ken naade aan gɔtn ese se, naan deekden ðo: «'Tɔndki metn Raa taa naase aki koocñ maakñ nakñ naam ki eyo.» ⁴¹ Ter Isa iik tɔk cɛs ki daande ute jee metiñ ki se kaam kund koa; gɔtn se naan erg naan ki ðo baag tond metn Raa, ⁴² deek ðo: «Bua, ken naai 'je num, *kɔɔpm dubar utu 'kaan dom ki se, naai iikiñ naatn dɔkɔ rom ki. Num gañ 'ted aan gɔo ken naai maaki jen ro ki, aan gɔo ken maam bo m'je se eyo.» ⁴³ Gɔtn ese *kɔdn Raa bɔɔyo maakñ raa ki baado edin gaab tɔɔɔ. ⁴⁴ Ken Isa jaay maakiñ tuj kasak kasak se, naan tond metn Raa bini gɔtɔngiñ teec ron ki jaay tad naan ki se tec aan gɔo mooso. ⁴⁵ Ken naan tond metn Raa jaay aas se, iin baado ɔñ jee metiñ ki ðo ute maak-tujde se ɔlden naade tood bia. ⁴⁶ Naan deekden ðo: «Gen di jaay 'toodki bi se? Iiñki raan ðo 'tɔndki metn Raa, taa aki koocñ maakñ nakñ naam ki eyo.»

Jeege ɔk Isa

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Jn 18.3-12)

⁴⁷ Ken Isa utu taad taad bɔrt sum bo, jee denge teeco ðo debm tɔddeno se ron Judas. Naan se metn jee Isagen sik-kaar-di se. Naan baado cɛɛ Isa ki, baam ɔkiña ðo aay ciilin. ⁴⁸ Ðo Isa terliñ ðo: «Judas, ute baam kɔkñ

* 22:37 Aak Eza 53.12.

ken naai 'baam akuma ad aay ciilum se bo, naai an kutn *Goon Deba ne?»⁴⁹ Jee ken ceɛ Isa ki jaay aak nakɲ ken utu 'ted se, naade deekiɲ ad: «Mɛlje, jee ese j'aden toɲɲ ute gɔrd-jerljege se la?»⁵⁰ Maakde ki se, deb kalaɲ adɔdo gɔrd-jerliɲa ad og gaɲ te bi do ji daama gen debm tedn naabm *magal debm tedn serke Raa ki.⁵¹ Num gaɲ Isa taadden ad: «Dɲki! Dɲte 'tedki bini.» ad Isa al jin ut bi gaabm se ad gaabm se oɲ lapi. ⁵² Gɔtn se Isa taadjeege tun baano kɔkɔ ad jee se, magal jee tedn serke Raage tu, magal jee ken lee bɔɔb *Bee Raa ute magal taa 'Bee Yaudge ad deekden ad: «Naase 'teeckiro ute gɔrd-jerlsege ad sirdsege se, aan gɔd 'baakiro kɔkɲ debm boogo. ⁵³ Ey num bii-raa, maam m'tingo ute naase daan bɔɔr 'Bee Raa ki ad nam tap bo oɲ al te jin rom ki eyo. Nabo bɔrse se, kaadn naasen akki todogo maakɲ gɔt ken ad se bo, aanga.»

Pier naaj ad naan jeel Isa eyo

(Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Jn 18.12-27)

⁵⁴ Ken naade jaay ak Isa se, naade baansiɲo maakɲ bee *magal debm tedn serke Raa ki. Naan ken se, Pier lee tol goosde kaam mɔɔtn dɔkɔ. ⁵⁵ Ken naade jaay aan se, oɲ gɔtn se k'tuuyga tuuy poodo daan bɔɔr ki ad jeege inɲ riib riibi ad Pier baado inɲ riib ute naade kici. ⁵⁶ Mend tedn naabm gɔtn ese jaay aakiɲ naan inɲ riib riib poodo se, naan ondin kaama tak ad deek ad: «Gaabm se kic debm naana.» ⁵⁷ Gaɲ Pier naaj ad: «Mend ara, berɛ, gaabm se maam m'jeeliɲ eyo.» ⁵⁸ Ter cɔkɔ sum bo, deb kuuy aakiɲ se, deekiɲ ad: «Naai kic 'metn naade.» ad Pier terliɲ ad: «A-a, maam metn naade eyo.» ⁵⁹ Cɔkɔ sum se, deb kuuy baado deekiɲ daala ad: «Deer deer, gaabm ese debm naan kici, taa naan se kic kɔd Galile.»

⁶⁰ Gaɲ Pier terliɲ ad: «Taari se tap bo, naai 'je deekɲ ad dio?» Gaɲ kor naan utu taad taad bɔrt se sum bo, korɔɲɔ

maakŋ naanje ki. Naan̄ gaas jeege do j'onte kəgŋ miiri Gaar magal inŋ Rōm ki ken k'danin̄ Sezar se do deek jeege tu do naan̄ bo *al-Masi, naan̄ bo gaarge.» ³ Gōtn se Pilat tōnd metin̄ do: «Naai bo Gaar Yaudge la?» Isa terlin̄ do: «Aan goo ken naai 'deekin̄ se.» ⁴ Do Pilat terl aak *magal jee tēdn serke Raage tu ute jee denge se do deekden do: «Gaabm se, maam m'ōŋin̄ tuj te dim̄ ken aas kutin̄ eyo.» ⁵ Gaŋ naade dook taar oŋ eyo do deek do: «Gaabm se doo metn̄ jeege ute dooy ken naan̄ lee dooy jeege se. Naan̄ baago dooy jeege taa naan̄ Galile ki ute taa naan̄ Jude ki do bini borse aanga gōtjege tu Jeruzalem ki ara kici.»

*Isa naan̄ Gaar *Erod ki*

⁶ Ken Pilat jaay booy taarde se, tōnd meta do: «Gaabm se tap bo, 'tēdn kōd Galile la?» ⁷ Ken k'taadin̄ j'ō Isa se metn̄ jee Gaar Erodge se, gōtn se naan̄ olin̄ gōtn Erod ki, taa bii ken se, Erod kic utu Jeruzalem ki.

⁸ Ken Erod jaay aak Isa se, maakin̄ raap aak eyo, taa do dōkin̄ tap bo, naan̄ je an̄ kaaka taa naan̄ se, booyga booy jeege lee doo kōos maaniŋa. Do naan̄ je an̄ tēdn nakŋ-kōōbm gam naaniŋ ki do naan̄ 'kaaka. ⁹ Naan̄ tōnd metin̄ dōal cōk cōk, nabo Isa terlin̄ taar dim̄ eyo. ¹⁰ Kaad ken se, *magal jee tēdn serke Raage tu ute jee jeel taadn tōokŋ metn̄ Ko Taar Raage se tōlin̄ taargen deer deer doŋ ki. ¹¹ Do Erod ute asgarin̄ge se tēdin̄ reŋ reŋ do terecin̄ metin̄ ki. Ter naade uusin̄ kal ute roŋa omb birin̄ birin̄, jaay bo naade olin̄ gōtn Pilat ki. ¹² Ey num, do dōkin̄ Erod te Pilat se taarde baa eyo; num gaŋ bii ken se sum bo, naade tēdn mēdn naapge.

Isa k'j'utinga

(Mt 27.15-30; Mk 15.6-19; Jn 18.38-19.16)

¹³ Gōtn ese Pilat dan̄ tus *magal jee tēdn serke Raage tu, magalgen gōtn ese do ute jee denge paac, ¹⁴ do naan̄

deekden ðð: «Naase ðk 'ðaaamkiro te gaabm ese se ððki naan̄ ððs kððs metn̄ jeege ðð naanse ki se sum ðo, maam tðnd̄ metiṇa do taarge tun naase 'tðliṅki doṅ̄ ki paac se, naðo maam m'ðṅiṅ̄ naan̄ tuj te ðim ken aas kutiṅ̄ eyo. ¹⁵ *Eṛðd kic ðo ðṅ̄ te taar ken aas tðoliṅ̄ eyo jaay ðlumsiṅ̄o gøtn̄ ara se. ðð gaabm se ne ðim naan̄ tuj jaay j'ansiṅ̄ tðol ro ki se gøtð. ¹⁶ Æorse, maam m'aṅ̄ kðnd̄ ute mæeje ðð m'aṅ̄ kðṅ̄ 'ðaa.» ¹⁷ [Ken *laa Paak jaay aanga tak ðo, maakṅ̄ jeeðege tun k'tðkðe danḡay ki se, Pilat lee tððð tðlðe tðl debm danḡay kalaṅ̄.]* ¹⁸ Gøtn̄ se naade dððb ððð ðy taa naapki caa ðð: «Gaabm se, 'tðoliṇa ðð ððð ðlḡeno Barabasi!» ¹⁹ Ey num Barabas se, j'ðkiṅ̄ danḡay ki taa pitin ken naan̄ tððð maakṅ̄ gegeṛ ken Jeruzalem ki. Naan̄ ken se naan̄ tððloga tððl deba. ²⁰ Ter Pilat tðnd̄ metðe daala, taa naan̄ je dððbm ken aṅ̄ kðððṅ̄ kðl Isa. ²¹ Ken naade jaay booy taar se, ter dððb ðy caa ðð: «Naan̄ se, 'tup 'tðoliṅ̄ ro kaag ki! 'Tup 'tðoliṅ̄ ro kaag ki!»

²² Gøtn̄ se Pilat tðnd̄ metðe gen k-møtøge tu ðð: «Gaabm se tap ðo tujga ði? Ey num maam m'ðṅ̄ te ne ðim ken aas tðoliṅ̄ eyo. Æorse, maam m'aṅ̄ kðnd̄ te mæeje ðð m'aṅ̄ kðððṅ̄ kðl.» ²³ Gaṅ̄ naade tðy makøṅ̄o ðṅ̄ eyo ðð taad̄ ðð: «Gaabm se k'tup k'tðoliṅ̄ ro kaag ki.» Ken naade tðy se, tðð dir dir ðaa deel doa.

²⁴ Gøtn̄ se Pilat took gen tððṅ̄ nakgen ken naade maakðe jen ro ki se. ²⁵ Naan̄ ðl k'ðaa k'j'ððð j'ðlðen gaabm ken naade jen̄ se; ey num naan̄ ðo debm pitin tððl deba jaay j'ðliṅ̄ danḡay ki se. Gaṅ̄ gen̄ Isa se, naan̄ eððesiṅ̄ kaam jide ðð deekden ðð: «'Tððṅ̄ki aan̄ gðð ken naase maakse jen ro ki.»

* ^{23:17} Taar se, maakṅ̄ Kitapge tun do ððkiṅ̄ se, mætiṅ̄ge maakðe ki se gøtð.

*Isa k'tupinga ro kaag ki**(Mt 27.31-56; Mk 15.20-41; Jn 19.16-37)*

²⁶ Ken naade baan baa te Isa se, naade doof ute gaaba kalaŋ k'daŋiŋ Simon koŋ Siren. Naan iino naatn oŋ deel deel te doobm se. Naade okiŋ taa toogoo gen kuun kaagŋ j'laŋ baa tupm Isa ro ki se oŋ naan uun kaagŋ se oŋ leen metn Isa ki. ²⁷ Ken Isa baa baa se, jeege dena ok metina. Maakde ki se metinge mendge oŋ mendgen se jaay aakiŋ se, tond tarkaadfege† tooyo eemiŋ noo. ²⁸ Isa terl aakde oŋ deekden oŋ: «Mendgen Jeruzalem ki, onte 'keemki taa maama. Num eemki bo taa naase malinge oŋ taa gensege. ²⁹ 'Booyki, kaadiŋ utu 'kaan se k'deekŋ j'oo: maak-raapo mendkartge tu, mendgen ooj nam te te eyo oŋ kengen sidege gaange aay nam te te eyo. ³⁰ Bii ken naane se, jeege 'taadn koge tu oŋ: <'Toocki doje ki> oŋ 'taadn kosge tu oŋ: <'Deebki doje ki>‡ ³¹ Taa nakgen se jaay aan do ko kaag ken zere se, do ko kaag ken tuutu se, tap bo 'tedn oŋ dio?» ³² Gotn se k'tok k'baano ute jeege dio oŋ jee se, jee ken tujga tuj dim, taa j'aden baa tool ute Isa.

³³ Ken naade jaay aan gotn k'daŋiŋ: kaadn do deba se, naade tup Isa ro kaag ki oŋ jee ken tujga tuj dim se kic k'tupde ro kaagge tu. Deb kalaŋ k'j'uun k'daariŋ do ji daamiŋ ki oŋ deb kalaŋ k'j'uun k'daariŋ do ji jeeliŋ ki. ³⁴ Ken Isa jaay k'tup k'daariŋ ro kaag ki se, deek oŋ: «Bua, 'toalde *kusiŋde, taa nakŋ naade ted se, naade jeel eyo.» Gen nigŋ kal Isa se, naade tedŋ salatia oŋ debm ken oociŋga bo uunu uunu.

³⁵ Gotn se jee denge daar aakiŋa; oŋ jee magalge se, ooyiŋ koogo metiŋ ki oŋ deek oŋ: «Jee kuuy se, naan aajdenoga; ken naan bo *al-Masi ken *Raa beer oodiŋ deer

† 23:27 Tond tarkaad gotn naade ki se je deekŋ oŋ: keem noo. ‡ 23:30 Aak Oz 10.8.

num, borse n'aaj roñ mala.» ³⁶ Asgarge kic bo terecin metin ki; naade baado ceeñ ki ð edin totn koojn bin ken mooy se, ³⁷ ð deekin ð: «Ken naai jaay 'Gaar Yaudge num, aaj roi mala!» ³⁸ Ken naade jaay utu tupin tup ro kaag ki se bo, naade raan òlin kaam don ki ð: Kese bo Gaar Yaudge.

³⁹ Maakñ jeege tun di ken tujga tuj ðim jaay k'tup k'toalde ro kaagge tu ute naan se, deb kalan naajin ð: «Naai bo al-Masi ey la? Ken bin num, naai mala aaj roi ð aajje naaje kici.» ⁴⁰ Gan deb kalan uunin kaamin deekin ð: «Naai se, 'beer Raa ki eyo. Ey num, naai 'maakñ dubar ki aan go naan kici. ⁴¹ Gen naaje se, ken k'dabarje kic doobina. Taa naaje se k'tujga tuju. Num gan naan se, tuj te ðim eyo.» ⁴² Gōtn se naan deek Isa ki ð: «Isa, biin naai ade baa maakñ gaari ki se, 'saap dom ki.» ⁴³ Isa terlin ð: «'Booy bæ m'ai taada: jaaki sum bo, naai 'baa te maam gōtn Raa ki.»

Kooy Isa

⁴⁴ Ken kaada jaay baa kaasn katar tir se, do naana te magalin se gōto baa ilim dib bini aan katar do teger ki. ⁴⁵ Kaada paac, j'ōñ j'aakin eyo. Naan ken se, kal deer magal ken k'gaan maakñ *Bee Raa se, neepo raan daan ki bini aan naan ki tak. ⁴⁶ Gōtn ese, Isa ðð ðy makōñ ð: «Bua, kom se, m'ōñisin kaam ji.» Ken naan taad taarin aas se, òñ koñ teece.

⁴⁷ Ken bubm asgarge jaay aak nakñ deel se, naan *nook Raa ð deek ð: «Deer deer, gaabm se, naan debm daan ki!» ⁴⁸ ð jeege ken baado aak nakñ deel se, ken naade jaay uun terl baa baa se, maakde tuj se tōnd tarkaaddege. ⁴⁹ Num jee deelga deel ute naana ð mendgen baago kōñ metin taa naan Galile ki se, naade se paac daar gōtn dōkō jaay bo aakina.

Isa k'j'əlin maakŋ iib ki

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Gətn se, gaaba kalaŋ roŋ Yusup əw naaŋ se, maakŋ magalge tun ken lee aak meŋn taarge se. Naaŋ se debm beɛ əw debm daan ki. ⁵¹ Gaabm se iinə maakŋ geger Yaudge tun k'danŋ Arimate. Əw nakŋ jeenge teŋ paac se, naaŋ əl te taariŋ maak ki eyo. Taa naaŋ iŋg aak kaak kaam *maakŋ Gaar Raa ken utu 'kaan se. ⁵² Gaabm se baa əŋ Pilat əw tənd meŋiŋa taa aŋ kəŋ ro Isa se, naaŋ aŋ baa kəl maakŋ iib ki. ⁵³ Pilat əŋiŋsiŋa əw naaŋ baa bəy ro Isa naatn ro kaag ki. Gətn se Yusup teeliŋ ute kal duubu əw baa əl aaliŋ maakŋ iib ken j'əŋ ko sum bə j'ud k'daapiŋa. Əw iibm se, bii kalaŋ j'əl k'naam te nam maak ki eyo. ⁵⁴ Biin se, jeege daap daap rode taa teger sum bə, *bii sebit se baaga.

⁵⁵ Mendgen baago daan Isa Galile ki se, baa te Yusup kalaŋ gen baa kaakŋ iibm ken j'əl j'aal ro Isa maak ki se.

⁵⁶ Əw ken naade jaay ək terl been se, naade baa teŋo nakŋ oot nijimi ute itir gen baa kətn ro Isa ki. Bii sebit ki se, naade iŋg təwł maakde taa *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se gaasdeŋga gaasa əw j'əŋte teŋn dim.

24

Isa duroga daan yoge tu

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Jn 20.1-10)

¹ Bii dumas ki, tanəriŋ nəriŋ sum bə, mendgen se iin baa taa baad ken j'əl j'aalo ro Isa maak ki se, ute nakŋ oot nijimi əw ute itir ken naade teŋiŋo se. ² Ken naade jaay aan se, əŋ ko ken k'gaasn taa baada se, k'dircilinga naatn.

³ Num ken naade jaay end maak ki se, əŋ te ro Meljege Isa eyo. ⁴ Naade aak nakŋ se, əkden taad eyo. Gətn ese sum bə, naade naar aak gaabge dio ute kaldege raap lak lak.

⁵ Ken naade aak jeege se, dərlə əw nirdə teece əw gətn se naade no dode naaŋ ki. Əw gaabgen se taadden əw: «Debm

zεερε jaay 'jenki daan jeege tun ooyga kooy se tap bo, gen di? ⁶Gōtn ara se, naan̄ gōtō! Gaŋ naan̄ se duroga daan yoge tu. Naase 'saapki tu do taar ken naan̄ taadseno taa naan̄ Galile ki, ⁷ken naan̄ deekseno ɔɔ: «*Goon Deba se j'utu j'an̄ kəkɛ kəl ji jee *kusinge tu. Naade utu an̄ tupm ro kaag ki ɔɔ bii k-mōtəge tu se, naan̄ utu 'duru.»

⁸Gōtn ese se naade naar saap do taar ken Isa taaddeno se. ⁹Taa baad̄ ki se, naade ɔk terlo baad̄o taad̄ jee metin̄ ken sik-kaar-kalaŋ ute jee kuuy paac̄n̄ ing te naade se. ¹⁰Mendgen baano ute labar se, naade Mari ken iino Magdala ki ute Jaan, Mari ko Jak ute mendgen metinge kuuy kici; naade baad̄o taad̄n̄ nakɛ se *jee kaan̄ naabm Isage tu. ¹¹Ken jee kaan̄ naabm Isage jaay booy taar se, naade baate tooko, booydesin̄ aan̄ gōɔ taar jee derlge. ¹²Anum Pier se, iin̄ aan̄ baa taa baad̄ ki. ɔɔ ken naan̄ jaay aan̄ se, no aak maakɛ baada, aak kalge kalin̄ ki sum ɔɔ num nakɛ ken deel se, ɔkin̄ taad̄ eyo. Gōtn se naan̄ ɔk terl̄ baa been̄ ki.

*Doob Emaus ki se, Isa teec naan̄ jee metin̄ ken dio
(Mk 16.12-13)*

¹³Bii ken se sum bo, jee metn̄ Isa ken di se, iin̄ baa baa maakɛ naan̄ ken k'dan̄in̄ Emaus. Emaus ute Jeruzalem se, daanin̄ dək cəkɔ. ¹⁴Ken naade baa baa se, uun maan̄ nakgen ken deelo Jeruzalem ki se. ¹⁵Ken naade jaay maan̄ maan̄ ute naapa se, gōtn se Isa mala ɔŋ metde ɔɔ ɔk doob ute naade tele. ¹⁶Naade aakin̄ ute kaamde, nabo dim gaasde naade ɔŋ aak ɔkin̄ eyo.

¹⁷Gōtn se Isa tōnd̄ metde ɔɔ: «Metn̄ taar di jaay 'baaki baa jaay 'lee 'naajki te naapa se?» Gōtn se naade ɔk daar yip ɔɔ maakde tuju. ¹⁸Maakde ki se, deb kalaŋ k'dan̄in̄ Klēopas se terlin̄ ɔɔ: «Jee Jeruzalem ki paac booyga nakgen deel biin̄ naane se. ɔɔ naai 'kali ki sum bo, 'booy te ey ne!»

¹⁹ Isa tønd metde ð «Di bo tēda?» Naade terlin ð: «Nakŋ jaay aan do Isan iino Nazaret ki se. Naan se debm magal taad taar teeco taar Raa ki. Naan *Raa ki ð naan jeege tu se, naan taad taara ute tōōŋ Raa ð tēd nakgen deel doa. ²⁰ Gaŋ *magal jee tēdn serke Raajege tu, ute magaljege se ðk ðlin ji jeege tu ð ðjin bōōrō don ki taa j'an baa tōō ð naade baa tup tōōlin ro kaag ki. ²¹ Ey num, naaje k'l'ing k'l'ond doje j'ō, naan bo debm ken utu kōōdn do gaan *Israēlge. Num nakgen se jaay deel sum se, bōse tēdga bii mōō. ²² Deere, mendgen kandum maakje ki se, baado taadjjen taar deel doa, taa naade, tanōōrin nōōrin se, iin ingo taa iib ki, ²³ ð naade ōŋ te ro Isa eyo. Naade ðk terl baado taadjjen ð naade aako *kōōdn Raage ð kōōdn Raage se deekdeno ð: «Isa num, utu te kaamina!» ²⁴ Jeejegen metinge kic iin ingo taa iib ki ð ōŋo nakge se aan gōō ken mendge taadjeno se sum, nabo yon se, naade aakin te te eyo.»

²⁵ Gōtn se Isa deekden ð: «Naase se dose biga ð taargen jee taad taar teeco taar Raa ki taado se le, naase booy ðkki metin eyo ð naase le 'took aalki maakse do ki yōkōd eyo! ²⁶ Bēeki se, *al-Masi 'dabar, jaay bo Raa an *nooko.» ²⁷ ð naan baagden tōōkŋ metn taargen ken Kitap taad ron ki ð naan uun metin ute Kitapm *Musa bini aan do Kitapm jee taad taar teeco taar Raa ki paac.

²⁸ Ken naade jaay aan cēē naan ken naade baa baa maak ki se, Isa baa aan gōō aki gaan taaro. ²⁹ Num gaŋ naade ðk daar metin ki tak deekin ð: «ðōp te naaje, taa kaada baaga ð gōō kic le, ðkga jin.» ð naan tooko end baa ing ute naade. ³⁰ Ken naade ing ðs kōō do tabil ki se, Isa uun mappa jin ki, tōōm Raa, dupina ð eddesina. ³¹ Gōtn se kaamde ðd aaka ð naade aak jeelina; nabo kaad ken se sum bo, naan iig naande ki.

³² Naade taad ute naapa ð: «Ken k'baakiro baa doob

ki jaay, naan̄ taad̄ tɔkjeki metn̄ taar̄ maak̄n̄ Kitap̄ ki se, taarin̄ se ɔs̄ maak̄jege aak̄ eyo.»

³³ Naan̄ ken̄ se sum̄ ɔo, naad̄e naar̄ iij-ɔk̄ tɛrl̄ Jeruzalem̄ ki; ɔɔ naad̄e ɔaa ɔŋ̄ jeegen̄ sik-kaar-kalan̄ se, tusgā ute jee ken̄ leed̄o ute naad̄e kalan̄ se. ³⁴ Ken̄ naad̄e jaaȳ aan̄ se, jee se dɔɔdd̄en̄ ute taargen̄ se ɔɔ deek̄den̄ ɔɔ: «Deere, Mɛl̄jege se, durogā daan̄ yoge tu d̄eer̄ d̄eer̄ ɔɔ teecogā naan̄ Simon̄ ki!» ³⁵ ɔɔ naad̄e kic̄ taadd̄en̄ nak̄n̄ ken̄ aand̄enō doob̄ ki ɔɔ kaad̄ ken̄ Isā uun̄ mappa, tɔɔm̄ Raā jaaȳ ɔo, naad̄e aak̄ jeelin̄ ro ki se.

*Isa teec̄ naan̄ jeegē tun̄ metin̄ ken̄ sik-kaar-kalan̄
(Mk 16.14-18; Jn 20.19-29)*

³⁶ Ken̄ naad̄e utu taad̄ taad̄ sum̄ ɔo, gɔtn̄ se naad̄e aak̄ Isā malā daar̄ daar̄ daand̄e ki. ɔɔ naan̄ deek̄den̄ ɔɔ: «ɔŋ̄ tɔɔsn̄ Raā 'tɛdn̄ te naase!» ³⁷ Num̄ ken̄ naad̄e aakin̄ se, nirl̄de teece ɔɔ beere ɔk̄de ɔɔ naad̄e saap̄ ɔɔ kaad̄n̄ naane nirl̄ nam. ³⁸ Gɔtn̄ se Isā deek̄den̄ ɔɔ: «Nirl̄se teec̄ bin̄ se gen̄ di? Gen̄ di jaaȳ maak̄se naaj̄ bin̄ se? ³⁹ Aak̄ki jim̄ge ute jem̄ge. Kɛse maam̄ mala. Aak̄ki ɔɔ 'ɔaadō utu 'naamum̄ ki ute jise. Nirl̄ se, naan̄ ɔk̄ cɛŋ̄ge ute daā ro aan̄ gɔɔ gen̄ maam̄ se eyo.» ⁴⁰ Ken̄ naan̄ jaaȳ taadd̄en̄ aas̄ se, naan̄ taadd̄en̄ jin̄ge ute jɛŋ̄ge. ⁴¹ Ken̄ naad̄e aakin̄ se, maak̄de-raapō nabo, maak̄de ɔk̄ naajā taā nak̄n̄ se deel̄ dode ɔɔ ɔk̄den̄ taad̄ eyo. Gɔtn̄ se Isā deek̄den̄ ɔɔ: «Gɔtsē ki arā se, ɔk̄ki nak̄n̄ kɔsɔ̄ la?» ⁴² ɔɔ naad̄e ɛɛp̄ ɛdin̄ ken̄j̄ ken̄ naad̄e naan̄j̄ngā naan̄ se. ⁴³ Naand̄e ki se sum̄ ɔo, naan̄ uun̄ ɔɔ.

⁴⁴ Tɛr̄ Isā deek̄den̄ ɔɔ: «Kɛse ɔo taargen̄ m'inḡ m'-taadseno, kaad̄ ken̄ m'tinḡo te naase. Bɛɛki num̄, taargen̄ *Ko Taar̄ ken̄ Raā ɛdō Musā ki, jee taad̄ taar̄ teecō taar̄ Raā ki ute Kaā Keem̄ Raā taadō rom̄ ki se, utu 'kaan̄ doob̄in̄ ki paac.» ⁴⁵ Gɔtn̄ se, naan̄ ɔɔdd̄en̄ bid̄e gen̄ booȳ kɔk̄n̄ metn̄ taar̄ maak̄n̄ Kitap̄ ki. ⁴⁶ Tɛr̄ naan̄ deek̄den̄ daala ɔɔ:

«Taa naan̄ se ʒo, Kitap taad̄ ʒo: *al-Masi se utu 'dabara ʒo 'kooyo ʒo daan̄ bii k-mətəge tu se, naan̄ utu 'dur daan̄ yoge tu. ⁴⁷ Anum j'ade kupm̄ meta Jeruzalem̄ ki ʒo k'ʒaa taad̄n̄ metjil jeege tun do naan̄ ki paac ute roma gen̄ terl̄ maakde do Raa ki taa Raa se ad̄en̄ tʒəl̄ *kusiŋdege. ⁴⁸ ʒo naase se ʒo amki 'tɛdn̄ saadumge. ⁴⁹ ʒo maam m'utu m'aseno kəl̄ nak̄j̄ ken̄ Bubum taad̄ ʒo utu aseno 'kɛd̄ se. Bin num, naase se, iŋgki Jeruzalem̄ ki ara bini aki kəŋ̄ tʒəŋ̄ ad̄e kiŋ̄ gət̄n̄ Raa ki se.»

Raa uun ʒaan̄ ute Isa maak̄j̄ raa ki

(Mk 16.19-20; NJKN 1.4-12)

⁵⁰ Gət̄n̄ se Isa ʒaande naat̄n̄ kaam aak Betani ʒo ken̄ naade jaay aan̄ gət̄n̄ ese se, naan̄ uun̄ j̄iŋ̄ raan̄ ʒo ʒədd̄en̄ ʒooro. ⁵¹ Ken̄ naan̄ utu ʒədd̄en̄ kʒədd̄ ʒooro sum ʒo, gət̄n̄ se naan̄ iik took ute naade cəkə ʒo Raa uun̄ ʒaansiŋ̄ maak̄j̄ raa ki.

⁵² Ken̄ naade jaay ergo naaniŋ̄ ki ʒo tʒəmiŋo aas se, naade iij-ək̄ terl̄ ʒaa Jeruzalem̄ ki ute maak-raapo d̄ena.

⁵³ ʒo bii-raa, naade lee tʒəm̄ Raa daan̄ bʒə *ʒee Raa ki.

Kitapm ken Raa doko kiji ute jeege
New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

